

Örebroprojektet
Psykologiska institutionen
Stockholms Universitet
Box 6706
113 85 Stockholm

ÖREBROPROJEKTET

Delstudier

7.

SOCIALA RELATIONER I SKOLAN

Del II. Hemmiljö och familjerelationer

Licentiatavhandling
Berit Adebäck
September 1969

Psykologiska institutionen
Stockholms universitet

Psykologiska Institutionen
Box 6801
113 86 Stockholm
Tel. 34 08 60/427
Professor David Magnusson

Förord

Föreliggande rapport ingår som delredovisning av ett långsiktigt forskningsprojekt "Anpassning, beteende och prestation", som med medel från Skolöverstyrelsen bedrivs vid Stockholms universitets psykologiska institution.

Projektets allmänna målsättning, planläggning och genomförande har redovisats bl. a. i rapport nr X (Magnusson, Dunér, Zetterblom, 1968). Huvudmålsättningen är att analysera de faktorer hos individen och i miljön som bestämmer unga människors anpassning i vid mening, dels aktuellt i skolsituationen, dels på längre sikt i vidare utbildning och i arbetslivet.

Undersökningen genomföres i Örebro stad. I en första etapp insamlades under vårterminen 1965 med ett brett upplagt undersökningsförfarande data för över 3000 elever i årskurserna 3, 6 och 8. Den yngsta årskursen utgör projektets huvudgrupp, vilken är föremål för uppföljningsstudier.

Projektets undersökningsgrupper studeras bl. a. med avseende på social anpassning. I föreliggande rapport behandlas resultaten angående hemmiljö och familjerelationer från en intensivundersökning av ett stickprov av pojkar och flickor, som utvalts på grundval av sociometriska mätningar för att representera olika nivåer av social anpassning. En föregående rapport (Adebäck, 1969) har behandlat uppläggning av denna undersökning. I en följande rapport kommer från samma studie att presenteras resultat som berör anpassning och hälsa. Undersökningen genomfördes under 1966/67, då eleverna gick i årskurs 5.

Undersökningen har behandlats utförligt, dels för att få ett säkert underlag för slutsatser, dels för att med tanke på förbättringar ingående studera den strukturerade intervjumetodiken, dels för att få en detaljerad grund för framtida korsvalidering.

För de läsare, som främst är intresserade av de väsentligaste resultaten och de slutsatser, som bör kunna dras av dessa resultat hänvisas till vissa avsnitt. Dessa torde kunna läsas fristående från de övriga och ge en någorlunda sammanhängande bild av undersökningens syfte, metoder samt slutsatser.

Det gäller i denna del:

Kap. I   (sid. 1-19)

Sammanfattning av undersökningens Del I och II

Kap. III (sid. 29-40)

Databearbetning och statistiska metoder

Kap. II samt Kap. IV- X
(sid. 23-24, 81-83, 105, 106,
126-127, 138, 164-168,
180-181, 190-191, 197-198)

De resultatsammanfattningar som redovisas i slutet på varje kapitel

Kap. IX (sid. 204-244)

Sammanfattande slutanalyser av Moders- och Fadersintervjun

Rapporten ingår i ett licentiatarbete av fil. kand. Berit Adebäck.

Stockholm i september 1969

David Magnusson
professor

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Förord	Sid.
KAP. I.	1
SAMMANFATTNING AV UNDERSÖKNINGEN	1
Del I: Undersökningens uppläggning	"
Del II: Hemmiljö och familjrelationer	3
KAP. II.	20
DATAINSAMLING	20
A. Intervjuare	"
1. Intervjuarens referensram	"
B. Typ av beteende som skulle mätas	21
C. Föräldrantervjuernas inbördes oberoende	"
D. Intervjuarens skattning av sina upplevelser i anknytning till själva intervjusituationen	22
1. Sammanfattande resultat av analyserna	23
E. Intervjuns längd	25
F. Bortfall av variabler	"
G. Bortfall av försökspersoner	26
1. Kommentarer till bortfallet	"
2. Kontroll av bortfall av individer	27
KAP. III.	29
DATABEARBETNING OCH STATISTISKA METODER	29
A. Multipel diskriminantanalys	"
1. Syfte 1	31
2. Syfte 2	34
3. Beskrivning av här använda program för multipel diskriminantanalys	37
a. Univariata signifikansprövningar	"
b. Multivariata signifikansprövningar	"
c. Kanoniska korrelationer	"
d. Standardiserade diskriminantfunktionskoefficienter	"
e. Diskriminantpoäng	38
f. Återklassificering	"
B. Envägs variansanalys	39
C. Produktmomentkorrelation	40

	II Sid.
KAP. IV. DISKRIMINANTANALYS I, MODERSINTERVJUN	41
A. Innehåll	"
1. Ämnesområde	"
2. Analys I M p, Modersintervju, pojkar	"
3. Analys I M f, Modersintervju, flickor	42
B. Resultat	"
C. Variablernas diskriminationsförmåga	47
1. Viktiga aspekter vid bedömning av olikheter i diskriminationsförmåga	49
a. Variabelns förväntade relevans	"
b. Skalornas mätförmåga	"
2. Variabelskalornas mätegenskaper	50
a. Kriterium 1	"
b. Kriterium 2	52
c. Kriterium 3	55
d. Kriterium 4	57
3. Sammanfattning av tänkbar bakgrund till olikheter i diskriminationsförmåga hos variabler- na i analys I M p	58
4. Sammanfattning av tänkbar bakgrund till olikheter i diskriminationsförmåga hos variabler- na i analys I M f	"
D. Diskussion och slutsatser angående resultat av analys I M p	63
1. Grupp A	"
2. Grupp B	"
E. Analyser som illustrerar inverkan av faktorer som komplicerar tolkningen av analysresultaten	66
1. Analys I M p I. Innehåll och syften	"
2. Analys I M p II. Innehåll och syften	67
F. Diskussion och slutsatser angående resultat av analys I M f	69
G. Könsjämförelser beträffande hemmiljövariab- lernas betydelse	70
H. Statusgruppernas relativa läge i Huvudvariab- lerna analys I M p och f	72
1. Pojkar	73
2. Flickor	75
I. Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat	78
J. Sammanfattning	81
1. Pojkar	82
2. Flickor	"

	III Sid.
KAP. V. DISKRIMINANTANALYS 2, MODERSINTERVJUN	84
A. Innehåll	"
1. Ämnesområde	"
2. Analys 2 M p, Modersintervju, pojkar	"
3. Analys 2 M f, Modersintervju, flickor	"
B. Resultat	86
1. Kommentrar till resultat av analys 2 M p	"
2. Kommentrar till resultat av analys 2 M f	89
C. Diskussion angående olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna, analys 2 M p och 2 M f	90
1. Kommentrar till tabell 19, variablernas spridning	91
2. Kommentrar till variablernas inbördes korrelationer, analys 2 M p och 2 M f	93
D. Könsjämförelse med utgångspunkt från resultat av analys 2 M p och 2 M f	96
E. Analys 2 M p I	"
1. Kommentrar till resultat av analys 2 M p I	98
F. Analys 2 M f I	"
1. Kommentrar till resultat av analys 2 M f I	"
G. Statusgruppernas relativa läge i de i analys 2 M p och f ingående hemmiljövariablerna	99
1. Pojkar	100
2. Flickor	101
H. Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat i analys 2 M f	104
I. Sammanfattning	105
1. Pojkar	"
2. Flickor	106
 KAP. VI. DISKRIMINANTANALYS 3, MODERSINTERVJUN	 107
A. Innehåll	"
1. Ämnesområde	"
2. Analys 3 M p, Modersintervju, pojkar	"
3. Analys 3 M f, Modersintervju, flickor	"
B. Resultat	"
1. Kommentrar till resultat av analys 3 M p	109
2. Kommentrar till resultat av analys 3 M f	111

C.	Diskussion angående variablernas mätegenskaper	112
1.	Kommentar till tabell 26, variablernas spridning	114
2.	Kommentar till variablernas inbördes korrelationer i analys 3 M p och 3 M f	115
D.	Könsjämförelse med utgångspunkt från resultat av analys 3 M p och 3 M f	116
E.	Analys som illustrerar inverkan av faktorer som komplicerar tolkningen av analysresultaten	117
1.	Analys 3 M p I	118
2.	Analys 3 M f I	119
3.	Analys 3 M f II. Innehåll och syften	120
F.	Statusgruppernas relativa läge i de i analys 3 M p och f ingående hemmiljövariablerna	121
1.	Pojkar	"
2.	Flickor	123
G.	Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat i analys 3 M f	125
H.	Sammanfattning	126
1.	Pojkar	"
2.	Flickor	127
KAP. VII.	DISKRIMINANTANALYS 4, MODERSINTERVJU	128
A.	Innehåll	"
1.	Ämnesområde	"
2.	Analys 4 M p, Modersintervju, pojkar	"
3.	Analys 4 M f, Modersintervju, flickor	"
B.	Resultat	"
1.	Kommentar till resultat av analys 4 M p	130
2.	Kommentar till resultat av analys 4 M f	132
C.	Diskussion angående variablernas mätegenskaper	133
1.	Kommentar till tabell 34, variablernas spridning	"
2.	Kommentar till variablernas interkorrelationer	136
D.	Statusgruppernas relativa läge i de i analys 4 M p och f ingående hemmiljövariablerna	"
E.	Sammanfattning	138
KAP. VIII.	DISKRIMINANTANALYS 5, MODERSINTERVJU	139
A.	Innehåll	"
1.	Ämnesområde	"

	V. Sid.
2. Analys 5 M p, Modersintervju, pojkar	139
3. Analys 5 M f, Modersintervju, flickor	"
B. Resultat	"
KAP. IX. DISKRIMINANTANALYS 1, FADERSINTERVJUN	144
A. Innehåll	"
1. Ämnesområde	"
2. Analys 1 F p, Fadersintervju, pojkar	"
3. Analys 1 F f, Fadersintervju, flickor	"
B. Resultat	"
1. Kommentrar till resultat av analys 1 F p	"
2. Kommentrar till resultat av analys 1 F f	148
C. Variablernas diskriminationsförmåga	149
1. Viktiga aspekter vid bedömning av olikheter i diskriminationsförmåga	150
2. Variabelskalornas mätgenskaper	151
3. Sammanfattning av tänkbar bakgrund till olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna i analys 1 F p och 1 F f	155
D. Statusgruppernas relativa läge i huvudvariablerna, analys 1 F p och f	160
E. Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuela inverkan på våra resultat	163
F. Sammanfattning	164
1. Pojkar	166
2. Flickor	167
KAP. X. DISKRIMINANTANALYS 2-5, FADERSINTERVJUN	169
A. Beskrivning av analyserna	"
1. Analys 2 F	"
a. Ämnesområde	"
b. Analys 2 F p, Fadersintervju, pojkar	"
c. Analys 2 F f, Fadersintervju, flickor	"
2. Analys 3 F	"
a. Ämnesområde	"
b. Analys 3 F p, Fadersintervju, pojkar	170
c. Analys 3 F f, Fadersintervju, flickor	"
3. Analys 4 F	"
a. Ämnesområde	"
b. Analys 4 F p, Fadersintervju, pojkar	"
c. Analys 4 F f, Fadersintervju, flickor	"

4. Analys 5 F	170
a. Ämnesområde	"
b. Analys 5 F p, Fadersintervju, pojkar	"
c. Analys 5 F f, Fadersintervju, flickor	171
5. Antal elever som ingår i analyserna	"
B. Diskussion angående de mättekniska egenskaperna hos de variabler som ingår i analys 2 F - 5 F p och f	"
1. Kommentrar till variablernas mätegenskaper	174
C. Resultat av analys 2 F p och f	"
1. Kommentrar och diskussion angående resultat av analys 2 F p	"
2. Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 2 F p	177
3. Kommentrar och diskussion angående resultat av analys 2 F f	179
4. Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 2 F f	"
5. Sammanfattning	180
a. Pojkar	"
b. Flickor	181
D. Resultat av analys 3 F p och f	"
1. Kommentrar och diskussion av resultat av analys 3 F p	184
2. Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 3 F p	"
3. Överensstämmelse mellan pojkgruppernas läge i de två föräldrainsintervjuerna	"
4. Kommentrar och diskussion angående resultat av analys 3 F f	188
5. Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 3 F f	"
6. Överensstämmelse mellan flickgruppernas läge i de två föräldrainsintervjuerna	190
7. Sammanfattning	"
a. Pojkar	"
b. Flickor	191
E. Resultat av analys 4 F p och f	193
1. Kommentrar och diskussion angående resultat av analys 4 F p	"
2. Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 4 F p	194

3.	Kommentar och diskussion angående resultat av analys 4 F f	196
4.	Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 4 F f	197
5.	Sammanfattning	"
	a. Pojkar	"
	b. Flickor	198
F.	Resultat av analys 5 F p och f	"
1.	Statusgruppernas relativa läge i variablerna i analys 5 F	202
G.	Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat i analys 2 F - 5 F p och f	203
KAP. XI.	SAMMANFATTANDE SLUTSATSER AV MODERS- OCH FADERSINTERVJUN	204
A.	Syften med slutanalyserna	"
1.	Sökande av ett prognosinstrument för kamratstatus	"
	a. Undvika masssignifikansproblematiken	"
	b. Bilda "nya", mer övergripande variabler	"
	c. Söka indikatorer på betydelsefulla variabler	205
2.	Generaliseringsproblematiken	"
B.	Riktlinjer för urval av variabler	206
C.	Slutanalys, Modersintervju, pojkar	208
1.	Tabellkommentar, signifikansprövning och diskriminantkoefficienter	"
2.	Sammanfattande försök till tolkning av resultat från Slutanalys M p	212
3.	Individernas läge i den "nya egenskapen" (individuella diskriminantpoäng)	215
4.	Återklassificering av kamratstatusgrupperna	"
5.	Sammanfattning av resultat av Slutanalys, Modersintervju, pojkar	217
D.	Slutanalys, Modersintervju, flickor	218
1.	Tabellkommentar, signifikansprövning och diskriminantfunktionskoefficienter	"
2.	Sammanfattande försök till tolkning av resultat från Slutanalys M f	222
3.	Individernas läge i den "nya egenskapen" (individuella diskriminantpoäng)	224
4.	Återklassificering av kamratstatusgrupperna	"
5.	Sammanfattning av resultat av Slutanalys, Modersintervju, flickor	227

	VIII
	Sid.
E. Slutanalys, Fadersintervju, pojkar	227
1. Tabellkommentar, signifikansprövning och diskriminantfunktionskoefficienter	"
2. Sammanfattande försök till tolkning av resultat från Slutanalys F p	230
3. Individernas läge i den "nya egenskapen" (individuella diskriminantpoäng)	232
4. Återklassificering av kamratstatusgrupperna	"
5. Sammanfattning av resultat av Slutanalys, Fadersintervju, pojkar	235
F. Slutanalys, Fadersintervju, flickor	"
1. Tabellkommentar, signifikansprövning och diskriminantfunktionskoefficienter	"
2. Sammanfattande försök till tolkning av resultat från Slutanalys F f	238
3. Individernas läge i den "nya egenskapen" (individuella diskriminantpoäng)	240
4. Återklassificering av kamratstatusgrupperna	"
5. Sammanfattning av resultat av Slutanalys, Fadersintervju, flickor	242
G. Sammanfattande försök till slutsatser på grundval av samtliga Slutanalyser	"
 KAP. XII. ÖVRIGA HEMFAKTORER	 245
A. Föräldrar upptagna i Nykterhets- eller Kriminalregistret	"
B. Mödrarnas förvärvsarbete	"
 LITTERATURFÖRTECKNING	 248
 BILAGOR	

TABELLFÖRTECKNING

IX.
KAP. Sid.

Tabell 1. Antal fall där båda föräldraparterna intervjuades samtidigt	II	22
2. Variabler som uteslutits ur beräkningarna på grund av stort bortfall	"	25
3. Instrument 1: Modersintervjun. Antal genomförda intervjuer efter bortfall samt orsaken till detta bortfall	"	26
4. Instrument 2: Fadernsintervjun. Antal genomförda intervjuer efter bortfall samt orsaken till detta bortfall	"	"
5. Resultat av analys 1 M p	IV	44
6. Resultat av analys 1 M f	"	46
7. Mätförmågekriterium 1 (huvudskaletyp) ställt i relation till mätförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan)	"	53
8. Mätförmågekriterium 1 (huvudskaletyp) ställt i relation till mätförmågekriterium 3 (intervjuarens skattning av upplevd säkerhet vid skattning i de olika huvudvariablerna)	"	56
9. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 M p ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans resp. mätförmåga	"	59
10. De i analys 1 M p ingående variablernas interkorrelationer	"	60
11. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 M f ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans resp. mätförmåga	"	61
12. De i analys 1 M f ingående variablernas interkorrelationer	"	62
13. Resultat av analys 1 M p I	"	67
14. Resultat av analys 1 M p II	"	68
15. Jämförelse mellan erhållna gruppmedeltal och extrem uppskattning av förväntat medeltal för grupp F + vid förändrad social representativitet	"	80
16. Flickgruppernas nya relativa läge i Huvudvariablerna, analys 1 M f, om extremt sträng uppskattning av nytt M i grupp F + tillämpas	"	81
17. Resultat av analys 2 M p	V	86
18. Resultat av analys 2 M f	"	89
19. Mätförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i analys 2 M p och 2 M f	"	92
20. De i analys 2 M p ingående variablernas interkorrelationer	"	94

	X
	KAP. Sid.
Tabell 21. De i analys 2 M f ingående variablernas inter- korrelationer	V 95
22. Resultat av analys 2 M p I	" 97
23. Resultat av analys 2 M f I	" 99
24. Resultat av analys 3 M p	VI 109
25. Resultat av analys 3 M f	" 111
26. Mätförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i analys 3 M p och 3 M f	" 113
27. De i analys 3 M p ingående variablernas inter- korrelationer	" 114
28. De i analys 3 M f ingående variablernas inter- korrelationer	" 115
29. Resultat av analys 3 M p I	" 118
30. Resultat av analys 3 M f I	" 119
31. Resultat av analys 3 M f II	" 120
32. Resultat av analys 4 M p	VII 130
33. Resultat av analys 4 M f	" 132
34. Mätförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i analys 4 M p och 4 M f	" 134
35. De i analys 4 M p ingående variablernas inter- korrelationer	" 135
36. De i analys 4 M f ingående variablernas inter- korrelationer	" "
37. Resultat av analys 5 M p	VIII 142
38. Resultat av analys 5 M f	" "
39. De i analys 5 M p och 5 M f ingående variab- lernas interkorrelationer	" 143
40. Resultat av analys 1 F p	IX 146
41. Resultat av analys 1 F f	" 148
42. Mätförmågekriterium 1 (huvudskaletyp) ställt i relation till mätförmågekriterium 2 (sprid- ningsstorlek i skalan)	" 152
43. Mätförmågekriterium 1 (huvudskaletyp) ställt i relation till mätförmågekriterium 3 (intervjua- rens skattning av upplevd säkerhet vid skattning i de olika huvudvariablerna)	" 154
44. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 F p ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans resp. mät- förmåga	" 156
45. De i analys 1 F p ingående variablernas inter- korrelationer	" 157
46. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 F f ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans resp. mät- förmåga	" 158

		+ XI KAP. Sid.
Tabell 47.	De i analys 1 F f ingående variablernas inter- korrelationer	IX 159
48.	Mätförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i analys 2 F - 5 F , p och f	X 172
49.	Resultat av analys 2 F p	" 173
50.	De i analys 2 F p ingående variablernas inter- korrelationer	" 176
51.	Resultat av analys 2 F f	" 177
52.	De i analys 2 F f ingående variablernas inter- korrelationer	" 179
53.	Resultat av analys 3 F p	" 183
54.	De i analys 3 F p ingående variablernas inter- korrelationer	" "
55.	Resultat av analys 3 F f	" 186
56.	De i analys 3 F f ingående variablernas inter- korrelationer	" 188
57.	Resultat av analys 4 F p	" 193
58.	De i analys 4 F p ingående variablernas inter- korrelationer	" "
59.	Resultat av analys 4 F f	" 196
60.	De i analys 4 F f ingående variablernas inter- korrelationer	" "
61.	Resultat av analys 5 F p	" 201
62.	Resultat av analys 5 F f	" "
63.	De i analys 5 F p och 5 F f ingående variabler- nas interkorrelationer	" 202
64.	De två sociala undergruppernas inbördes läge i hemmiljövariablerna. Fadersintervju (2 F - 5 F p och f)	" 203
65.	Resultat av Slutanalys, Modersintervju, pojkar	XI 209
66.	De i slutanalys M p ingående variablernas in- terkorrelationer	" 210
67.	Individuella klassifikationsvärden för våra pojkgupper	" 216
68.	Resultat av Slutanalys, Modersintervju, flickor	" 219
69.	De i slutanalys M f ingående variablernas in- terkorrelationer	" 220
70.	Individuella klassifikationsvärden för våra flick- grupper	" 225
71.	Resultat av Slutanalys, Fadersintervju, pojkar	" 220
72.	De i slutanalys F p ingående variablernas in- terkorrelationer	" 229

	KAP.	Sid.
Tabell 73. Individuella klassifikationsvärden för våra : pojkgrupper	XI	234
74. Resultat av Slutanalys, Fadersintervju, flickor	"	236
75. De i slutanalys F f ingående variabelernas inter- : korrelationer	"	237
76. Individuella klassifikationsvärden för våra : flickgrupper	"	241 242
77. Antal och art av förseelser gjorda av fäderna : till eleverna i de olika grupperna	XII	245
78. Antal förvärvsarbetande mödrar till eleverna i respektive grupper samt faktorer i anknyt- ning till detta.	"	246 247

FIGURFÖRTECKNING

	KAP.	Sid.
Figur 1. Medelvärdesprofil för analys 1 M p	IV	43
2. Medelvärdesprofil för analys 1 M f	"	45
3. Pojkgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna, analys 1 M p	"	73
4. Flickgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna,	"	76
5. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 1 M p, pojkar	"	82
6. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 1 M f, flickor	"	83
7. Medelvärdesprofil för analys 2 M p	V	85
8. Medelvärdesprofil för analys 2 M f	"	88
9. Pojkgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 2 M p	"	100
10. Flickgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 2 M f	"	102
11. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 2 M p, pojkar	"	105
12. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 2 M f, flickor	"	106
13. Medelvärdesprofil för analys 3 M p	VI	108
14. Medelvärdesprofil för analys 3 M f	"	110
15. Pojkgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 3 M p	"	121
16. Flickgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 3 M f	"	124
17. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 3 M p, pojkar	"	126
18. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 3 M f, flickor	"	127
19. Medelvärdesprofil för analys 4 M p	VII	129
20. Medelvärdesprofil för analys 4 M f	"	131
21. Pojkgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 4 M p	"	136
22. Flickgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 4 M f	"	137
23. Medelvärdesprofil för analys 5 M p	VIII	140
24. Medelvärdesprofil för analys 5 M f	"	141
25. Pojkgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 5 M p	"	143
26. Flickgruppernas relativa läge i hemmiljövariablerna, analys 5 M f	"	"

	XIV KAP.	Sid.
Figur 27. Medelvärdesprofil för analys 1 F p	IX	145
28. Medelvärdesprofil för analys 1 F f	"	147
29. Pojkgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna, . analys 1 F p	"	161
30. Flickgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna, . analys 1 F f	"	162
31. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 1 F p, pojkar	"	167
32. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 1 F f, flickor	"	168
33. Medelvärdesprofil för analys 2 F p	X	175
34. Medelvärdesprofil för analys 2 F f	"	178
35. Flickgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 2 F f	"	180
36. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 2 F f, flickor	"	181
37. Medelvärdesprofil för analys 3 F p	"	182
38. Pojkgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 3 F p	"	185
39. Medelvärdesprofil för analys 3 F f	"	187
40. Flickgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 3 F f	"	189
41. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 3 F p, pojkar	"	191
42. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 3 F f, flickor	"	"
43. Medelvärdesprofil för analys 4 F p	"	192
44. Pojkgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 4 F p	"	194
45. Medelvärdesprofil för analys 4 F f	"	195
46. Flickgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 4 F f	"	197
47. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hem- . miljövariablerna, analys 4 F p, pojkar	"	198
48. Medelvärdesprofil för analys 5 F p	"	199
49. Medelvärdesprofil för analys 5 F f	"	200
50. Pojkgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 5 F p	"	202
51. Flickgruppernas relativa läge i variablerna i . analys 5 F f	"	"
52. Pojkgruppernas läge på den "nya variabeln", individernas diskriminantpoäng	XI	214

	KAP.	Sid.
Figur 53. Flickgruppernas läge på den "nya variabeln", · individernas diskriminantpoäng	XI	223
54. Pojkgruppernas läge på den "nya variabeln", · individernas diskriminantpoäng	"	231
55. Flickgruppernas läge på den "nya variabeln", individernas diskriminantpoäng	"	239

BILAGEFÖRTECKNING

1. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
1 M p och 1 M f.
2. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
2 M p och 2 M f.
3. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
3 M p och 3 M f.
4. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
4 M p och 4 M f.
5. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
5 M p och 5 M f.
6. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
1 F p och 1 F f.
7. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
2 F p och 2 F f.
8. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
3 F p och 3 F f.
9. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
4 F p och 4 F f.
10. Gruppmedeltal och -spridningar för variablerna i analys
5 F p och 5 F f.

KAP. I. SAMMANFATTNING AV UNDERSÖKNINGENS DEL I OCH II

DEL I: Undersökningens upplägning

A. Syfte

1. Huvudsyfte

Vårt huvudsyfte var att undersöka om förväntad skillnad i hemförhållanden förelåg för i en klass utstötta och isolerade barn i jämförelse med i samma klass högt valda respektive genomsnittligt valda och omtänkta klasskamrater.

Teoribildningen på detta område är inte särskilt utvecklad i så måtto att man utifrån någon teori kan förklara de samband man i tidigare undersökningar oftast fått mellan en elevs status bland sina klasskamrater och hans hemförhållanden av mer eller mindre djupgående karaktär. Men ett antal undersökningar som gjorts på detta område, angående elevers kamratstatus, eller på nära angränsande områden, angående andra typer av status hos individen (tagna som tecken på "anpassning" i olika avseenden) men där även kamratstatus i någon form beaktas, har givit empiriskt underlag för förväntningar om samband mellan elevers kamratstatus och deras hemförhållanden.

2. Delsyften

Ett av våra delsyften var att pröva strukturerad intervju som metod.

Ett annat delsyfte var att undersöka i vilka avseenden hemförhållandena, i mån av förekommande skillnader mellan grupperna, visade sig vara mest relevanta.

Ytterligare ett delsyfte var att mer ingående söka belysa hur skillnaderna mellan var och en av de tre grupperna, i den mån några skillnader förelåg, såg ut, hur stora de var och i vilken riktning de gick. Särskilt gällde detta normalstatusgruppen i förhållande till de två extremgrupperna. Vi ville se om en diagnosticering i tre olika kamratstatusgrupper kunde anses meningsfull med avseende på hemförhållanden av olika slag.

B. Undersökningsgrupper.

15 pojkar med extremt låg kamratstatus
15 flickor " " " "
15 pojkar med normal kamratstatus
15 flickor " " "
15 pojkar med extremt hög kamratstatus
15 flickor " " " "

C. Kriterier på kamratstatus

Sociometriska val (av klasskamraterna) i årskurs 3.
Sociometrisk rangordning (av klasskamraterna) i årskurs 3.
Sociometriska val (av klasskamraterna) i årskurs 4.

D. Matchningsvariabler

Kön
Klasstillhörighet

E. Kontrollerade variabler

- Begåvning : Högstatusgrupperna av båda könen visade sig ha högre intelligens enligt D B A än de övriga grupperna. En tendens till lägre begåvning hos lågstatusflickorna jämfört med populationen förelåg också. Hos lågstatuspojkar förelåg ingen sådan tendens.
- Över- och underprestation : Högstatuspojkar överpresterade i jämförelse med lågstatuspojkar. I övrigt förelåg inga skillnader.
- Socialgruppstillhörighet : Inga direkta skillnader förelåg. Dock fanns en liten tendens till skillnader mellan extremgrupperna för flickor. I högstatusgruppen tenderade högre socialgrupp att vara överrepresenterad medan i lågstatusgruppen lägre socialgrupp tenderade att vara överrepresenterad.

F. Undersökningsinstrument

Innehåll

- Modersintervju : Allmän hematmosfär, Uppfostringspraxis, -
- Fadersintervju : Föräldrarnas allmänna beteende mot barnet, Föräldrarnas attityder till fostrarroll och (för modern) arbetsroll. Relationerna mellan föräldrarna. Föräldrarnas attityder till yttre hemfaktorer. Eventuell alkoholism eller kriminalitet.
- Barnets skol- och kamrattrivsel och förhållanden.
- Vissa "symtom" och egenskaper hos barnet.
- Läroobservationer I och II : Elevens beteende mot sina kamrater och dessas beteende mot eleven i vissa avseenden på raster och lektioner, i samarbets-situationer och andra. (Positiva respektive negativa beteenden).
- Lärointervju samt Läroobservationer III och IV : Elevens beteende i skolan mot lärare och kamrater (se ovan). Lärarens bedömning av egenskaper och "symtom" hos eleven. Lärarens egen inställning till eleven.
- Elevintervju : Elevens egen upplevelse av sina relationer till klasskamrater, övriga kamrater, läraren samt skolan överhuvudtaget.
- Läkarundersökning : Elevens hälsotillstånd dels vid undersökningstillfället och dels under tidigare skolår.

DEL II : Hemmiljö och familjerelationer

A. Datainsamling (Föräldrintervjuerna)

Samma intervjuare genomförde samtliga föräldrintervjuer.

Föräldrarna intervjuades var och en för sig.

Modersintervjuns längd: ca 60-70 minuter.

Fadersintervjuns längd: ca 35-40 minuter.

B. Bortfall

Moders- och Fadersintervjuer för två pojkar i lågstatusgruppen på grund av vägran att medverka. I övrigt visst bortfall av den ena av föräldrainservjuerna på grund av skilsmässa, den ene förälderns död och liknande orsaker.

C. Statistiska bearbetningsmetoder

Multipel diskriminantanalys
Envägs variansanalys
Produktmomentkorrelationer

D. Genomförd gruppering av hemmiljövariablerna

(Grupper lämpliga för multipla diskriminantanalyser)

Analys 1. 1 M p respektive f (Modersintervju, pojkar respektive flickor)
1 F p respektive f (Fadersintervju, " " ")

Ämnesområde: Allmän hematmosfär, Uppfostringspraxis samt Moderns (Faderns) allmänna beteende mot barnet.

Analys 2. 2 M p respektive f (Modersintervju, pojkar respektive flickor)
2 F p respektive f (Fadersintervju, " " ")

Ämnesområde: Moderns (Faderns) attityd till rollen som barnets fostrare samt för modern även hennes attityd till sin arbetsroll i stort.

Analys 3. 3 M p respektive f (Modersintervju, pojkar respektive flickor)
3 F p respektive f (Fadersintervju, " " ")

Ämnesområde: Moderns (Faderns) relationer till maken (makan) dels i stort och dels mer specifikt i uppfostrarsammanhang.

Analys 4. 4 M p respektive f (Modersintervju, pojkar respektive flickor)
4 F p respektive f (Fadersintervju, " " ")

Ämnesområde: Yttre hemfaktorer skattade av intervjuaren samt Moderns (Faderns) attityd till sin närmaste omgivning.

Analys 5. 5 M p respektive f (Modersintervju, pojkar respektive flickor)
5 F p respektive f (Fadersintervju, " " ")

Ämnesområde: Faktorer i själva intervjusituationen sådan de uppfattas av intervjuaren.

Inga skillnader föreligger för Ämnesområde 5: Intervjuarens uppfattning om kontakt i intervjusituationen eller tillförlitligheten i lämnade uppgifter.

De variabler som enligt vår bedömning i Slutanalysen verkar vara betydelsefulla för pojkarnas kamratsstatus är följande: Hematmosfären d. v. s. graden av kontakt, trivsel och harmoni mellan familjemedlemmarna, samt moderns upplevelse av trötthet, hennes emotionella behärskning och attityd till sig själv som fostrare samt attityd till kroppsbestraffning, moderns trivsel med sin arbetssituation, samt hennes attityd till familjens bostadsförhållanden.

Moderns upplevda grad av uppfostringssvårigheter med sonen tycks bekräfta rimligheten i vår uppdelning av pojkarna i olika statusgrupper. Ju lägre statusgrupp desto större uppfostringssvårigheter upplever sig modern ha.

Av den grafiska bilden av pojkgruppernas läge på diskriminantfunktionen, "den nya egenskapen", respektive återklassificeringen av ursprungsgrupperna, med utgångspunkt från individernas läge i de variabler vi utvalt till slutanalysen, framgår, att extremgrupperna är markant skilda från varandra, medan överlap föreligger mellan normalgruppen och var och en av de båda extremgrupperna. Normalgruppen intar alltså ett mellanläge men kan möjligen ses som något mer lik högstatusgruppen.

Några skillnader i fråga om alkoholism eller kriminell belastning hos föräldrarna föreligger inte. Inte heller har vi funnit några skillnader beträffande mödrarnas förvärvsarbete.

2. Sammanfattning av resultat från Fadernsintervjun, pojkar.

För Ämnesområde 1: Allmän hematmosfär, Uppfostringspraxis samt Faderns allmänna beteende mot sonen är gruppskillnaderna i flertalet variabler obetydliga, eftersom vi genom fadersintervjun ofta inte lyckats med att inhämta den "dyra" information det här är fråga om. Signifikanta skillnader mellan åtminstone två av grupperna föreligger dock i följande tre variabler: Hematmosfär, uppfostringssvårigheter samt faderns accepterande av sonen. I dessa tre variabler intar normal- och högstatusgruppen i stort sett samma läge, vad gäller hematmosfär och faderns accepterande intar normalgruppen något mer positivt läge medan det beträffande uppfostringssvårigheter är tvärtom. Dessa båda grupper skiljer sig markant från lågstatusgruppen som intar mer negativt läge.

Vad gäller Ämnesområde 2: Faderns attityd till sin roll som barnets fostrare samt till vissa typer av fostran kan resultaten i stort sett betraktas som slumpmässiga. Skillnaden, i förväntad riktning, mellan extremgrupperna vad gäller faderns användande av aga tenderar att vara

signifikant ($p = 0,10$). En viss skillnad mellan extremgrupperna i faders attityd till sig själv som uppfostrare föreligger också, även den i förväntad riktning. Mellan låg- och normalstatusgrupp finns en relativt stor skillnad vad gäller faders emotionella behärskning. Den dåliga differentieringsförmågan hos variablerna får i första hand tillskrivas dåliga mättegenskaper bl.a. antagligen orsakat av variablernas "dyra" informationsinnehåll.

För Ämnesområde 3: Relationen mellan föräldrarna dels i stort och dels specifikt i uppfostrarsammanhang föreligger markanta skillnader mellan grupperna. I dessa variabler föreligger synbarligen ingen skillnad mellan normal- och högstatusgrupp. De skiljer sig dock nästan signifikant åt i två variabler: men i den ena till hög- och den andra till normalstatusgruppens favör. Stor skillnad föreligger mellan dessa två grupper och lågstatusgruppen.

Stora skillnader finns också på Ämnesområde 4: Faderns attityd till yttre faktorer i hemmet och dess närmaste omgivning. Skillnaderna mellan extremgrupperna är här stora, medan läget för normalgruppen är mera oklart. I ett fall, faders attityd till omgivningen, ligger normalgruppen markant mer negativt än högstatusgruppen, medan det beträffande uppfostringsproblem i bostadsområdet är tvärtom.

Inga gruppsskillnader föreligger på Ämnesområde 5: Intervjuarens uppfattning om kontakt i intervjusituationen eller lämnade uppgifters tillförlitlighet.

De variabler som enligt vår bedömning i Slutanalysen verkar mest betydelsefulla för pojkarnas kamratstatus är följande: Relationen mellan föräldrarna i stort, samt även deras enighet i uppfostringsfrågor, faders attityd till föräldrarnas respektive uppfostrarengagemang, och hans uppgift om hur ofta modern använder aga, faders attityd till samt uppmuntran av kamratumgänge samt hans attityd till närmaste omgivning och grannar.

Av den grafiska bilden av pojkgruppernas läge på diskriminantfunktionen, "den nya egenskapen", respektive återklassificeringen av ursprungsgrupperna, med utgångspunkt från individernas läge i de variabler vi uttagit till slutanalysen, framgår, att lågstatuspojkarna i båda fallen är så gott som fullständigt separerade från normal och högstatuspojkarna, mellan vilka nästan fullständig överlap föreligger. Några skillnader i fråga om alkoholism eller kriminell belastning hos föräldrarna föreligger inte.

3. Sammanfattande försök till tolkning av olika faktorers betydelse för pojkarnas kamratstatus.

Utifrån framkomna resultat bedömer vi det som mest rimligt att anta, att föräldrarnas socialgruppstillhörighet inte har någon betydelse för pojkarnas kamratstatus. Begåvningen tycks inte vara relaterad till extremt låg kamratstatus men väl till extremt hög kamratstatus. Det samma gäller prestation. Begåvning och prestation kan antas utgöra en slags "prestigefaktor" av betydelse för uppkomsten av den extremt höga kamratstatusen. Det sociometriskä mätförfarandet kan tänkas ge poängterat inslag av en sådan faktor. Omvänt kan naturligtvis den olikartade begåvnings- och prestationsnivån hos dessa extrema grupper ses som ett resultat av deras extrema kamratstatus. En kombination av båda synsätten, d. v. s. ett antagande om en påverkan i båda riktningarna, kan antas vara den mest rimliga.

Vad gäller hemmiljövariablerna tolkar vi våra resultat så, att dessa variabler har betydelse för pojkarnas kamratstatus, vilket stöder vår Teori 1. I flertalet fall synes antagandet om ett monotont stigande samband mellan pojkarnas kamratstatus och deras uppmätta hemförhållanden vara mest rimligt. En tendens till större skillnad mellan låg- och normalstatuspojkar ään mellan de senare och högstatuspojkar tycker vi oss finna i flera fall, särskilt i Fadersintervjun. Motsatsen kan dock förekomma i enstaka fall.

Den enda konstaterade skillnaden mellan låg- och normalstatuspojkar är att lågstatuspojkar har sämre hemförhållanden. Detta kan tolkas som att en del av bakgrunden till dessa pojkars extremt låga kamratstatus kan vara deras relativt sett dåliga hemförhållanden medan begåvning och socialgruppstillhörighet inte spelar in.

Skillnaderna mellan hög- och normalstatuspojkar ligger både i hemförhållanden och begåvning. Detta kan tolkas som att en del av bakgrunden till pojkarnas extremt höga kamratstatus kan vara samverkan av de positiva faktorerna goda hemförhållanden och begåvning. Socialgruppstillhörigheten tycks däremot inte ha någon inverkan. Begåvningskillnaderna kan som vi tidigare poängterat även, åtminstone delvis, ses som effekter av de övriga väsentliga skillnaderna.

Någon bedömning av den relativa betydelsen av begåvning respektive hemförhållanden för uppkomsten av den extremt höga kamratstatusen saknar vi möjlighet att genomföra.

F. Resultat och slutsatser för hemmiljövariablerna. FLICKOR

1. Sammanfattning av resultat från Modersintervjun, flickor

Förväntad skillnad tycks i viss utsträckning föreligga mellan de tre kamratstatusgrupperna i Ämnesområde 1: Allmän hematmosfär, Uppfostringspraxis samt Moderns allmänna beteende mot dottern. Lågstatusflickorna intar i samtliga fall mest negativt läge, medan högstatusflickorna intar mest positivt läge i något flera fall än normalflickorna. Det inbördes läget mellan dessa båda senare grupper varierar dock relativt kraftigt, till synes slumpmässigt. Enbart en i det närmaste säkerställd skillnad föreligger mellan grupperna, då till högstatusgruppens favör, nämligen ifråga om moderns konsekvens. Normal- och högstatusgruppens läge i dessa hemmiljövariabler får anses som relativt likartat och oftast klart skilt från lågstatusgruppens läge. I vissa variabler är gruppskillnaderna små, vilket i första hand får förklaras utifrån mättekniska faktorer.

Flickgrupperna skiljer sig också åt i Ämnesområde 2: Moderns attityd till sin arbetsroll i stort samt till sin roll som barnets fostrare. Den genomgående tendensen är här, i de sex variabler av totalt nio där signifikanta eller i det närmaste signifikanta skillnader föreligger mellan åtminstone ett par av grupperna, att denna skillnad finns mellan låg- och normalstatusflickorna, medan högstatusflickorna ligger nära normalgruppen men något mer negativt. För denna grupp variabler tycks liksom för pojkarnas del en relativt stor innehållsmässig överlap förekomma. Vissa alltför negativa extremvärden har ej heller använts varför skalornas differentieringsförmåga i vissa fall försämrats.

I Ämnesområde 3: Relationen mellan föräldrarna dels i stort och dels mer specifikt i uppfostrarsammanhang finner vi att skillnaderna mellan normal- och högstatusflickorna är obetydliga, medan skillnaderna mellan dessa båda grupper och lågstatusgruppen oftast är stora.

Inom Ämnesområde 4: Intervjuarens skattning av och Moderns attityd till vissa yttre faktorer i hemmet och dess närmaste omgivning, är skillnaderna mycket små utom i två variabler, nämligen hemmets yttre status skattat av intervjuaren samt moderns åsikt om förekomst av uppfostringsproblem i bostadsområdet. I båda dessa fall är skillnaden signifikant mellan de båda extremgrupperna, medan normalgruppen intar mellanläge.

Signifikanta skillnader mellan extremgrupperna föreligger också för

Ämnesområde 5: Intervjuarens uppfattning om kontakt med modern i intervjusituationen samt lämnade uppgifters tillförlitlighet. Detta kan möjligen tyda på väsentliga skillnader i mödrarnas sociala funktionsförmåga i de båda grupperna. Normalgruppen liknar här högstatusgruppen.

De variabler som enligt vår bedömning i Slutanalysen synes vara betydelsefulla för flickornas kamratstatus är följande: Hematmosfären, d. v. s. graden av kontakt, trivsel och harmoni mellan familjemedlemmarna, moderns grad av differentiering i uppfostran och accepterande i behandlingen av dottern samt hennes attityd till kroppsbestraffning, moderns attityd till och uppmuntran av kamratumgänge, samt hemmets yttre status, d. v. s. dess intryck av att vara välvärdat och propert. Moderns upplevda grad av uppfostringssvårigheter med dottern överensstämmer med hennes grad av kamratstatus enligt vår indelning.

Av den grafiska bilden av flickgruppernas läge på diskriminantfunktionen "den nya egenskapen" respektive återklassificeringen till ursprungsgrupperna, med utgångspunkt från individernas läge i de variabler vi utvalt till slutanalysen, framgår, att lågstatusgruppen är relativt klart separerad från de övriga två grupperna, vilkas inbördes läge är något mera oklart. Den grafiska framställningen av gruppernas diskriminantpoäng anger att en nästan fullständig överlap råder mellan normal- och högstatusgrupperna. Normalgruppen ligger dock något mer skild från lågstatusgruppen än vad högstatusgruppen gör. Återklassificeringen av grupperna är emellertid god för samtliga grupper, vilket antagligen beror på att skillnaderna (om än små) mellan dessa två grupper kan utnyttjas vid denna metod. De reella skillnaderna är små och går i olika riktningar, varför de får betraktas som slumpmässiga. Normal- och högstatusgruppen får betraktas som likvärdiga i fråga om läge i denna grupp hemmiljövariabler med särskilt god diskriminationsförmåga.

Några skillnader ifråga om alkoholism eller kriminell belastning hos föräldrarna föreligger inte. Ingen helt säker skillnad finns heller beträffande mödrarnas förvärvsarbete. En tendens finns dock till att färre av högstatusflickorna har hemmavarande mödrar. Ett par flickor i denna grupp saknar moder på grund av dödsfall. Övriga flickors mödrar förvärvsarbetar i något större utsträckning än övriga grupper.

2. Sammanfattning av resultat från Fadersintervjun, flickor

För Ämnesområde 1: Allmän hematmosfär, Uppfostringspraxis samt Fader ns allmänna beteende mot dottern är gruppskillnaderna i flertalet fall obetydliga, eftersom vi i Fadersintervjun oftast inte lyckats inhämta den "dyra" informationen. Signifikanta eller i det närmaste signi-

fikanta skillnader mellan åtminstone två av grupperna föreligger i följande tre variabler: Faderns differentiering i uppfostran, uppfostringssvårigheter samt faderns acceptering av dottern. Beträffande faderns differentiering är skillnaden mellan hög- och normalstatusgruppen, vilken senare ligger mest negativt, signifikant, medan lågstatusgruppen ligger obetydligt mer positivt än normalgruppen. Ifråga om de övriga två variablerna uppfostringssvårigheter och faderns acceptering av dottern är skillnaderna mellan de två extremgrupperna signifikanta, medan normalgruppen beträffande uppfostringssvårigheter intar likartat läge som högstatusgruppen, men vad gäller faderns acceptering liknar lågstatusgruppen och är signifikant skild från högstatusgruppen. Det inbördes läget mellan normal- och högstatusgruppen varierar alltså, men högstatusflickorna tenderar att ligga mer positivt i flertalet av variablerna på detta ämnesområde.

I Ämnesområde 2: Faderns attityd till sin roll som fostrare samt till vissa typer av fostran, finns signifikanta eller i det närmaste signifikanta skillnader i tre av de fem variablerna, nämligen de som berör hans attityd till och användande av aga, samt hans skuld känslor i fostrarrollen. I de två variabler som berör aga är läget för normal- och högstatusgruppen likartat, medan lågstatusgruppen skiljer sig markant i negativ riktning. Detsamma gäller faderns upplevelse av skuld känslor där skillnaderna dock är mindre. Mätenskaperna hos vissa variabler i denna grupp får anses mindre tillfredsställande.

Ämnesområde 3: Relationen mellan föräldrarna dels i stort och dels specifikt i uppfostrarsammanhang, har skillnader i de två huvudvariablerna relationen mellan föräldrarna och föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor. Lågstatusgruppen skiljer sig dessutom från normalgruppen i det närmaste signifikant, från de båda andra grupperna vad gäller faderns åsikt om hur ofta modern använder aga. Ifråga om föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor ligger högstatusflickorna signifikant högre än normal- och lågstatusflickorna. Beträffande relationen mellan föräldrarna ligger grupperna i förväntat successivt stigande läge.

Gruppskillnaderna på Ämnesområde 4: Faderns attityd till yttre faktorer i hemmet och dess närmaste omgivning, är obetydliga och får betraktas som slumpmässiga.

Vissa gruppskillnader föreligger beträffande Ämnesområde 5: Intervjuarens skattning av kontakt i intervjusituationen eller lämnade uppgifters tillförlitlighet mellan de båda extremgrupperna. Normalgruppen intar här mellanläge.

De variabler som enligt vår bedömning i Slutanalysen synes vara betydelsefulla för flickornas kamratstatus är följande: Relationen mellan föräldrarna i stort och även mer specifikt vad gäller deras enighet i uppfostringsfrågor, faderns grad av aktiv uppmuntran till kamraturgänge, hans attityd till kroppsbestraffning samt i vilken grad han har en accepterande inställning till dottern i stort.

Av den grafiska bild vi fått av flickgruppernas läge på diskriminantfunktionen, "den nya egenskapen", respektive den återklassificering till ursprungsgrupperna som gjorts, med hänsyn tagen till individernas läge i de variabler vi utvalt till slutanalysen, framgår, att lågstatusgruppen är relativt klart separerad från de övriga två grupperna mellan vilka stor överlap föreligger. Normal- och högstatusgruppen får även här betraktas som likvärdiga ifråga om läge i denna grupp hemmiljövariabler med särskilt god diskriminationsförmåga. Några skillnader ifråga om alkoholism eller kriminell belastning hos föräldrarna föreligger inte.

3. Sammanfattande försök till tolkning av olika faktorerers betydelse för flickornas kamratstatus.

Utifrån framkomna resultat bedömer vi det som rimligt att anta, att föräldrarnas socialgruppstillhörighet kan ha en viss betydelse för flickornas extremt låga respektive extremt höga kamratstatus. En liten, ej signifikant, överrepresentation av låg socialgrupp (III) respektive högre socialgrupper (I-II) i jämförelse med totalpopulationen föreligger i de båda extremgrupperna. Högstatusflickan tillhör ofta, men ej signifikant oftare, högre socialgrupp än lågstatusflickan i samma klass.

Begåvning och i någon mån prestation synes även vara relaterat (icke signifikant) till dessa flickors extremt låga kamratstatus och avgjort relaterat till flickornas extremt höga kamratstatus. Begåvning och prestation kan som vi tidigare betonat tänkas utgöra ett slags "prestigefaktor" av betydelse för uppkomst av extrem status. Omvänt kan naturligtvis den olikartade begåvnings- och prestationsnivån hos dessa extremgrupper ses som ett resultat av deras extrema kamratstatus. En kombination av båda dessa synsätt, d. v. s. ett antagande om en påverkan i båda riktningarna, kan möjligen vara det mest rimliga.

Vad gäller hemmiljövariablerna tolkar vi våra resultat så, att dessa synes ha betydelse för flickornas kamratstatus, vilket stöder vår Teori 1. I flertalet fall synes antagandet om ett stigande samband mel-

lan uppmätta hemmiljövariabler och kamratstatus från låg till normal nivå vara mest rimligt, medan sambandet i detta avseende mellan normal och hög kamratstatusnivå får antas vara snarast parallellt. Några större skillnader mellan normal- och högstatusflickorna föreligger inte. De stora olikheterna i hemförhållanden mellan låg- och normalstatusgruppen kan knappast misstänkas vara avhängiga den obetydliga begåvningskillnaden mellan dessa två grupper, och vad gäller föräldrarnas socialgruppsfördelning är de likvärdiga.

Skillnaderna mellan låg- och normalstatusflickorna tycks alltså här vara att lågstatusflickorna har avgjort sämre hemförhållanden och tenderar att ha sämre begåvning. En del av bakgrunden till uppkomsten av flickornas extremt låga kamratstatus kan tänkas vara någon form av samverkan av de negativa faktorerna relativt dåliga hemförhållanden, något sämre begåvning än normalt och möjligen tillhörighet till låg socialgrupp.

En del av bakgrunden till uppkomsten av flickornas extremt höga kamratstatus kan likaså tänkas vara någon form av samverkan av de positiva faktorerna relativt goda hemförhållanden, begåvning över genomsnittet samt möjligen tillhörighet till hög socialgrupp.

G. Könjämförelser och försök till tolkningar

Föräldrarnas socialgruppsstillhörighet kan antas vara i någon mån relaterat till båda typerna av extrem kamratstatus för flickorna men inte för pojkarna.

Begåvningen verkar vara klart relaterad till extremt hög kamratstatus hos både pojkar och flickor men enbart i viss mån till extremt låg kamratstatus hos flickorna. Begåvningen verkar alltså ha större betydelse för flickornas kamratstatus än för pojkarnas. Detta intryck förstärks av att, förutom att begåvningsmedelvärdet för högstatuspojkar ligger något lägre än för högstatusflickorna, begåvnings-spridningen för högstatuspojkar är större. Alla dessa faktorer kan tydas i den riktningen att andra faktorer än begåvningen i större utsträckning är av betydelse för pojkarnas kamratstatus än för flickornas.

Högstatuspojkar tycks dock överprestera i förhållande till sin intelligens. Denna överprestation antog vi hypotetiskt vara ett kompenserande tillskott till "prestigefaktorn" hög prestation för de pojkar i högstatusgruppen som hade svag begåvning i jämförelse med de övriga i gruppen. Eftersom vi vid kontroll av de enskilda individernas värden

fann att denna spekulatio n inte alls tycktes överensstämma med de verkliga förhållandena, är vi benägna att närmast se denna överprestation som en effekt av de goda kamratrelationerna (och därmed sammanhängande hemmiljö).

Hemmiljövariablerna tycks vara klart relaterade till extremt låg kamratstatus för både pojkar och flickor. För pojkarnas extremt höga kamratstatus verkar även hemmiljövariablerna vara av viss betydelse medan flickorna med extremt hög kamratstatus har goda hemförhållanden ungefär i nivå med de goda hemförhållanden som utmärker flickorna med ordinär status.

Vad som här skiljer normal- och högstatusflickorna är alltså främst begåvningen, i någon liten mån (kanske) också hemfaktorer, medan för pojkarnas del motsvarande skillnad också omfattar hemfaktorer i större utsträckning.

Detta kan sammanställas med våra tidigare spekulatio ner om att också andra faktorer än begåvning (och prestation) i större utsträckning tycks vara viktiga för pojkarnas extrema kamratstatus. Dessa andra faktorer kan möjligen vara anpassningsfaktorer eller faktorer av annan art, vilka i sin tur är relaterade till hemfaktorerna. I vår senare rapport kommer vi att närmare undersöka elevernas anpassning ur flera olika aspekter.

Om man betraktar de olika ämnesområdena inom Modersintervjun som helheter och inte går in på varje specifik variabel inom gruppen finner man inga nämnvärda olikheter mellan pojkar och flickor på ämnesområde 1 - 4, men på ämnesområde 5: Intervjuarens skattning av faktorer i själva intervjusituationen, finns markanta skillnader. Här finns för flickornas del markanta skillnader både vad gäller kontakt i intervjusituationen och lämnade uppgifters tillförlitlighet, medan inga sådana skillnader finns för pojkarnas del. Om det generella läget på variabeln lämnade uppgifters tillförlitlighet för samtliga pojkgrupper jämfö rs med läget för flickgrupperna framgår att flickorna generellt, på alla tre kamratstatusnivåerna, ligger mer positivt än pojkarna på samma nivå. Skillnaderna mellan könen på samtliga tre kamratstatusnivåer är signifikanta, medan skillnaden i variabeln kontakt i intervjusituationen enbart är signifikant för högstatusgrupperna.

Om vi antar att denna skillnad kan tillskrivas mödrarnas verkliga beteende, och inte enbart intervjuarens uppfattning av detsamma, kan skillnaderna möjligen tolkas som att mödrarna till högstatusflickorna

känner sig mer säkra på sina flickors goda anpassning och att deras hemförhållanden tål insyn och därför inte anser sig ha något att frukta av att vara uppriktiga, vare sig för döttrarnas eller egen del. Lågstatusflickornas mödrar känner sig i detta fall och med samma antagande mer osäkra och upplever sig ha vissa saker de helst vill dölja. Mödrarna till pojkarna i de olika grupperna känner sig möjligen generellt mer osäkra på sina pojkars anpassning och därmed också kanske på om hemförhållandena är goda nog. (De tycks generellt även uppleva sig ha större uppfostringssvårigheter med pojkarna än med flickorna. Skillnaderna mellan könen är signifikanta på samtliga tre kamratstatusnivåer).

Någon större skillnad mellan mödrarna på de olika nivåerna för pojkar föreligger inte.

Om man på samma sätt betraktar de olika ämnesområdena inom Fadersintervjun som helheter och inte går in på varje specifik variabel inom området, finner man inga nämnvärda olikheter mellan pojkar och flickor på ämnesområde 1 - 3 men vissa olikheter för ämnesområde 4 och 5.

På Ämnesområde 4: Faderns attityd till yttre faktorer i hemmet och dess närmaste omgivning, är skillnaderna mellan de extrema pojkgrupperna stora, normalpojkarnas läge varierar. För flickornas del är däremot gruppskillnaderna mycket små, vilket möjligen betyder att faderns inställning till dessa faktorer är mer betydelsefull för barnet av samma kön som fadern.

På Ämnesområde 5: Intervjuarens skattning av faktorer i själva intervjusituationen finns även olikartat resultat för de båda könen. Dessa olikheter är av samma art som dem vi fann på detta område beträffande Modersintervjun. Intervjuaren upplever kontakten med lågstatusflickornas fäder samt tillförlitligheten hos av dem lämnade uppgifter som sämre än de två andra flickgruppernas. Inga sådana gruppskillnader finns för pojkarnas del.

Vad beträffar olikheter mellan könen i de enskilda variablerna inom de olika ämnesområdena av både Moders- och Fadersintervjun, dels om variabeln verkar betydelsefull, d.v.s. om några större skillnader mellan de olika anpassningsnivåerna föreligger, dels mellan vilka nivåer de stora skillnaderna i så fall ligger, skulle det föra långt att här i detalj redogöra för samtliga iakttagna skillnader. Detta skulle också vara att hårddra betydelsen av varje enstaka signifikant skillnad

i varje enskild variabel. Vi kommer därför här att enbart redogöra för vissa skillnader, som i någon mening kommer igen i flera av sammanhörande (direkt relaterbara) variabler eller i båda intervjuerna.

Vad beträffar moderns ängslighet beträffande samt beskydd av barnet är skillnaderna för flickornas del mycket små men relativt stora för pojkarnas del. Låg- och normalstatuspojkarnas mödrar är mer överängsliga och överbeskyddande än högstatuspojkarnas mödrar. Dessa båda variabler har så dålig spridning i Fadernsintervjun att de bortplockats ur beräkningarna varför några jämförelser tyvärr ej är meningsfulla.

I respektive föräldraparts accepterande av barnet är normalpojkarna signifikant högre accepterade av båda föräldrarna, högstatuspojkarna ligger obetydligt mer negativt. Av flickorna är det högstatusflickorna som är högst accepterade av mödrarna och i ungefär lika hög grad normalflickorna. Av fäderna är dock normalflickorna lika lågt accepterade som lågstatusflickorna, båda dessa grupper är signifikant mer "rejected" än högstatusflickorna av fadern. Faderns accepterande synes vara mera betydelsefullt för flickorna än för pojkarna.

Vad gäller uppfostringssvårigheter upplever sig både fadern och modern ha en likartad mängd svårigheter med normal- och högstatusflickorna. För lågstatusflickorna är denna mängd mycket större. Samma förhållande gäller för faderns upplevelse av uppfostringssvårigheter med pojkarna, han har föga uppfostringssvårigheter med normal- och högstatuspojkarna. Modern däremot upplever sig ha större uppfostringssvårigheter med både låg- och normalstatuspojkar än högstatuspojkarnas mödrar.

Variabeln moderns vilja att byta arbetssituation tycks inte ha någon större betydelse för flickornas del, medan skillnaderna mellan hög- och normalstatuspojkarna å den ena sidan och lågstatuspojkarna å den andra är stor. Lågstatuspojkarnas mödrar vill i större utsträckning byta arbetssituation. För flickornas del och, fastän i mindre grad för pojkarnas, föreligger dock stora skillnader mellan mödrarnas attityd till sin nuvarande arbetssituation. Lågstatusflickornas mödrar har inte lika positiva attityder till sin arbetssituation som de båda andra gruppernas mödrar. Ifråga om attityd till sin arbetssituation är skillnaden för flickornas del alltså störst, vilket kan synas motsägelsefullt, eftersom för flickornas mödrarnas önskan att byta arbetssituation i de olika grupperna inte skiljde sig nämnvärt. Detta förhållande skulle i första hand

kunna tolkas som ett utslag av resignation hos lågstatusmödrarna vad gäller deras vilja att byta arbetssituation. Svårigheter och hinder för att i realiteten kunna göra något åt sin arbetssituation kanske uppfattas som så stora att det inte ens är lönt att uttrycka en önskan om förändring. En del av förklaringen kan dock ligga i det förhållandet att trots att attitydskillnaderna mellan mödrarna visserligen är stora, så är även lågstatusflickornas mödrar relativt belåtna med sin arbetssituation, de inte är direkt missbelåtna med den, och de stora attitydskillnaderna beror på att normal- och högstatusflickornas mödrar är mycket belåtna med sin arbetssituation.

Moderns emotionella behärskning framträder som en viktig variabel för pojkarnas del, där högstatuspojkarna skiljer sig signifikant i positiv riktning från både normal- och lågstatuspojkarna, medan grupp-skillnaderna för flickornas del är små.

Vad gäller föräldrarnas användande av aga tycks denna variabel vara relativt relevant för både pojkar och flickor, särskilt vad gäller den ena föräldrapartens utsaga om den andra partens användande av aga. Den stora skillnaden tycks här för båda könen gå mellan lågstatusgruppen å ena sidan och normal- och högstatusgrupperna å den andra. Benägenheten att använda kroppsbestraffning är generellt högre för pojkar än för flickor vad gäller mödrarnas egen uppgift om hur ofta de själva använder denna bestraffningsform. Skillnaderna mellan könen är signifikant (5 %-nivån) på samtliga tre kamratstatusnivåer. Föräldraparternas uppgivna attityd till aga företer samma mönster som uppgiven praxis och är i stort sett likartad för båda könen. Vad gäller faderns attityd till aga verkar denna vara av större betydelse för flickornas del, stor skillnad föreligger mellan de extrema flickgrupperna (normalgruppen liknar högstatusgruppen) medan variabeln tycks sakna betydelse för pojkarna, grupperna skiljer sig minimalt. Även vad gäller uppgivet användande av aga finns viss tendens till könsskillnader av samma art för båda föräldraparterna. Att föräldrarna har positiv attityd till och använder aga kan alltså synas vara en mer relevant faktor för flickornas än pojkarnas kamratstatus.

Moderns attityd till fadern som uppfostrare tycks vara mer betydelsefull för flickorna än för pojkarna. Signifikanta skillnader finns mellan hög- och normalstatusgrupperna å ena sidan och lågstatusgruppen å den andra. Moderns attityd till föräldrarnas respektive uppfostrarengagemang tycks å andra sidan vara en mer betydelsefull variabel för pojkarnas del. Vad beträffar faderns åsikter om modern som fostrare

och hans inställning till respektive parterers engagemang tycks båda dessa variabler vara högst väsentliga för pojkarnas del medan skillnaderna mellan flickgrupperna är små. Av detta har vi dragit den hypotetiska slutsatsen, att det för pojkarnas del är viktigt om fadern engagerar sig aktivt i pojken uppfostran eller ej, medan det för flickornas del är viktigt om modern känner faderns stöd vid uppfostran av dottern (d. v. s. om hon är nöjd med faderns uppfostrarroll och dessutom anser föräldrarna vara eniga, vilken senare variabel även separerade flickgrupperna mer). Att faderns uppfattning om modern som fostrare samt hans inställning till föräldrarnas respektive uppfostrarengagemang är mer betydelsefulla för pojkarnas del talar ytterligare för betydelsen av faderns roll för pojkarnas kamratstatus.

Föräldrarelationer och enighet mellan föräldrarna i uppfostringsfrågor är betydelsefulla för både pojkar och flickor vilket framgår av uppgifter av både mödrar och fäder.

Faderns attityd till omgivningen tycks vara väsentligare för pojkarna än för flickorna liksom moderns attityd till bostaden. För flickornas del tycks moderns åsikt om barnuppfostringsproblem i omgivningen vara väsentligare än för pojkarna.

Med utgångspunkt från de fyra slutanalyser vi gjort, en från Moders- och en för Fadersintervjun för vardera könet, och där de variabler vi bedömt diskriminera våra grupper bäst ingår, har vi fått en gradering av variablernas betydelse utifrån deras multivariata funktions sätt, d. v. s. i hur hög grad de bidrar till den totala diskriminationen i respektive slutanalys. Vilka variabler som verkar mest betydelsefulla utifrån detta synsätt vill vi sammanfatta i det följande. Vissa "breda" variabler har visserligen fungerat till synes dåligt multivariat men betonas ändå här. För den förklarande diskussionen bakom detta hänvisar vi till Kap. XI . Att observera är också att möjligheterna till jämförelser i viss mån minskas av att urvalet variabler skiftar i sammansättning för de fyra olika slutanalyserna.

Hematmosfären, som endast kan anses ingående penetrerad i Modersintervjun, tycks vara betydelsefull för kamratstatusen hos båda könen. Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation tycks också vara av betydelse för både pojkar och flickor, dock ger den mest utslag för pojkarnas del.

Förekomst av uppfostringssvårigheter har visat sig vara betydelsefull för båda könen och enligt uppgift från båda föräldrarterna.

Faktorn kroppsbestraffning, antingen uppgivet användande av aga eller attityd till sådant användande, verkar betydelsefull för kamratrelationerna för båda könen och med avseende på båda föräldrarna.

Föräldrarnas uppmuntran till kamratumgänge, eller beträffande kombinationen moder och son, moderns attityd till detta umgänge, har visat sig vara mycket betydelsefullt för båda könen och som utslag för beteende hos båda föräldrarna.

Den inbördes relationen och enigheten mellan föräldrarna synes enligt Fadersanalyserna (de kunde ej tas med i Modersanalysen) vara väsentliga faktorer för båda könen. Dessa variabler framstår även som väsentliga för båda könen i analys 3 (Modersintervjun).

H. Totalsammanfattning

De resultat vi genomgående fått i denna undersökning ger ett starkt stöd åt Teori 1, som innebär att hemförhållanden och hemmiljö har betydelse för elevens kamratstatus.

Resultatet ger vid handen att hemförhållanden av olika slag bör ingå som en väsentlig del i ett prognosinstrument för kamratstatus.

I vilka avseenden dessa hemförhållanden är mest relevanta kan inte anses fastställt i och med de resultat vi ernått här, utan våra i detta hänseende relativt detaljerade resultat bör ligga till grundval för en korsvalidering med nya kamratstatusgrupper.

Det totalresultat vi fått, och som ger vid handen att det är en väsentlig och mångfacetterad problematik som ligger bakom ett barns kamratrelationer, kan anses utgöra en tillfredsställande motivering för en uppföljning av dessa elever och en ytterligare penetrering av bakgrunden till deras problematik.

KAP. II. DATAINSAMLING

A. Intervjuare

Som intervjuare anställdes en manlig socionom, annars heltidsanställd inom Barnavårdsnämnden. Intervjuaren hade stor tidigare erfarenhet av föräldrakontakter och -samtal. Dessa intervjuer utgjorde det första skedet i datainsamlingen och genomfördes till största delen under september - oktober 1966, en mindre del av intervjuerna under november 1966 - februari 1967.

Intervjuaren kände till syftet med Örebroprojektet i stort men saknade helt kännedom om syftet med detta delprojekt. Han var helt ovetande om följande:

- a. Vilken art av variabel vår uttagning av elever grundade sig på.
- b. Den gruppindelning vi gjort efter elevernas olika anpassningsnivå i ovanstående för honom okända uttagningsvariabel. Intervjuaren hade inte tillgång till några av de mått på eleverna, som insamlats under screeningundersökningen, utan kände enbart till följande uppgifter, som vi ansåg tjänade till att underlätta det förberedande kontakt- och senare intervjuarbetet utan att ge en snedvriden förhandsinställning.

Elevens och föräldrarnas namn och adress.

Föräldrarnas yrke.

Föräldrarnas ålder.

Övriga barn i familjen.

Hos vem eleven uppfostras.

Moderns eventuella förvärvsarbete.

1. Intervjuarens referensram

Genom att ha en enda intervjuare undvek vi den svårighet som olikartade referensramar etc. hos olika intervjuare medför. Samtidigt införde vi möjligen ett systematiskt fel i skattningarna p.g.a. att intervjuaren kunde misstänkas ha en något sned referensram. Eftersom han i sitt dagliga arbete kom i kontakt med relativt gravt missanpassade barn, d.v.s. barn som polisanmälts för diverse brott och på det sättet anmälts till Barnavårdsnämnden för utredning, kunde vi förvänta oss att eleverna i våra grupper, som de flesta dessutom var normalt eller mycket bra anpassade ur vår uttagningsaspekt, och deras föräldrar ur hans synvinkel skulle verka synnerligen välanpassade.

Då vår strävan var att få en differentiering av våra elever från starkt positivt till starkt negativt läge på våra variabelskalor kunde vi befara att intervjuaren med utgångspunkt från sina erfarenheter knappast skulle betrakta någon av våra elever som liggande åt det mest extremt negativa hållet.

Denna referensramsaspekt diskuterades dels i förväg med intervjuaren och dels även i samband med genomgången av provintervjuerna. Att vi dock inte helt lyckats undvika denna av oss misstänkta effekt framgår av de genomgående negativt sneda fördelningarna i variablerna. Denna snedhet kan naturligtvis också delvis bero på att de negativa ändpunkterna verkligen är alltför negativa för att passa in på några av våra försökspersoner. Trots att hela skalan ofta inte utnyttjats är spridningen över den mer neutrala och positiva delen av skalorna dock tillfredsställande i de flesta fall.

B. Typ av beteende som skulle mätas

Den typ av mätning vi här önskade genomföra var en mätning av praxis och inte enbart av attityder. Mätningen skulle gälla hur föräldrar och barn verkligen brukade bete sig i konkreta livssituationer och inte deras åsikt om relevant beteende. Intervjuaren sökte konkretisera intervjusamtalen i största möjliga utsträckning och få dem att röra sig om verkliga, upplevda situationer och händelser och berörda parter reaktioner och handlingar i samband med dessa.

Intervjuaren upplevde subjektivt detta som en fruktbar utgångspunkt både då det gällde att få föräldrarna att avge information om sitt, makens resp. makans samt barnets reella beteende, och då det gällde att nå fram till olika typer av föräldrar, få dem att öppna sig.

I Del I redovisas de åtgärder vi vidtagit för att i största möjliga utsträckning undvika vanliga felkällor och för att skapa en god kontakt med och förtroende hos respondenten, en grundförutsättning för tillförlitlig informationsinsamling.

C. Föräldrantervjuernas inbördes oberoende

Moders- och Fadersintervjuerna genomfördes oberoende av varandra. Orsaken till att vi ville intervjua föräldrarna var och en för sig var att vi trodde oss vinna bl.a. följande:

1. Båda parter skulle vara fria att oberoende av den andra parten avge information. Påverkan från ena parten skulle annars kunna snedvrída informationsgivandet hos den andra.

2. Genom att båda parter gav information oberoende och ovetande om vad den andra gav, skulle eventuella skiljaktigheter av betydelse kunna framkomma.
3. Möjlighet att verkligen få kontakt och information av samtliga föräldraparter. Ev. dominerande make/maka skulle t.ex. göra att den andra parten överhuvudtaget inte kom till tals.

Samtidigt som vi sannolikt vann en del är det möjligt att vi genom detta förfarande missade en del information. Interaktionen mellan föräldrarna i en intervjusituation skulle i och för sig kunna ge en del information. Idealet vore att först ha skilda intervjuer och därefter en konfrontation av respektive makar, något som resursmässigt var omöjligt att genomföra samtidigt som det skulle ha varit för tidskrävande för föräldrarna och kanske därigenom förorsakat bortfall.

Gemensam intervju av föräldrarna genomfördes i ett fåtal fall, där föräldrarna ställde detta som krav för att någon intervju överhuvudtaget skulle göras. Var och en besvarade sin del av intervjun under den andra partens närvaro. Dessa intervjuer av båda föräldrarna samtidigt förekom i följande fall. Se tabell 1 nedan.

Tabell 1. Antal fall där båda föräldraparterna intervjuades samtidigt.

Undersökningsgrupp	Antal fall
P -	
P n	
P +	1
F -	2
F n	
F +	1

D. Intervjuarens skattning av sina upplevelser i anknytning till själva intervjusituationen.

Intervjuaren skattade efter varje intervju sin upplevelse av Kontakt med föräldraparten ifråga. Han skattade dessutom sin upplevelse av Tillförlitligheten hos lämnade uppgifter.

För att undersöka om någon skillnad föreligger mellan de olika grupperna i dessa avseenden gjorde vi en multipel diskriminantanalys av dessa variabler, varvid även univariata signifikansprövningar er-

hölls. I Kap. III beskrivs analysmetod och i Kap. VIII samt Kap. X redovisas exakta värden och resultat. Här nedan ger vi en sammanfattning av dessa resultat.

1. Sammanfattande resultat av analyserna

Föräldraintervjuerna, Pojkar: Inga signifikanta skillnader finns mellan de olika grupperna i vare sig Moders- eller Fadersintervjun.

Föräldraintervjuerna, Flickor: Inga signifikanta skillnader finns mellan grupperna i Modersintervjun om hänsyn tas till båda variablerna samtidigt, men om man ser på variablerna var och en för sig, föreligger mycket stark tendens till signifikant skillnad i variabel 2 (Tillförlitligheten hos lämnade uppgifter), $P = 0,08$. Skillnaden mellan de två extremgrupperna är signifikant. Intervjuaren upplever uppgifterna från lågstatusflickornas mödrar som minst tillförlitliga och de från högstatusflickornas mödrar som mest tillförlitliga. Skillnaden mellan den senare gruppen och normalstatusgruppen är mycket liten. Tendensen i variabel 1 (Kontakt med Modern) går i samma riktning för de tre grupperna.

Vad gäller Fadersintervjun är skillnaden mellan flickgrupperna signifikant, om man tar hänsyn till båda variablerna samtidigt. De univariata prövningarna visar att det enbart är en av variablerna som ensam signifikant diskriminerar grupperna, nämligen nr 2 (Tillförlitligheten hos lämnade uppgifter), densamma som i Modersintervjun ovan. Även här är det skillnaden mellan extremgrupperna som är stor, medan hög- och normalstatusgruppen liknar varandra. Intervjuaren upplever alltså även uppgifterna från lågstatusflickornas fäder som mindre tillförlitliga än de från högstatusflickornas fäder. Kontakten med lågstatusflickornas fäder tenderar också att av intervjuaren upplevas som sämre än med de andra två flickgruppernas fäder.

Överhuvudtaget tycks alltså intervjuaren känna sig mer osäker då det gäller lågstatusflickornas läge. Han har inte lyckats få fram den information han anat undanhållits honom. Denna subjektiva känsla kan möjligen vara ett tecken på att lågstatusflickorna kommer från mer problematiska familjer vilka har en försvarsinställning och vilka det därför är svårare att nå kontakt med. Den subjektiva känslan hos intervjuaren kan också tänkas bero på kontaktsvårighet hos dessa föräldrar, liksom hos barnen, vilket även gör intervjuaren osäker om uppgifternas tillförlitlighet.

Resultatet tyder på att en betydelsefull gruppskillnad beträffande hemförhållanden, föräldrarna, förekommer. Föräldrarnas sociala förmåga i intervjusituationen tycks variera för de olika statusgrupperna.

Hur ovanstående kan tänkas ha påverkat skattningarna i hemvariablerna i övrigt är alltför komplicerat för att i detalj kunna genomskådas. Enligt efterhandsuppgifter från intervjuaren torde den troligaste tolkningen vara att enbart annat men ej belagt negativt extremläge undvikits, även om intervjuaren betvivlat tillförlitligheten i den positiva informationen varför lågstatusflickornas medelläge möjligen kan misstänkas vara mer positivt än det i verkligheten borde vara.

Möjligheten finns dock att intervjuaren mer eller mindre medvetet gjort en korrektion av sina skattningar åt det negativa hållet p.g.a. sina mer negativa upplevelser i intervjusituationen med dessa föräldrar.

Ovanstående kan enbart bli spekulationer och sammanfattningsvis kan vi enbart påpeka att osäkerheten ang. lågstatusflickornas läge i olika hemmiljövariabler får anses något större än beträffande de övriga grupperna.

Man skulle kunna tänka sig att krav på gemensam intervju var ett tecken på ovilja att låta sig intervjuas, vilket skulle kunna tänkas bero på någon form av familjestörning, antingen i relationen mellan föräldrarna eller också i relationen barn - föräldrar, bestående i att föräldrarna t.ex. upplever sig ha stora problem med barnet, eller bådadera. Man kunde då förvänta sig en systematisk tendens så att krav på gemensam intervju främst ställdes i de missanpassade grupperna. Antalet fall är för litet för att ge underlag för belägg för en sådan tendens. Beträffande familjen som tillhör högstatuspojkggruppen (P +) anförde intervjuaren att modern verkade mycket dominerande. Beträffande föräldraparet med en dotter i grupp F + anges inga speciella kommentarer angående intervjun.

Angående de två fallen med lågstatusflickor (F -) anger intervjuaren att båda föräldraparen varit relativt ovilliga att ställa upp. I båda fallen genomförs intervjun under störande förhållanden, TVn stod på i det ena fallet och husets barn passerade då och då genom rummet i det andra fallet. Här tycks alltså förekomma en uppenbar tendens till ovilja att samarbeta möjligen beroende på att föräldrarna upplever sig ha problem med flickan, något som de vill dölja, eller på att de normalt fungerar på detta sätt i kontaktsituationer, något som möjligen kan ha samband med att deras dotter hamnat i den utstötta kontaktlösa gruppen.

E. Intervjuns längd

Någon exakt tidsangivelse av hur länge de olika intervjuerna varat har inte avkrävts intervjuaren. P.g.a. det relativt fria intervjuförfarandet var det omöjligt att ange exakt när en intervju börjar eller slutar. Introduktionsfasen varierar starkt från fall till fall etc. För att söka få något mått på om systematiska skillnader i själva intervju-situationen möjligen föreligger mellan de olika grupperna har i stället de skattningsskalor införts, som vi redogjort för under D ovan. Vi anser att dessa mått ger mer information om intervjuprocessen än en tidsangivelse av intervjuns längd.

Enligt intervjuarens uppgifter har Modersintervjuerna i de flesta fall tagit 60-70 min. Tidsvariationen uppåt var relativt stor. Fadersintervjuerna har i de flesta fall tagit ca 30-35 min. och med mindre tidsvariation.

F. Bortfall av variabler

Intervjuaren upplevde föräldrarna som i stort sett samarbetsvilliga och villiga att ge information. Beträffande vissa variabler i intervjuformuläret visade sig dock flertalet föräldrar ovilliga att ge information. Dessa variabler gällde främst föräldrarnas egen uppfostran samt deras eget fysiska och psykiska hälsotillstånd. De upplevde synbarligen dessa frågor som irrelevanta i sammanhanget, de sade sig inte förstå vad de hade med deras barns situation att göra. Eftersom vi här måste vara mycket försiktiga och måna om goda föräldrarrelationer och -kontakt, dels på kort sikt för denna undersöknings genomförande och dels på lång sikt för hela projektets del, "pressades" föräldrarna inte på den information de var så ovilliga att ge, utan dessa variabler lämnades därhän och uteslöts senare ur beräkningarna. Se nedanstående tabell 2.

Tabell 2. Variabler som uteslutits ur beräkningarna p.g.a. stort bortfall.

Modersintervjun	Fadersintervjun
13. Moderns egen uppfostran och attityd till denna	12. Faderns egen uppfostran och attityd till denna
23. Föräldrarnas fysiska hälsa	
24. Föräldrarnas psykiska hälsa	
25. (Ev alkoholism)	
26. (Ev kriminalitet)	
(25 och 26 ovan har mätts via registeruppgifter)	

G. Bortfall av försökspersoner

Flertalet föräldrar gick med på att låta sig intervjuas även om det i ett fåtal fall skedde något motvilligt och efter övertalning. Två föräldrapar och en fader vägrade dock helt att delta i en intervju. Ytterligare bortfall förorsakades av att den ena föräldraparten av olika skäl inte kunde intervjuas. Se nedanstående tabell 3 och 4.

Tabell 3. Instrument 1: Modersintervjun

Antal genomförda intervjuer efter bortfall samt orsaken till detta bortfall.

Undersök- ningsgrupp	Antal genom- förda inter- vjuer	Totalt antal bortfall	Orsaker till bortfall		
			Vägran	Modern död	Skilsmässa
P -	13	2	2		
P n	15				
P +	15				
F -	15				
F n	15				
F +	13	2		2	
	Σ 86	Σ 4	Σ 2	Σ 2	

Tabell 4. Instrument 2: Fadernsintervjun

Antal genomförda intervjuer efter bortfall samt orsaken till detta bortfall.

Under- sök- nings- grupp	Antal genom- förda inter- vjuer	Totalt antal bortfall	Orsak till bortfall			
			Vägran	Fadern död	Skils- mässa	Modern ogift
P -	11	4	2		1	1
P n	11	4		1	2	1
P +	15					
F -	11	4	1		3	
F n	13	2			2	
F +	15					
	Σ 76	Σ 14	Σ 3	Σ 1	Σ 8	Σ 2

1. Kommentarer till bortfallet

Bortfallet för högstatusgruppens flickor, F +, är ganska anmärkningsvärt. I hela årskurs 3 i Örebro fanns totalt 3

flickor vars mödrar var döda. Av dessa återfinns alltså två stycken i vår socialt mest anpassade grupp.

Det mest anmärkningsvärda beträffande bortfallet av Fadersintervjuer är att ensamstående mödrar tycks återfinns i ungefär lika stor utsträckning i låg- och normalstatusgrupperna av båda könen, medan samtliga pojkar och flickor i högstatusgrupperna har hemmaboende pappor.

Sammanlagda bortfallet av de försökspersoner som i de två ovanstående instrumenten förorsakas av att den ena föräldraparten inte bor i hemmet, återkommer i de bearbetningar som görs av variabler som har med föräldrarnas inbördes relationer att göra.

Samtliga fall av vägran att deltaga i intervju återfinns hos föräldrarna till gruppen barn med de sämsta sociala relationerna. Denna vägran kan möjligen tas som tecken på en familjestörning av något slag, antingen det nu beror på föräldrarnas medvetna försök att dölja sina egna eller barnets problem eller att föräldrarna överhuvudtaget är "kontaktskygga" eller en kombination av båda dessa faktorer som kan antas interagera inbördes.

Vi antar här att de pojkar i grupp P - vars båda föräldrar har vägrat medverka i undersökningen är mer gravt störda själva och har mer gravt störda familjeförhållanden än de övriga pojkarna i gruppen vars föräldrar medverkat. Om vårt antagande ovan stämmer skulle det innebära att skillnaderna mellan pojkgrupperna vad gäller hemmiljövariablerna och vissa anpassningsvariabler förminskats, eftersom uteslutandet av två individer med mest extremt negativt läge något måste ha förhöjt gruppmedelvärdena.

2. Kontroll av bortfall av individer

För att se om vårt antagande verkar rimligt har vi gjort en noggrann analys av den omfattande information vi har angående dels dessa pojkars hemförhållanden och dels deras anpassning. Den information vi har angående deras hemförhållanden har vi huvudsakligen inhämtat från deras klasslärare och allt som därvid framkommit tyder på att dessa pojkars hemförhållanden är avsevärt mer otillfredsställande än vad som verkar vara vanligt för lågstatuspojkarna i övrigt.

Den information angående de båda pojkarnas anpassning i övrigt, som vi fått dels genom lärarintervjuerna och dels genom intervjuerna med eleverna själva samt i någon mån genom läkarundersökningen

pekar entydigt i samma riktning, nämligen att deras anpassning verkar vara betydligt sämre än vad som genomsnittligt utmärker de övriga pojkarna i lågstatusgruppen.

Vi antar det p.g.a. detta vara befogat att anta att medeltalen i Hemmiljövariablerna påverkats i positiv riktning genom att dessa pojkar bortfallit ur beräkningarna. Bortfallet tycks i varje fall definitivt inte ha bidragit till att överdriva skillnaderna mellan lågstatuspojkarna och de övriga två pojkgrupperna utan tvärtom till att i någon mån ha utsuddat dessa skillnader.

KAP. III. DATABEARBETNING OCH STATISTISKA METODER

A. Multipel diskriminantanalys

Denna metod finns beskriven bl.a. av Mårdberg (1960) där han på sid. 11 och följande beskriver metoden .... "I denna analysmetod är klasserna givna. Var och en klass kan anses vara samplad ur var sin moderpopulation. Varje individ har mätvärden i ett antal variabler, vilka är givna. Vid diskriminantanalys bestämmer vi de funktioner, som maximalt diskriminerar mellan klasserna och signifikantstestar om verklig skillnad föreligger mellan de givna grupperna."....

Vid diskriminantanalys syftar man till att finna en egenskap som är särskiljande för de grupper man studerar. I vårt fall innebär detta att vi försöker finna någon "hemmiljöegenskap" som antar olika värden i de tre grupperna men så lika värden som möjligt inom dessa grupper. Syftet med att söka en sådan egenskap kan vara, att man vill kunna använda denna egenskap för att predicera grupptillhörighet. Detta kan vara naturligt om t.ex. "hemmiljöegenskapen" är lätt att observera medan grupptillhörighet är svår att observera, och man ville använda den lättstuderade variabeln hemmiljö som ett substitut för den svåra variabeln grupptillhörighet.

Ett annat skäl för att söka bilda en sådan variabel kan vara att det finns en tidsordning mellan dem, och att man vill prognosticera grupptillhörigheten med hjälp av en "hemmiljövariabel" som i tiden föregår denna grupptillhörighet. Det är snarast det senare syftet vi har här, fastän vi först i efterhand kan se om våra grupper skiljer sig åt i vissa "hemmiljöegenskaper". Om vi finner att skillnad i dessa egenskaper föreligger mellan grupperna, kan vi därav anta att en i tiden föregående skillnad i dessa "hemmiljöegenskaper" även funnits, och att en prognos av kamratstatus skulle kunna göras om man kände till dessa egenskaper. Av vikt blir därför i första hand att känna till om skillnad i denna typ av egenskaper överhuvudtaget föreligger och i andra hand hur dessa egenskaper ser ut, hur de är sammansatta och i tredje hand hur skillnaderna mellan grupperna ser ut. Detta är av vikt därför att vi i sista hand strävar att påverka och helst avhjälpa det för eleven i olika avseenden negativa tillstånd som en extremt dålig kamratstatus får anses utgöra.

Vi vill här mer i detalj diskutera tekniken som sådan. Mer ingående beskrivning av metoden kan inhämtas i de verk vi redovisar i litteraturförteckningen.

Vid konventionell multipel diskriminantanalys låter man individen representeras av en "punkt" som bestäms av de värden han fått i undersökningsvariablerna. De individer som tillhör de olika individgrupperna motsvaras då av en minus-, en normal- och en plussvärme. Skillnader mellan dessa punktsvärmar bör framträda i att dessa ligger på ett markant avstånd från varandra, jämfört med avståndet mellan de punkter som avser individer inom samma grupp. Man gör i allmänhet ett grundantagande om, att vad som skiljer dessa punktsvärmar är deras placering i "rymden" snarare än spridningen inom svärmen samt på vilket sätt de är orienterade (hur variablerna samvarierar).

Om antagandet kan anses gälla, kan man koncist beskriva skillnaderna mellan grupperna genom att se till skillnader mellan "mittpunkter" i de olika svärmarna. Skillnader mellan läget för dessa mittpunkter kan beskrivas i ett mindre antal variabler, än man utgår ifrån. Man får en fullständig beskrivning av skillnaderna med hjälp av ett antal variabler, som är lika med antalet grupper minus ett. Då förutsätter man emellertid att antalet ursprungsvariabler är minst lika stort som antalet grupper minus ett.

Den typ av variabler som här utnyttjas är linjära funktioner av de ursprungliga variablerna. En sådan linjär funktion kan beskrivas som en sammanvägning av olika egenskaper, där de egenskaper som tillmäts stor vikt får större koefficienter. Man kan alltså säga att man fått en "ny egenskap" som är en sammanfattning av undersökningsvariablerna, där man kan välja vilka variabler man vill betona genom att tillskriva dessa förhållandevis stora koefficienter. Vid konventionell diskriminantanalys bildas sådana variabler mekaniskt i syfte att framhäva skillnader mellan grupperna. Man bildar först den "nya egenskap" som ger största möjliga varians mellan grupperna jämfört med variansen inom grupper. De koefficienter som härvid erhålles, redovisas som de första i en serie av "multiple discriminant vectors". I nästa steg söker man ännu en "ny egenskap" som ger stor mellangruppsvariens jämfört med inomgruppsvariansen, samtidigt som den ej samvarierar med den först bildade "egenskapen". Koefficienterna erhålles som de andra i en serie av "multiple discriminant vectors".

På analogt sätt kan man fortsätta till dess antalet "nya egenskaper" är lika stort som antalet grupper minus ett. Man får alltså på detta

sätt ett antal egenskaper som diskriminerar grupperna, och som inte samvarierar inbördes.

Vid signifikansbedömningen kan man dels se till den diskrimination man får med hjälp av samtliga dessa "nya egenskaper" tillsammans, dels till den man får med hjälp av varje enskild "ny egenskap".

När det gäller att bedöma de olika nya egenskaper som bildas, är det ofta den första som har störst intresse, eftersom det är denna variabel som i första hand åstadkommer diskriminationen. Man brukar ofta nöja sig med att beakta de egenskaper som ger signifikant diskrimination. I vår undersökning har det t.ex. aldrig hänt att mer än den första egenskapen givit signifikant diskrimination, och vi intresserar oss enbart för denna i samtliga fall.

Vi har i första hand valt att bearbeta våra data med ett mindre omfattande program, som inte ger besked om individuella lägen på de "nya egenskaperna" och inte heller ger någon signifikanstestning av den sammanlagda diskriminationen hos de "nya egenskaperna", utan bara en signifikansprövning av var och en av dessa egenskaper. Därutöver får vi standardiserade diskriminantfunktionskoefficienter d.v.s. den vikt varmed varje ursprungsvariabel invägts. Förutom detta multivariata angreppssätt, har detta program också ett univariat angreppssätt. Vi får univariata signifikansprövningar av var och en av de i analysen ingående ursprungsvariablerna.

Vi vill här ytterligare redogöra för de syften vi redan preciserat i Del I Kap. IV för att i samband därmed tillfredsställande kunna belysa vårt val av analysmetod.

1. Syfte 1

Vårt första syfte med dessa analyser är att söka få en uppfattning om huruvida skillnader i hemmiljö föreligger för elever av olika kamratstatus. Om skillnader finns, får vi anta att dessa skillnader haft betydelse för uppkomsten av den dåliga statusen. Blotta vetskapen om att sådana särskiljande och påverkande "hemmiljöegenskaper" finns vad gäller kamratstatus, bör påverka skolans strategi vad gäller behandlingen av denna typ av "störningar". Här skulle man kunna invända, att det är relativt väl fastställt, att hemmiljön har betydelse när det gäller barns anpassning i olika avseenden. Vad gäller barns kamratrelationer är dock betydelsen av hemmiljön i djupare mening inte särskilt väl undersökt, som vi tidigare redovisat, medan mer ytliga lättåtkomliga faktorer betydelse studerats i ett antal fall.

Även om vi alltså förväntar oss att samband skall föreligga mellan kamratstatus och denna typ av mer djupgående variabler, är det inte alls säkert att ett sådant samband slår ut i våra variabler eller i våra variabler mätta med våra metoder. Vi frågar om hemmiljön har en betydelse som låter sig studeras i termer av de egenskaper vi observerat.

För möjligheten att nå ovanstående syfte ansåg vi att multipel diskriminantanalys var en överlägsen teknik, såtillvida att signifikant diskrimination kan tas som intäkt för ett registrerbart samband, medan tolkningen av någon enstaka signifikansskillnad i en specifik variabel kan vara problematisk eftersom man slumpmässigt måste vänta sig en del signifikanta skillnader bland många studerade egenskaper. En kompletterande univariat signifikansprövning av varje enskild variabel har dock genomförts.

Utöver den fördel som denna teknik alltså ger i och med att den hjälper oss att undvika slumpmässigt betingade skillnader mellan grupperna, som vi kanske skulle tagit som tecken på att dessa variabler vore speciellt betydelsefulla, hoppas vi genom denna teknik vinna den fördelen att lättare få signifikanta skillnader som verkligen är betydelsefulla. Detta torde vara fallet om man antar att de enskilda ursprungsvariablerna kan betraktas som alltför "enkla" i den meningen att de inte ensamma, åtskilda från övriga faktorer, är betydelsefulla utan att variabler av olika slag alltid ingår i en kombination av andra. I den meningen skulle de "hemmiljöegenskaper" vi strävar att bilda sägas vara variabler som i sammanhanget har större verklig betydelse.

Man har all anledning att anta att barnets miljösituation i hemmet är komplex och att en analys av hur denna samgår med kamratstatus kräver att man samtidigt betraktar flera variabler.

Metoden har emellertid en nackdel i att man utvärderar variablerna enbart med hänsyn till "linjär, additiv effekt". Om t. ex. variablerna interagerar kommer man inte att kunna fånga upp samspelet med denna analysmetod.

Vid användandet av multipel diskriminantanalys sökte vi oss fram i två olika steg. I första steget sammanförde vi enligt logiska överväganden den stora mångfalden variabler till grupper, vilka kunde anses täcka ett visst ämnesområde. Eftersom våra individgrupper är små var vi förhindrade att i samma diskriminantanalys ta med samtliga av oss mätta hemmiljövariabler. Antalet individer är för litet för att man framgångsrikt skall kunna bedöma hur så många variabler

samvarierar. Genom ovanstående förfaringssätt har vi på visst sätt styrt det förfarande som leder fram till nya egenskaper. Man får en ny egenskap för varje variabelgrupp och ett konkret innehåll åt egenskapen. Den täcker ett bestämt ämnes- eller beteendoområde, även om den inbördes invägningen av de olika delvariablerna i analysen kommer att bestämma var denna "nya egenskaps" innehållsmässiga tyngdpunkt kommer att ligga.

Att vi i detta skede dessutom ville ha en univariat signifikanstestning av variablerna berodde på, att vi ville kunna jämföra det uni- respektive multivariata funktionssättet hos en variabel. Det univariata funktions-sättet är mera överblickbart och ger en konkret förankringspunkt åt våra resultat. Detta tillåter oss också att dra slutsatser på en mer konkret egenskapsnivå. De "nya egenskaperna" är trots vårt försök att på förhand ge dem ett visst konkret ämnesinnehåll, dock mer abstrakta och svåröverskådliga, främst på grund av vägningsförfarande.

Även i de avsnitt där vi alltså anlägger ett univariat synsätt på våra variabler har vi genom vårt bearbetningsförfarande sekundärt vunnit i överskådlighet genom att variablerna finns relativt logiskt och överskådligt samlade i grupper.

Med utgångspunkt från variablernas funktionsförmåga, uni- och multivariat sett, sådan den framkommit i de första analyserna från varje ämnesområde, gjorde vi en analys av en ny sammanställning av ursprungsvariabler. Genom dessa variabler, som diskriminerade våra grupper bäst i sina olika variabelgrupper, ville vi bilda en "ny egenskap" under hänsynstagande till flera ämnesområden samtidigt. En urgallring av variabler från respektive ämnesområde var nödvändig eftersom samtliga variabler inte kunde prövas i samma analys.

Att vi omedelbart skulle stöta på någon väsentlig och i någon mån uttömmande (som förklaringsbakgrund till barnets kamratstatus) kombination av variabeln kan vi naturligtvis inte vänta oss. Genom att gå fram i första hand i två steg med sådana kombinationer i detta första skede av vår undersökning, tror vi oss dock vinna att vi, i första steget vid kombinerandet av olika variabler som kan betraktas som tillhörande ett visst större, i någon mening meningsfullt sammanhängande, variabelområde, har större möjlighet att lättare se väsentliga skillnader mellan grupperna, genom att täcka av ett område med något fler variabler än en enda. Gruppernas kombinerade läge i dessa variabler skulle därvid i vissa gynnsamma fall t.ex. förstärka den gruppkillnad man i mindre utsträckning skulle kunna tänkas se i någon

av de enskilda variablerna. Särskilt vore en sådan diskriminationsvinst att förvänta om variablerna vore inbördes lågt korrelerade så att det verkligen var "nya" delvariabler som mättes. Förutsättningen borde därvid vara större för att nå en bit mot målet att täcka av den stora kombinerade "egenskapen" som i realiteten får tänkas påverka barnet. Detta skulle medföra att den separation vi får av grupperna under hänsynstagande till flera variabler samtidigt borde vara mer markant än den separation vi får med varje variabel enskilt. Detta kräver att de ingående variablerna är relevanta samt mätta på ett tillfredsställande sätt. Detta torde inte vara fallet för samtliga variabler i de första kombinationer vi här kommer att analysera. Man kan förvänta sig att en utgallring av i något av ovanstående avseenden dåliga variabler i första skedet måste utföras, för att man genom en variabelkombination skall göra en vinst i separationsförmåga. Av en lycklig slump kan naturligtvis ett sådant resultat inträffa redan i den första analysen.

Vad gäller steg 2, när vi söker kombinera variabler från olika områden till slutanalyser, har vi sökt nå ett ytterligare steg mot ännu mer övergripande och kombinerade "hemmiljöegenskap". Det slutgiltiga målet på den vägen är den stora "hemmiljöegenskapen" som i realiteten i sin helhet antagligen rymmer väsentligheten i hemmiljön för ett barn. I dessa slutsanalyser får då den medtagna enskilda variabeln som medtagits ses som en bra representant för sitt ämnesområde och kombineras med representanter för övriga områden till en mer övergripande egenskap. Vi vill därvid alltså även se om vi får en mer markant separation av våra grupper genom att samtidigt ta hänsyn till ett flertal variabler från olika ämnesområden, eftersom en utgallring av i olika avseenden mindre bra variabler redan gjorts med utgångspunkt från resultatet av de först gjorda analyserna.

Vi har naturligtvis inga anspråk på att i denna första undersökning nå fram till slutgiltiga sådana övergripande egenskaper på olika nivåer men vi anser att vi genom vårt angreppssätt har möjlighet att nå ett första steg på väg mot en mer integrerad mätning av miljöns betydelse och komma ett litet steg från det vanligast förekommande sättet att stycka sönder faktorer i fristående smådelar.

2. Syfte 2

Vårt andra syfte är att söka få uppslag på vilka mer specifika faktorer i hemmiljön som skiljer dessa grupper och alltså kan antas

vara av betydelse för barnets kamratstatus. Härvid uppstår problem som delvis redan berörts i samband med den diskussion som förts rörande vårt första syfte. Det tillkommer emellertid vissa nya aspekter som vi närmast skall diskutera. Vi har även här utnyttjat både det uni- och multivariata synsätt som vårt program för multipel diskriminantanalys ger uttryck för som vägledning beträffande vilka variabler som i första hand skall misstänkas vara fruktbara studieobjekt.

På denna punkt har vi naturligtvis blygsamma anspråk. Det är inte tänkbart att "reda ut" hur det förhåller sig på grundval av vårt tillgängliga material. Man kan emellertid hoppas på att en diskussion av sambanden kan berikas av att anknytas till ett empiriskt material. Trots att materialet ur en synpunkt sett är litet, är det emellertid tillräckligt stort för att vara svåröverblickbart, och man måste på något sätt komprimera det för att det skall ge ifrån sig uppslag.

Vi har använt multipel diskriminantanalys för att söka finna "nya egenskaper" som ger god diskrimination av våra grupper. Vår förhoppning är därvid för detta syfte att få uppslag på variabler väsentliga för kamratstatus. Man kan i detta sammanhang misstänka att en ursprungsvariabel som väger tungt i diskriminantfunktionen är särskilt beaktansvärd och att en variabel som väger lätt är av mindre betydelse.

Att vi just valt multipel diskriminantanalys som en lämplig sällningsmetod i detta sammanhang sammanhänger med den fördel med metoden som vi redan poängterat, nämligen att grupperna belyses på ett multivariat sätt d. v. s. ett sätt som gör att man i en analys betraktar flera av de ursprungliga delvariablerna samtidigt, vilket alltså även gör möjligt att genomföra den åsyftade graderingen av dem efter betydelse.

En fördel med ett sådant betraktelsesätt är bland annat att den kan ge indikationer på vilka av en serie inbördes korrelerade variabler, där alla variabler ger god diskrimination univariat, som är mest givande. Härvid är metoden ett alternativ till metoden att välja de univariat mest signifikanta variablerna. Denna senare metod har en nackdel i att en variabel som i och för sig saknar betydelse kan bero på betydelsefulla variabler på ett sådant sätt att den univariat sett får ett mycket starkt samband med grupptillhörighet. Vid den multivariata analysen kan man i gynnsamma fall få utslag som möjliggör en bedömning av ett sådant förhållande. I gynnsamma fall kan även beaktansvärda variabler slå ut i den multivariata analysen trots att detta ej är fallet univariat. Å andra sidan kan man tänka sig att även den multivariata

analysen leder till missvisande resultat. Om man t. ex. har modellen " $x_1 \rightarrow x_2 \rightarrow y$ " kan man förmoda att x_1 framstår som betydelselös för y i en multivariat analys medan x_2 tillmätts stor betydelse. Icke desto mindre kan x_1 vara den intressantare, mer grundläggande variabeln.

Vissa risker för felbedömningar finns även vid denna metod. Det är t. ex. tänkbart att en mycket beaktansvärd variabel väger lätt till följd av att den uppträder på ett mer komplicerat sätt än vad en linjär diskriminantfunktion kan utnyttja. Om t. ex. minusgruppen låter sig uppdelas i två grupper med olika profiler kan en variabel som ger utslag i endast en av dessa grupper framstå som mindre beaktansvärd då det gäller att diskriminera hela minusgruppen från de övriga. Det är emellertid också tänkbart att den kommer att väga mycket tungt, det beror på konstellationen hos övriga variabler.

Även det multivariata analysätt vi nu diskuterat kan alltså ha sina brister som sällningsmetod, men detta torde även gälla varje annan metod. Att vi just valt multipel diskriminantanalys får ses mot bakgrunden av att detta är en väl genomarbetad metod som syftar till att belysa grupperna på ett multivariat sätt vilket vi anser vara en avgörande fördel. Eftersom vi hela tiden parallellt kommer att genomföra univariata analyser får vi möjlighet att jämföra de två olika metoderna och möjlighet att undvika en del felbedömningar som vi annars riskerade att göra.

Även när det gäller att nå detta andra syfte, att inbördes gradera variabler efter betydelse, anser vi det vara en lämplig metodik att söka sig fram i två steg. Detta tvåstegsförfarande har vi tidigare i detta kapitel beskrivit.

I steg 1, när vi sammanfört variabler från samma ämnesområde, får vi en gradering av vilka variabler som synes vara av störst betydelse från just detta område, under förutsättning att signifikant skillnad föreligger på området ifråga. I steg 2 är vår strävan att kombinera de mest relevanta variablerna från de olika ämnesområdena för att därigenom få en så god diskrimination som möjligt av våra grupper. Slutmålet skulle här vara en kombination av variabler som största möjliga separation av grupperna. De därvid ingående delvariablernas vikter skulle då kunna tas som utslag för hur betydelsefull denna variabel är för kamratstatus jämfört med de övriga. Man måste för att nå ett sådant mål söka sig fram med en mängd olika analyser med olika variabelkombinationer, något som inte kunnat ägna oss åt. För

att detta skulle anses vara meningsfullt ur generaliseringssynpunkt krävs dessutom att resultaten först korsvalideras.

Någon maximal separation av grupperna kunde vi alltså inte förvänta oss att nå i vår slutanalys men vi strävar efter att nå en så markant separation som möjligt för att få en första gradering efter betydelse av de variabler som kom från olika ämnesområden och alltså inte tidigare relaterats till varandra. Genom detta kan vi få hypoteser om vilka enskilda variabler vi anser värda att satsa på med förbättrad mätteknik etc.

För de analyser vi gjort i steg 2, slutanalyserna, har vi använt oss av ett mer omfattande program för multipel diskriminantanalys, utarbetat av Mårdberg.

3. Beskrivning av här använda program för multipel diskriminantanalys

För våra första analyser, utförda på den första innehållsmässigt logiska grupperingen av ursprungsvariablerna har vi använt oss av ett program kallat MANOVA: Multivariate Analysis of Variance. (Clyde, Cramer, and Sherin, 1966.)

Enligt detta program får vi huvudsakligen följande beräkningar utförda:

- a. UNIVARIATA signifikansprövningar, F-test, av varje variabels diskrimination mellan våra grupper, oberoende av de övriga variablerna i analysen.
- b. MULTIVARIATA signifikansprövningar av den diskrimination mellan våra grupper som fås medelst de två, av varandra oberoende nya dimensioner, som bildats genom olikartad invägning av samtliga i analysen ingående variabler. Detta är de två "nya egenskaper" som vi erhåller vid analys av skillnaden mellan grupperna. Test har genomförts med Wilks lambda kriterium och Rao's approximativa F-test.
- c. KANONISKA KORRELATIONER mellan grupptillhörighet och de i analysen ingående variablerna. De olika variablerna ges en vikt som maximerar korrelationen mellan dem och grupptillhörighet. Detta analysförfarande har emellertid knappast utnyttjats.
- d. STANDARDISERADE DISKRIMINANTFUNKTIONSKOEFFICIENTER. Dessa kan tolkas som de vikter med vilka respektive variabler invägts till de nya, bäst respektive näst bäst diskriminerande dimen-

sionerna. Koefficienterna för den näst bästa orthogonala diskriminationsfunktionen ges endast om den är signifikant på 15 % nivån.

För slutanalysen, där en ny gruppering av de ur diskriminations-synpunkt "bästa" ursprungsvariablerna gjorts, använder vi ett mer omfattande program för multipel diskriminantanalys utarbetat av Mårdberg. (Ej ännu dokumenterat program. Läsare som är intresserade av mer ingående information angående programmet hänvisas till Mårdberg personligen.)

Enligt detta program får vi ej den univariata prövning vi får med MANOVA, utan detta program anlägger ett helt multivariat synsätt.

Den multivariata signifikansprövningen av diskriminationen ges i detta program dels i form av en signifikansprövning med Wilks lambda kriterium och Rao's approximativa F-test av samtliga nya dimensioner möjliga att få fram ($G - 1$). Dessutom ges en mer approximativ signifikansprövning av varje enskild ny dimension.

Utöver dessa olikheter mellan de båda programmen skiljer sig Mårdbergs program från MANOVA genom att det ger följande beräkningar och värden:

- e. DISKRIMINANTPOÄNG. Dessa poäng representerar de enskilda individernas lägen på de nya dimensionerna. När det gäller att bedöma hur stor diskrimination man erhåller med den första (bästa) av dessa två nya dimensioner, kan man lättare göra detta genom den grafiska bild man får genom att pricka dessa värden. Graden av overlap mellan grupperna kan ses som ett uttryck för graden av diskriminationsförmåga hos dimensionen. Man får på så sätt en uppfattning om i vilken utsträckning man kan bedöma denna studerade "nya egenskap" med utgångspunkt från grupptillhörighet.
- f. ÅTERKLASSIFICERING av eleverna till de ursprungliga statusgrupperna med utgångspunkt från deras lägen i samtliga ursprungliga i analysen ingående enskilda variabler görs även enligt detta program. För varje individ och grupp beräknas ett mått och man återklassificerar individen till den grupp där han fått det högsta värdet.

Bakgrunden till detta är följande. Om vi betraktar ett antal grupper kan vi intressera oss för sannolikheten att en slumpvald individ ur en viss grupp har värdena $x_1, \dots, x_m$ i m variabler. Denna sannolikhet blir i regel olika för de olika grupperna. Om

man kände dessa sannolikheter samt hade observerat en individ som just fått variabelvärdena $x_1, \dots, x_m$, skulle det kunna ligga nära till hands att anta att denna individ kommit från den grupp där sannolikheten är störst för denna värdeuppsättning. Algebraiskt skulle detta kunna genomföras genom att man såg till kvoten mellan två grupper sannolikheter (the likelihood ratio) och predicerade tillhörighet till den grupp som uppvisade den relativt sett större sannolikheten. Om det gäller att välja mellan flera grupper får man studera flera sådana kvoter innan man bestämmer sig för en grupp.

De mått som framkommer i programmet belyser i princip sådana kvoter, man bildar för varje individ och grupp ett mått som avses ha följande egenskaper: En viss skillnad mellan värden för två grupper för en och samma individ motsvarar en bestämd "likelihood ratio". Det större av värdena erhålls för den grupp som har den större sannolikheten för individen. De mått som presenteras är emellertid approximationer då de erhålles genom att man anpassar multivariata normalfördelningar till de fördelningar som erhållits. Härvid antar man, att det är samma varianser och kovarianser mellan variabler inom de olika grupperna. Sannolikheterna beräknas sedan utifrån dessa multivariata normalfördelningar. Man får då se i vilken utsträckning den ursprungliga grupperingen återkommer när man vänder och startar från motsatta hållet, d.v.s. med utgångspunkt från läget i ursprungsvariablerna.

B. Envägs variansanalys

Envägs variansanalys av samtliga enskilda variabler utfördes för att i första hand få en antydning om de inbördes förhållanden som råder mellan våra tre anpassningsgrupper vad beträffar deras läge i de av oss undersökta hemmiljövariablerna. Vi får här parvisa T-test samt F-test mellan grupperna.

De multipla diskriminantanalyserna ger, även de enligt MANOVA där både ett uni- och multivariat synsätt anlägges, enbart upplysning om huruvida en totalt sett signifikant skillnad mellan alla tre grupperna föreligger.

På grundval av dessa envägs variansanalyser har vi redogjort för vilken hypotes som verkar mest rimlig angående dels antal kamratstatusnivåer som verkar meningsfullt att separera ut den aspekten, att de skiljer sig åt i våra variabler, och dels dessa nivåers läge i positiv eller negativ riktning i våra variabler. Dessa bearbetningar söker

alltså i första hand ge underlag för belysning av delsyfte 4 i vår undersökning.

De tjänar ett ytterligare syfte, genom att de i viss mån också kan belysa relevansen hos de enskilda variabler som inte signifikant diskriminerar mellan samtliga tre grupper. Om en signifikant eller stark tendens till signifikant skillnad föreligger mellan enbart två kamratstatusnivåer, kan detta ses som ett tecken på att variabeln ifråga ändå kan anses vara relevant. Gruppindelningen i tre nivåer kan vara speciellt oriktig vad gäller denna variabel, variabeln kan ha utformats speciellt dåligt mättekniskt sett etc.

C. Produktmomentkorrelation

Produktmomentkorrelationer uträknades mellan samtliga variabler inom respektive instrument. Detta gjordes i första hand för att se i hur hög grad innehållsmässig överlap förekom mellan olika variabelskalor. Höga korrelationer kan i vissa fall även tolkas som tecken på att halo-effekt föreligger.

Variablernas interkorrelationer behövdes dessutom vid tolkning av den multivariata diskriminationsförmåga, som variablerna uppvisade i de multipla diskriminantanalyserna, samt vid sammansättning av variabler i nya grupperingar för nya "bättre" multipla diskriminantanalyser. Stora inbördes korrelationer inom en grupp av variabler kan uppfattas som en indikation på att någon eller några av variablerna kan uteslutas. Vid tolkningen av dessa korrelationer bör man emellertid beakta att de är tagna "tvärs över" hela materialet inom varje kön. Inomgruppskorrelationer erhålles emellertid som en biprodukt ur diskriminantanalyserna.

KAP. IV. DISKRIMINANTANALYS I, MODERSINTERVJUN

A. Innehåll

1. Ämnesområde

Samspelet mellan modern och sonen respektive dottern sådant det ter sig i ALLMÄN HEMATMOSFÄR (här även direkt påverkad av övriga familjemedlemmar), UPPFOSTRINGSPRAXIS samt viktiga aspekter av MODERNS ALLMÄNNA BETEENDE MOT BARNET.

Dessa variabler betecknas som huvudvariabler i Modersintervjun.

2. Analys I M p, Modersintervju, pojkar.

Se bilaga 1 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika pojkgrupperna i analys I M p finns beskrivna i figur 1.

M-värdena i samtliga medelvärdesprofiler är standardiserade enligt

$$\frac{M_i - M_t}{S_{inom}}$$

M_i = M i en grupp

S_{inom} = sammanvägd inomgruppsvariation med vikter proportionellt mot antal frihetsgrader enligt formeln

$$\frac{(n_1-1) s_1^2 + (n_2-1) s_2^2 + (n_3-1) s_3^2}{n_1+n_2+n_3-3}$$

Antal individer som ingår i analysen:

I M p

P -	P n	P +	Σ
13	15	15	43

P - = pojkar med extremt låg kamratstatus

P n = " " genomsnittlig "

P + = " " extremt hög "

3. Analys 1 M f, Modersintervju, flickor

Se bilaga 1 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika flickgrupperna i analys 1 M f finns beskrivna i figur 2.

Antal individer som ingår i analysen:

1 M f

F -	F n	F +	Σ
15	15	13	43

F - = flickor med extremt låg kamratstatus

F n = " " genomsnittlig "

F + = " " extremt hög "

B. Resultat

Resultat av analys 1 M p och 1 M f finns beskrivna i tabell 5 respektive 6.

Se figur 1 och tabell 5.

Tabellkommentar (tabell 5). De elva i analysen ingående variablerna diskriminerar inte signifikant mellan våra tre pojkgrupper om vi sätter 5 %-nivån som signifikansgräns, men en stark tendens till signifikant diskrimination föreligger.

Korrelationen mellan de optimalt vägda variablerna och grupptillhörighet är 0.70.

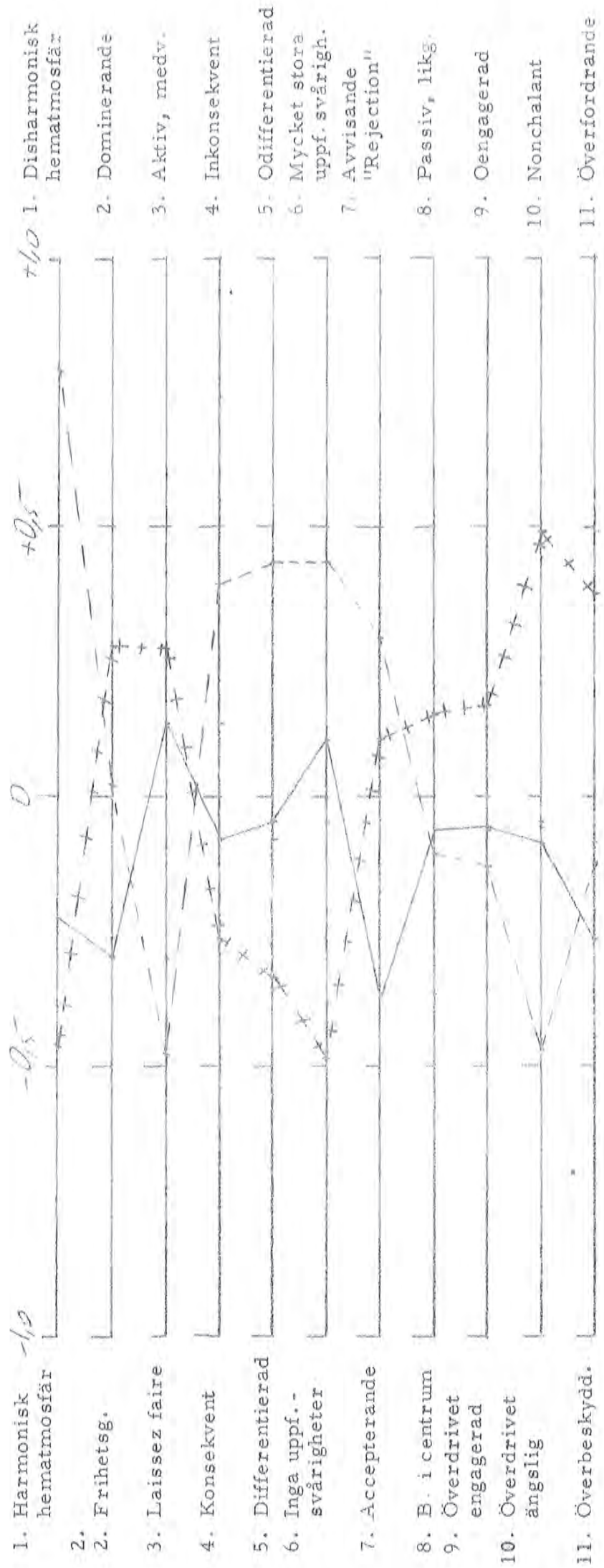
Av de univariata testen framgår att tre variabler var och en för sig bättre skiljer grupperna åt än samtliga variabler tillsammans. Vi har således inte med just denna variabelgruppering vunnit i separation av grupperna genom att samtidigt ta hänsyn till alla ingående variabler. Vid denna bedömning av separationen talar vi i termer av signifikansnivå, alltså hur markant separationen är. Skillnaden är i variabel 1 (Hematmosfär) signifikant på 1 %-nivån, i variabel 10 (Moderns ängslighet) på 5 %-nivån och i variabel 6 (Uppfostringsvårigheter med barnet) nästan signifikant på 5 %-nivån. Övriga variabler ger inte signifikanta skillnader.

Vad gäller multivariat diskrimination framgår av diskriminant - funktionskoefficienterna att förutom de tre ovan nämnda variablerna,

Figur 1. Medelvärdesprofil för Analys 1 M p

--- = P -   — = P n   +++ = P +

1. Disharmonisk hematmosfär
2. Dominerande
3. Aktiv, medv.
4. Inkonsekvent
5. Odifferentierad
6. Mycket stora uppf. svårigh.
7. Avvisande "Rejection"
8. Passiv, likg.
9. Oengagerad
10. Nonchalant
11. Överfördrande

Tabell 5. Resultat av analys 1 M p

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	1.55	22.00	60.00	0.093	0.70
2	0.75	10.00	30.50	0.675	0.44

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	1
1. Hematmosfär	6.02	704.73	0.005	0.87
2. Frihetsg.-Domin.	1.26	351.65	0.295	-0.78
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten	2.20	340.69	0.124	0.31
4. M:s konsekvens	1.58	195.42	0.219	0.18
5. M:s differentiering	2.07	258.34	0.139	0.25
6. Uppfostringssvårigheter	3.08	723.53	0.057	0.45
7. M:s accepterande	1.65	111.21	0.205	-0.19
8. Barnet i centrum	0.28	19.63	0.761	-0.26
9. M:s engagemang	0.35	18.82	0.708	0.70
10. M:s ängslighet	3.28	269.44	0.048	-0.78
11. M:s beskydd	1.70	80.42	0.195	0.04

där univariat signifikanta respektive nästan signifikanta skillnader finns, ytterligare två variabler tycks bidra relativt mycket till diskriminationen. Detta är variabel 2 (Frihetsgivande -- Dominerande uppfostran) samt variabel 9 (Moderns engagemang i barnet).

Se figur 2 och tabell 6.

Tabell 5. Resultat av analys 1 M p

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	1.55	22.00	60.00	0.093	0.70
2	0.75	10.00	30.50	0.675	0.44

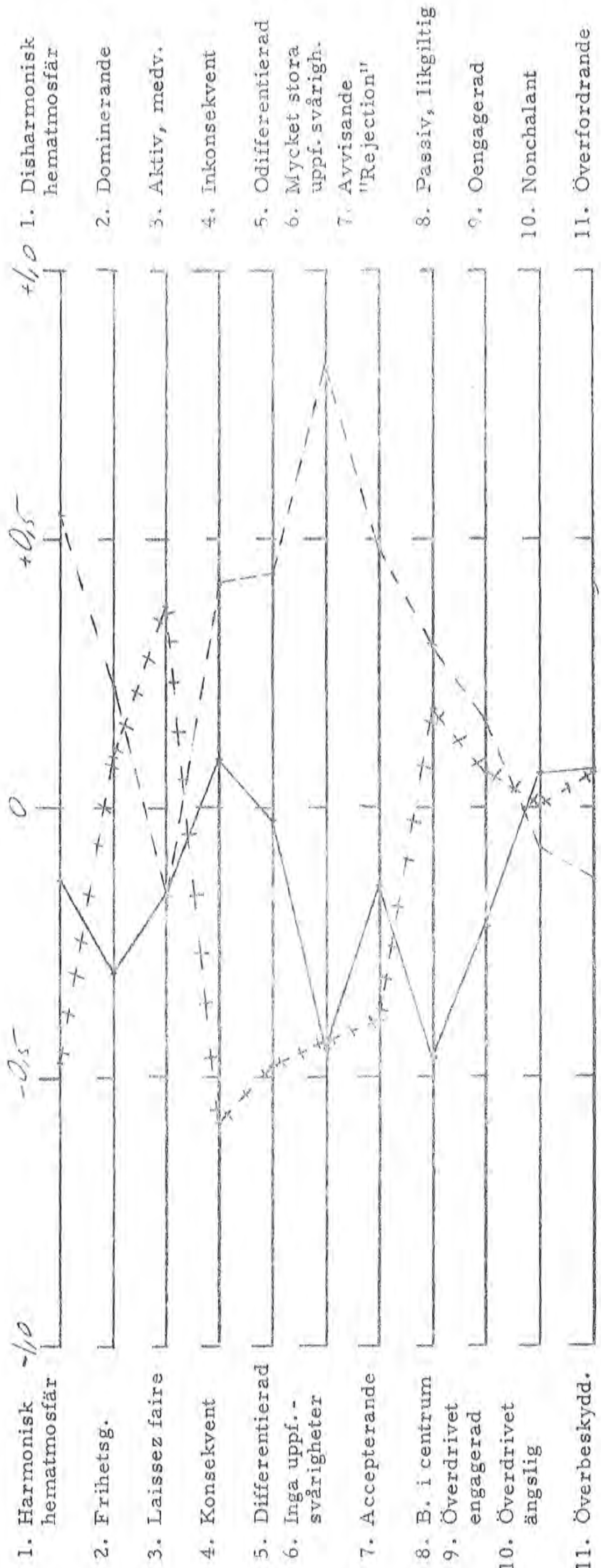
Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	1
1. Hematmosfär	6.02	704.73	0.005	0.87
2. Frihetsg. -Domin.	1.26	351.65	0.295	-0.78
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten	2.20	340.69	0.124	0.31
4. M:s konsekvens	1.58	195.42	0.219	0.18
5. M:s differentiering	2.07	258.34	0.139	0.25
6. Uppfostringssvårigheter	3.08	723.53	0.057	0.45
7. M:s accepterande	1.65	111.21	0.205	-0.19
8. Barnet i centrum	0.28	19.63	0.761	-0.26
9. M:s engagemang	0.35	18.82	0.708	0.70
10. M:s ängslighet	3.28	269.44	0.048	-0.78
11. M:s beskydd	1.70	80.42	0.195	0.04

där univariat signifikanta respektive nästan signifikanta skillnader finns, ytterligare två variabler tycks bidra relativt mycket till diskriminationen. Detta är variabel 2 (Frihetsgivande --- Dominerande uppfostran) samt variabel 9 (Moderns engagemang i barnet).

Se figur 2 och tabell 6.

Figur 2. Medelvärdesprofil för analys 1 M f

--- = F -   --- = F n   +++ = F +

Tabell 6. Resultat av analys 1 M f.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	1.77	22.00	60.00	0.042	0.71
2	1.03	10.00	30.50	0.441	0.50

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	1
1. Hematmosfär	3.82	368.53	0.030	0.26
2. Frihetsg. - Domin.	1.15	377.16	0.326	-0.01
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten	1.30	292.67	0.285	0.79
4. M:s konsekvens	3.63	502.61	0.036	0.23
5. M:s differentiering	2.93	358.91	0.065	0.35
6. Uppfostringssvårigheter	7.80	696.35	0.001	0.60
7. M:s accepterande	2.91	86.07	0.066	0.21
8. Barnet i centrum	2.49	118.67	0.096	0.90
9. M:s engagemang	0.59	31.51	0.559	0.46
10. M:s ängslighet	0.07	6.05	0.931	-0.94
11. M:s beskydd	0.19	11.97	0.825	-0.14

Tabellkommentar. De elva i analysen ingående variablerna diskriminerar signifikant mellan våra tre flickgrupper om vi sätter 5 %-nivån som signifikansgräns.

Korrelationen mellan samtliga, optimalt vägda, variabler och grupp-tillhörighet är 0,71.

Av de univariata testen framgår att, liksom när det gällde pojkgrupperna, tre variabler signifikant diskriminerar mellan grupperna. Även här är totalseparationen mindre markant än den som åstadkoms av var och en av de tre variablerna. En av dessa variabler är densamma för både pojk- och flickgrupperna, nämligen variabel 1 (Hematmosfär). I denna variabel

är här skillnaderna signifikanta på 5 %-nivån liksom i variabel 4 (Moderns konsekvens). I variabel 6 (Uppfostringssvårigheter med barnet) är skillnaderna signifikanta på 1 %-nivån och skiljer alltså ensam grupperna bättre än samtliga elva variabler tillsammans.

För variablerna 5 (Moderns differentiering), 7 (Moderns acceptering av barnet) samt 8 (Moderns sättande av barnet i centrum) föreligger en stark tendens till signifikant univariata skillnader mellan grupperna.

Bland de variabler där univariat signifikanta skillnader inte finns bidrar tre stycken i relativt hög grad till den multivariata diskriminationen mellan grupperna, nämligen variabel 3 (Laissez-faire -- Uppfostran av aktiv, medveten karaktär), 9 (Moderns engagemang i barnet) samt 10 (Moderns ängslighet beträffande barnet).

C. Variablernas diskriminationsförmåga.

Hemmiljövariablerna i dessa analyser varierar ganska starkt i förmåga att diskriminera mellan våra grupper.

Vid bedömningen av vilka variabler som kan anses ha god respektive dålig diskriminationsförmåga utgår vi från de två olika synsätt vårt program ger uttryck för, ett univariat och ett multivariat synsätt.

God diskriminationsförmåga bedömde vi de variabler ha som uppfyller någon eller båda av följande två kriterier.

- a. Univariat signifikanta gruppskillnader (1-5 %-nivån) eller stark tendens därtill (5-10 %-nivån).
- b. En diskriminantfunktionskoefficient (variabelns bidrag till den totala diskriminationen) som överstiger 0,400. Vi har bedömt att de koefficienter som är av ungefär denna storleksordning eller större kan anses väga relativt tungt i relation till övriga variabler som ingår i dessa analyser. Denna bedömning har vi gjort under den förutsättningen som här råder, att den totala diskriminationen är signifikant eller har stark tendens att vara signifikant.

Härvid vill vi påpeka förekomsten av några faktorer som kan påverka ovanstående kriteriemått och göra att vi i vissa fall riskerar att missta oss i vår bedömning av vilka variabler som har god diskriminationsförmåga.

En komplikation vid den multivariata bedömningen, d. v. s. variabelns bidrag till totaldiskriminationen, är att med andra i analysen högt interkorrelerade variabler riskerar att "komma i skuggan av"

dessa och bedömas ha dålig diskriminationsförmåga.

Motsatta förhållandet kan i vissa fall inträffa, nämligen att en variabel som separerar grupperna ytterst obetydligt väger tungt i totaldiskriminationen. Att tilldela en variabel en så låg vikt under sådana förhållanden kan i vissa fall vara ett sätt att öka homogeniteten inom en grupp där särskilda undergrupper finns och inte vara uttryck för att variabeln egentligen bidrar mycket till separationen mellan grupperna.

Vår analysmetod medför dessutom vissa komplikationer när det gäller bedömningen av variabelernas diskriminationsförmåga, vilket av ovanstående synsätt som än anlägges. En sådan komplikation ligger i förhållandet att man hela tiden prövar skillnader mellan tre olika kamratstatusnivåer. För extremgrupperna finns ett visst empiriskt underlag för att förvänta sig att de skall motsvara särskiljbara nivåer med avseende på hemförhållanden. Normalgruppens läge är däremot mera oklart. Vi har således inga empiriskt underbyggda förväntningar om klart särskiljbara hemförhållanden för samtliga tre nivåer av kamratstatusvariabeln. Indelningen är därför möjligen orealistisk ur denna synpunkt. Om normalgruppen är en ospecifik blandgrupp, eller om den eventuellt sammanfaller med någon av extremgrupperna försvåras möjligheten att med vår analysmetod få helt rättvisande signifikansmått på de meningsfulla gruppskillnader, d. v. s. mellan de två nivåer som kan särskiljas med avseende på hemförhållanden som verkligen föreligger. En mycket större skillnad mellan de extrema grupperna krävs därvid för att gruppskillnaderna totalt (mellan samtliga tre nivåer) skall bedömas vara signifikanta. Våra resultat tyder i ganska hög grad på att normal- och högstatusnivån är relativt lika beträffande hemförhållanden.

Detta förhållande verkar alltså i sådan riktning att våra skillnader här kommer att bedömas väl strängt. Det blir svårare att ernå signifikanta skillnader.

En annan faktor, som har samband med ovanstående och verkar i samma riktning, är att vi valt att pröva våra gruppskillnader med tvåsidig signifikansprövning, d. v. s. utan att rikta vår hypotes om förekomst av gruppskillnader. Empiriska resultat gör visserligen, att man är benägen att förvänta sig skillnader i bestämd riktning mellan de extrema grupperna. Helt övertygande som underlag för sådana förväntningar i vårt fall är dessa resultat dock inte, bl. a. eftersom vi mäter en annan typ av variabler än vad som vanligen förekommit. För normalgruppens del finns definitivt inga empiriska resultat som pekar i bestämd riktning.

Ovanstående två faktorer verkar alltså i samma riktning. De multipla diskriminantanalyserna kan förväntas ge en något missvisande sträng signifikansprövning av föreliggande skillnader.

1. Viktiga aspekter vid bedömning av olikheter i diskriminationsförmåga.

Vi bör ha undersökningens syften i åtanke och söka ge en förklaring till den framkomna skillnaden i diskriminationsförmåga hos huvudvariablerna. Härvid bör beaktas två viktiga aspekter som hänför sig till undersökningens syfte 2 respektive 3.

a. Variabelns förväntade relevans. Denna relevans kan bedömas dels utifrån vad som framkommit i tidigare undersökningar, dels utifrån vad man erfarenhetsmässigt och logiskt kan förvänta sig.

Med utgångspunkt från resultat från undersökningar av samband mellan barns anpassning och hemförhållanden bedömer vi samtliga elva variabler som förväntat relevanta. Se tabell 9 och 11. Samtliga dessa beteenden får anses ingå som en viktig del i föräldrarnas uppfostringspraxis och vi ville därför pröva deras diskriminationsförmåga på våra grupper som ju är uttagna med utgångspunkt från en mer specifik anpassningsaspekt.

b. Skalornas mätförmåga. Vi kan i denna studie inte få några mått på validitet eller reliabilitet som anger skalornas mätförmåga för variabeln ifråga. Denna mätförmåga kan vi endast på ett relativt otillfredsställande sätt söka bedöma på ett antal informella, indirekta sätt.

Uppskattningen av skalornas mätförmåga kommer att göras utifrån följande fyra utgångspunkter (1-4), vilka vi betraktar som våra kriterier på "god mätförmåga" hos våra skalor.

Kriterium 1. Hur väl utarbetad skalan är.

En väl utarbetad variabelskala, d. v. s. med tillhörande delskalor eller beteendebeskrivningar, anses ha hög mätförmåga. (Förväntas höja både den validitet och reliabilitet hos skalorna vi inte här kan mäta).

Förekomst av delskalor och beteendebeskrivningar anses alltså båda öka skalornas mätförmåga. Förekomst av delskalor anses dock öka mätbarheten i högre grad än förekomst av enbart från formuläret separata beteendebeskrivningar.

Kriterium 2. Skalans spridning.

Förekomst av en relativt stor spridning i en variabelskala tas här som tecken på att mätförmågan hos denna skala är bättre än mätförmågan hos en skala med liten spridning.

Tre olika spridningsmått beaktas här:

- a. Standardavvikelsen
- b. Variationsvidden
- c. Anhopning av ett stort antal skattningar på samma skalvärde (oftast då medelvärdet på skalan).

Kriterium 3. Intervjuarens subjektiva upplevelse av mätbarheten hos en skala.

Detta kriterium utgöres av intervjuarens erfarenheter dels uttalade genom osystematisk direktkontakt med undersökningsledaren, dels som de visar sig i de säkerhetsskattningar han avger vid skattningarna i huvudvariablerna.

Kriterium 4. I själva intervjumetoden inbyggda mekanismer.

Vi söker här bedöma vad man resonemangsmässigt kan vänta sig beträffande skalans mätförmåga med tanke på i själva intervjumetoden inbyggda (oundvikliga) mekanismer.

2. Variabelskalornas mätegenskaper.

- a. Kriterium 1. Någon formell analys av relationer huvudskalor - delskalor (korrelationerna mellan olika delskalor som tillhör en viss huvudskala samt deras invägning vid skattningen i huvudskalor etc) har inte gjorts här utan anses ligga utanför den primära målsättningen med denna studie - att explorativt täcka av stora skilda variabelområden och pröva metoderna i stort. En analys av huvudvariabelmaterialet vore dock värdefull och kan genomföras utanför ramen för denna studie i fråga om de variabler där detta är möjligt. För detta fordras att skattningar avgivits i samtliga delskalor tillhörande en viss huvudskala, vilket inte alltid är fallet. Det fria intervjuförfarandet, som av flera skäl ansågs lämpligt att använda i detta fall, medger inte att intervjuaren gör en sådan noggrann, systematisk genomgång av alla enskilda delskalor. Delskalorna har som huvudsyfte att tjäna som hjälpmedel vid skattning och vid kartläggning och definition av relevant variabelområde.

De 13 huvudskalorna i Modersintervjun (varav 11 ingår i diskriminantanalys 1) kan indelas i tre kategorier (I-III) med utgångspunkt från hur väl utarbetade de är.

I. Huvudskalor med tillhörande delskalor: Dessa skalor förväntas ha bättre mätförmåga än kategori II och III.

1. Hematmosfären
  2. Frihetsgivande uppfostran -- Dominerande uppfostran
  3. Uppfostran av typ Laissez faire -- Uppfostran av aktiv medveten karaktär.
13. Relationen mellan föräldrarna (ingår ej i analys 1).

II. Huvudskalor som varken har tillhörande delskalor eller beteendebeskrivningar: Dessa huvudskalor närmar sig kategori I trots att de inte har några delskalor som direkt tillhör dem. Detta på grund av att de delskalor som tillhör de i formuläret omedelbart föregående huvudskalorna 2 (Frihetsgivande - Dominerande uppfostran) och 3 (Laissez faire - aktiv, medveten uppfostran) indirekt kan vara till hjälp då det gäller att ge information för skattningen i dessa variabler.

Dessa skalor förväntas ha sämre mätförmåga än kategori I men bättre än kategori III.

4. Moderns konsekvens i uppfostran
  5. Moderns differentiering i uppfostran
  6. Uppfostringssvårigheter beträffande barnet ifråga
12. Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor (ingår ej i analys 1)

III. Huvudskalor med tillhörande separata beteendebeskrivningar (beskrivningarna finns ej med i intervjuformuläret) men utan tillhörande delskalor: Dessa huvudskalor förväntas ha sämre mätförmåga än kategori I och II. Beteendebeskrivningarna anses underlägsna delskalorna av huvudsakligen två anledningar. Dels ger de enbart en definition på vilka typer av beteenden som kan anses motsvara skalans extrempunkter (alltså relativt lågfrekventa beteenden). De ger inte heller någon uttömmande beskrivning av tänkbara extremstatus-beteenden utan bara exempel på beteendeområden där information kan finnas av relevans för skalan ifråga som komplement till andra relevanta beteenden som fram-

kommit under intervjuens gång. Dels finns dessa beteendexempel separat och medföljer inte varje formulär, varför skattaren inte tvingas ta ställning till dem vid varje skattning, vilket han skulle göra om de medföljde formuläret. Detta orsakas av att formuläret då skulle bli alltför omfattande och svåröverskådligt.

7. Moderns accepterande av barnet
8. Moderns sättande av barnet i centrum
9. Moderns engagemang i barnet
10. Moderns ängslighet beträffande barnet
11. Moderns beskyddande av barnet

b. Kriterium 2. För att söka få belägg för att utformningen av skalan har den betydelse för mätförmågan vi antagit sätter vi nedan våra tre kategorier av huvudskalor i relation till två av våra andra mätbarhetskriterier 2 och 3. Detta för att se om förväntad skillnad föreligger mellan de tre kategorierna när vi tillämpar de två andra mätförmågekriterierna. Som framgår av tabell 7 tycks våra hypoteser angående mätförmågan hos de tre kategorierna bestyrkas - om man anser att ökad mätförmåga hos en skala visar sig i större spridning.

Särskilt tydligt framträder detta om man jämför kategori I och III beträffande standardavvikelse och anhopning av skattningar på skalans M-värde.

För kategori II är läget något mera oklart. Dessa variabler tycks dock i stort sett höra samman med kategori I men med någon tendens till mindre spridning än dessa, åtminstone för variabel 4 och 5 med hänsyn då tagen även till variationsvidden.

Se tabell 7.

Variabel 6 tycks vara bättre än dessa två och det kan antas bero på andra egenskaper än utarbetningsgrad hos denna skala. Att den tycks fungera bra mättekniskt kan möjligen bero på att den innehållsmässigt är tillräckligt opreciserad för att ta vara på en mängd allmän information som kommer fram i en intervjusituation och som det är svårare att ge uttryck för i de mer innehållsmässigt specificerade skalorna.

Tabell 7. Måtförmågekriterium 1 (huvudskaltyp) ställt i relation till måtförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan).

Huvudskaltyp	Kriterium 1		Kriterium 2		Antal skattningar på skalans M värde = 40	
	Standardavvikelse	Standardavvikelse	Variationsvidd			
			LV	VV		HV
I. 1. Hematmosfären	11,34	11,34	4	53	57	
2. Frihetsgivande-Dominerande uppfostran	17,47	17,47	4	62	66	
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten uppfostran	14,02	14,02	9	66	75	
13. Relationen mellan föräldrarna	10,49	10,49	1	54	55	10 värden på I
II. 4. Konsekvens i uppfostran	12,09	12,09	2	50	52	
5. Differentiering i uppfostran	11,45	11,45	6	46	55	
6. Uppfostringssvårigheter	14,71	14,71	3	61	64	
12. Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor	12,47	12,47	1	56	57	Starkt pos. med 48 värden hopade mellan skalvärde 10 och 20
III. 7. Accepterande av barnet	7,31	7,31	5	30	35	
8. Barnet i centrum	7,62	7,62	9	42	51	46
9. Engagemang i barnet	7,27	7,27	9	54	63	47
10. Ängslighet beträffande barnet	9,29	9,29	5	54	59	27
11. Beskyddande av barnet	7,49	7,49	12	36	48	40

LV = lägsta skattningsvärdet i skalan

VV = variationsvidden

HV = högsta skattningsvärdet i skalan

Beträffande variationsviddens storlek är bilden inte lika klar. Två av variablerna i kategori III, nämligen nr 9 och 10, har betydligt större variationsvidd än de övriga i gruppen. Variabel 10 har dessutom något större standardavvikelse än de övriga och medelvärdesanhopningen är mindre. Denna skala 10 tycks alltså mättekniskt fungera bättre än de övriga i kategori III. Orsaken skulle möjligen kunna vara att skalan är innehållsmässigt lättare att pejla än de övriga eller att den ena negativa ändpunkten inte upplevs så negativ, detta senare tycks även gälla variabel 9 som mättekniskt är relativt bra. (Se högsta variabelvärde för dessa två skalor).

Vi har nu konstaterat att mätkriterierna 1 och 2 till största delen sammanfaller. Vi skulle alltså vid vår bedömning av variablernas mätformåga lika gärna kunna begränsa oss till att använda ettdera av de två kriterierna istället för att använda båda.

Huruvida den ökade spridningen, mätt med olika mått här, helt eller delvis är en följd av den olika skalutformning vi tidigare beskrivit i detta kapitel är en fråga vi här inte kan besvara. Den större spridningen i dessa variabler i kategori I kan också vara en följd av variablernas innehåll (den typ av beteende de skall mäta). Den lägre spridningen i den "svåra" variabel 13 (Relationen mellan föräldrarna) kan tyda på detta. Variablerna i kategori I kanske i en intervjusituation kräver mer lättåtkomlig information än variablerna i kategori III.

Vid konstruktionen av intervjuformuläret upplevde vi det som svårt att för variablerna i kategori III finna delskalor som ej var alltför situationsspecifika utan kunde täcka de tänkbara situationer där det skattade beteendet kunde visa sig. Därför försågs dessa skalor istället med beteendebeskrivningar.

En variabelgruppering med hänsyn tagen till variabelinnehåll, och dess lättåtkomlighet i en intervjusituation, skulle alltså kanske visa sig vara lika adekvat och ge samma resultat som vi fått med vår uppdelning (I-III). En sådan innehållsmässigt betingad uppdelning kan möjligen så ligga under den av oss gjorda och det utslag vi fått - samstämmighet mellan skaltyp och spridningsstorlek. En sådan innehållsmässigt vettig uppdelning efter lättåtkomlighet anser vi oss inte ha underlag för att göra.

Hurudana spridningarna hade sett ut om situationen varit omvänd så att variablerna i kategori III försetts med delskalor medan kategori I försetts med beteendebeskrivningar kan man alltså bara spekulera om. Vi anser dock en viss reservation angående en möjlig artefact vara be-

fogad, när det gäller att bedöma betydelsen för mätningar av delskalor respektive beteendebeskrivningar utifrån detta material. Detta bör inte hindra oss från att utifrån vad vi nu vet antaga att förekomst av delskalor ökar mätförmågan hos skalorna. En skillnad som också bör beaktas är att de flesta av dessa mättekniskt sämre skalor, variabel 8 - 11, har två negativa ändpunkter medan skalans mittenvärde betecknar det mest positiva beteendet. Detta kan ha försvårat skattningsuppgiften.

En mätteknisk skillnad, vad den nu än kan bero på, tycks i alla fall föreligga hos variablerna och bör beaktas vid utvärdering av resultaten. Vi anser det vara på sin plats att påpeka att samtliga skalor har negativt sneda fördelningar. Två omständigheter kan ge en relativt tillfredsställande förklaring till denna konsekvent förekommande snedhet.

Fyra av de sex kamratstatusgrupperna består av individer med normal eller hög kamratstatus. Detta medför alltså helt naturligt en övervikt för positiva värden.

Intervjuaren har sin största erfarenhet från relativt gravt missanpassade barn och deras familjer. Hans referensram kan därför vara något färgad därav. I förhållande till denna referensram framstår kanske de flesta av våra individers hem och föräldrar som liggande åt det positiva hållet. Den mest extrema delen av skalorna upplevs inte passa in på någon.

Till dessa två förklaringar kommer att negativa lägen i variablerna är mer svåråtkomliga i en intervjusituation. Man får ta för givet att respondenten med- eller omedvetet söker dölja extremt negativa beteenden. I hur hög grad detta senare spelat in är svårt att avgöra, men vi hoppas att det spelat så liten roll som möjligt i detta sammanhang.

Negativt sned fördelning är ett genomgående drag hos samtliga variabler beträffande hemmiljöförhållanden i Moders- och Fadersintervjun och ovanstående försök till förklaring kan tillämpas i samtliga dessa fall.

c. Kriterium 3. Om våra tre huvudvariabelkategorier (I-III) ställs i relation till kriterium 3 (Intervjuarens upplevelse av skalans mätförmåga) blir resultaten följande.

Intervjuarens osystematiska, direkt uttalade erfarenheter till oss anger att han upplevde det som mycket svårt att skatta variablerna i grupp III, särskilt då variabel 7 (Accepterande av barnet), och sade sig sakna delskalor som han ansåg underlättade skatt-

ningarna i de övriga huvudvariablerna. Detta har tagit sig uttryck i en stark medelvärdestendens i dessa variabler. Även här vill vi avge en reservation om att det kan ha varit svåråtkomligt variabelinnehåll i dessa variabler som gjort skattandet svårt men att han tillskrev det avsaknad av delskalor.

I tabell 8 sätts våra huvudvariabelgrupper i relation till intervjuarens skattningar av sin upplevda säkerhet vid skattningarna i huvudvariablerna.

Tabell 8. Mätförmågekriterium 1 (huvudskaletyp) ställt i relation till mätförmågekriterium 3 (intervjuarens skattning av upplevd säkerhet vid skattning i de olika huvudvariablerna).

Intervjuarens upplevda säkerhet vid skattning i variabeln ifråga. 3 = Mycket säker, 2 = Varken särskilt säker eller osäker, 1 = Mycket osäker			
	N (som ingår i M)	M	Antal N där säkerhetsvärde saknas
I.	1. Hematmosfär	2,91	6
	2. Frihetsgrad-Dominans	2,97	3
	3. Laissez-faire - Aktiv medveten uppfostran	2,96	5
	13. Relationen mellan föräldrarna	2,69	13
		$\bar{M} = 2,88$	
II.	4. Konsekvens	2,87	0
	5. Differentiering	2,90	0
	6. Uppfostringssvårigheter	2,92	1
	12. Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor	2,78	10
		$\bar{M} = 2,87$	
III.	7. Acceptorande	2,99	1
	8. Sätter barnet i centrum	2,87	5
	9. Engagemang i barnet	2,95	6
	10. Ängslighet betr. "	2,93	4
	11. Beskyddande av "	2,88	3
		$\bar{M} = 2,93$	

Som framgår av tabell 8 ovan tycks ingen skillnad föreligga i subjektivt upplevd säkerhet när det gäller att skatta de olika variablerna. Medelvärdena är överlag mycket höga och oanvändbara när det gäller att bedöma variablernas mätförmåga. Detta beror antagligen på att både alternativ 1 och 2 upplevts vara alltför negativa. De flesta skattningarna har därför värdet 3 och ingen differentiering har varit möjlig inom det positiva området.

Man kunde möjligen förvänta sig någon skillnad mellan variablerna när det gäller bortglömda skattningar av säkerheten, så att intervjuaren oftare glömmar att skatta sin upplevda säkerhet när det gäller variabler han upplever som svåra att skatta. Inte heller någon sådan tendens föreligger.

En variabel tycks skilja sig i negativ riktning från de övriga i båda ovan nämnda avseenden, nämligen 13 (Relationen mellan föräldrarna). En liknande negativ tendens föreligger beträffande variabel 12 (Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor).

Överhuvudtaget tycks intervjuaren ha stött på motstånd när det direkt gäller föräldrarnas egna förhållanden. De undervariabler som gäller deras egen barnomsituation måste helt uteslutas ur våra beräkningar på grund av för stort bortfall.

Variabel 7 (Moderns acceptering av barnet) vilken intervjuaren enligt muntligt avgivna informationer upplevde som svår att skatta, har konstigt nog det högsta värdet för upplevd subjektiv säkerhet. Detta kan möjligen bero på att han i denna variabel avstod från att sprida skattningarna mer än hans subjektiva säkerhet tillät.

- d. Kriterium 4. Med tanke på metodbetingade svårigheter kan skalans mätförmåga bedömas som tveksam för variabel 4 (Moderns konsekvens i uppfostran).

Det torde vara svårt att i en intervjusituation få ett riktigt begrepp om föräldrarnas allmänna konsekvens i sitt uppfostringsbeteende. I de övriga variab-

lerna är vi i huvudsak intresserade av vilka typer av beteenden hos föräldrarnas som tycks vara mest frekventa, som i hög grad tycks prägla deras uppfostran och alltså kan sägas utgöra deras "typbeteende" eller "standardbeteende" sett från en viss aspekt, t. ex. dominans. I just denna variabel (Konsekvens i uppfostran) är det i stället förekomst och frekvens av avvikelser från detta "standardbeteende" som är av intresse och då sett över en längre tid.

I viss mån kanske ovanstående gäller även variabel 5 (Moderns differentiering) där det inte är den tidsmässiga aspekten av beteendet som utgör svårigheten utan den artspezifika.

3. Sammanfattning av tänkbar bakgrund till olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna i analys 1 M p.

För att sammanfattande belysa något av den tänkbara bakgrunden till den framkomna skillnaden i diskriminationsförmåga ställer vi i nedanstående tabell diskriminationsförmågan hos variablerna i analys 1 M p i relation till vår bedömning av de ovan nämnda viktiga aspekterna i detta sammanhang a. Variabelns förväntade relevans samt b. Variabelskalans mättekniska egenskaper. Se tabell 9.

Ytterligare belysning av eventuella orsaker till skillnader i diskriminationsförmåga multivariat sett får vi genom att studera de i analysen ingående variablernas interkorrelationer. Se tabell 10.

4. Sammanfattning av tänkbar bakgrund till olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna i analys 1 M f.

För att sammanfattande belysa något av den tänkbara bakgrunden till framkomna skillnader i diskriminationsförmåga ställer vi, liksom tidigare för pojkarna, i tabell 11 diskriminationsförmågan hos variablerna i analys 1 M f i relation till vår bedömning av de i detta sammanhang viktiga aspekterna a. Variabelns förväntade relevans samt b. Variabelskalans mättekniska egenskaper.

Ytterligare belysning av eventuella orsaker till variablernas olika diskriminationsförmåga multivariat sett ger de i analysen ingående variablernas interkorrelationer i tabell 12.

Tabell 9. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 M p ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans respektive mätförmåga.

Variabler	Förväntad relevans	Mätförmåga enl. kriterium				Diskriminationsförmåga	DISKRIMINATION	
		++ = mycket god mätförmåga + = god mätförmåga - = dålig mätförmåga	kriterium a				kriterium b	pojkar
			1	2	3			
1. He natmesfär	+	++	+	+	+	xx	+	AA
2. Frihetsg.-Dom.	+	++	+	+	+		+	A
3. I aissez-faire - Aktiv, medv.	+	++	+	+	+			
4. M:s konsekvens	+	+	+	+	-			
5. M:s differentiering	+	+	+	+	-?			
6. Uppfost. svårigh.	+	+	+	+	+	(x)	+	AA
7. M:s accepterande	+	-	-	-	+			
8. Darnet i centrum	+	-	-	+	+		+	A
9. M:s engagemang	+	-	+	+	+		+	AA
10. M:s ängslighet	+	-	+	+	+	x	+	
11. M:s beskydd	+	-	-	+	+		+	

1 = skalans utarbetningsgrad

2 = skalans spridning

3 = intervjuarens subj. upplevelse av skalans mätförmåga

4 = allm. bedömning av intervjuemetodens lämplighet när det gäller att mäta variabeln ifråga

Tabell 10. De i analys 1 M p ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Hematmosfär		.210	-.681*	.355	.516*	.270	.458*	.100	.068	.015	.077
2. Frihetsg.-Dom.			.165	-.184	.284	.429*	.385	.024	.136	-.001	.023
3. Laissez-faire - Aktiv, medv.				-.571*	-.380	-.030	-.274	-.231	-.227	-.236	-.276
4. M:s konsekvens					.318	.053	.256	.262	.186	.155	.320
5. M:s differentiering						.387	.403*	.117	.178	.114	.026
6. Uppfost. svårigh.							.120	-.192	-.261	-.464*	-.406*
7. M:s accepterande								.296	.430*	.281	.199
8. Barret i centrum									.679*	.475*	.608*
9. M:s engagemang										.670*	.635*
10. M:s ängslighet											.701*
11. M:s beskydd											

* = De korrelationskoefficienter vi här bedömt vara höga, d.v.s. $\geq 0,40$.

Variabel 3 ingår i denna korrelationsmatris i omkastad riktning jämfört

med de övriga. Variablerna 8 - 11 har dubbelt negativa ändpunkter.

Tabell 11. Diskriminationsförmågan hos de i analys 1 M f ingående variablerna, ställd i relation till vår bedömning av variablernas relevans respektive mätförmåga.

Variabler	Förväntad relevans	Mätförmåga enl. kriterium				Mätförmåga enl. kriterium	kriterium a	kriterium b	Diskriminationsförmåga
		++ = mycket god mätförmåga + = god mätförm. - = dålig mätförm.							
		1	2	3	4				
1. Hematmesfär	+	++	+	+	+	x		A	
2. Frihetsg. - Dom.	+	++	+	+	+		+	A	
3. Laissez-faire - Aktiv, medv.	+	++	+	+	+			A	
4. M:s konsekvens	+	+	+	+	-	x		A	
5. M:s differentiering	+	+	+	+	- ?	(x)		(A)	
6. Uppfostr. svårigh.	+	+	+	+	+	xx	+	AA	
7. M:s accepterande	+	-	-	+	+	(x)		(A)	
8. Barnet i centrum	+	-	+	+	+	(x)	+	AA	
9. A:s engagemang	+	-	+	+	+		+	A	
10. M:s ångslighet	+	-	+	+	+		+	A	
11. M:s beskydd	+	-	+	+	+			A	

1 = skalans utarbetningsgrad

2 = skalans spridning

3 = intervjuarens subj. upplevelse av skalans mätförmåga

4 = allm. bedömning av intervjuemetodens lämplighet när det gäller att mäta variabeln ifråga

Tabell 12. De i analys 1 M f ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Hematmesfär		.008	-.480*	.528*	.473*	.505*	.356	.178	.285	.279	.140
2. Frihetsg.-Dom.			.410*	-.069	.075	.118	.118	-.012	.040	.036	.012
3. Laissez-faire - Aktiv, medv.				-.694*	-.535*	-.405*	-.072	-.124	-.381	-.192	-.034
4. M:s konsekvens					.501	.488	.139	.090	.297	.239	-.102
5. M:s differentiering						.589*	-.006	-.180	.049	-.022	-.061
6. Uppfost, svårigh.							.272	-.008	.006	-.091	-.150
7. M:s accepterande								.269	.273	.255	.225
8. Barnet i centrum									.716*	.640*	.501*
9. M:s engagemang										.746*	.420*
10. M:s ängslighet											.662*
11. M:s beskydd											

* = De korrelationskoefficienter vi här bedömt vara höga, d.v.s. $\geq 0,40$

Variabel 3 ingår i denna korrelationsmatris i omkastad riktning jämfört med de övriga. Variablerna 8 - 11 har dubbelt negativa ändpunkter.

D. Diskussion och slutsatser angående resultat av analys I M p.

De variabler i analys I M p som har den bästa förmågan att diskriminera mellan våra kamratstatusgrupper, i första hand med hänsyn tagen till förekomst av univariat signifikanta skillnader eller stark tendens därtill och i andra hand till variabelns bidrag till bästa möjliga totala diskrimination, kallar vi i fortsättningen Grupp A och den består av följande variabler:

1. Hematmosfär
2. Frihetsgivande uppfostran - Dominerande uppfostran
6. Uppfostringssvårigheter beträffande barnet ifråga
9. Moderns engagemang i barnet
10. Moderns ängslighet beträffande barnet

De variabler i analysen som enligt samma bedömningsgrunder har den sämsta förmågan att diskriminera mellan våra grupper kallar vi i fortsättningen Grupp B och den består av följande variabler:

3. Uppfostran av typ Laissez faire - Uppfostran av aktiv, medveten karaktär
4. Moderns konsekvens i uppfostran
5. Moderns differentiering i uppfostran
7. Moderns acceptering av barnet
8. Moderns sättande av barnet i centrum
11. Moderns beskyddande av barnet

1. Grupp A.

Alla variabler i denna grupp har bedömts som relevanta när det gäller kamratstatus.

Den av oss bedömda mätförmågan är god med hänsyn till tre av de fyra kriterierna. Undantaget är kriterium 1 (olika utarbetningsgrad hos skalan) där variabel 9 och 10 tillhör den sämsta gruppen. Detta har tydligen beträffande variabel 10 inte haft så stor betydelse att döma av spridningens storlek (kriterium 2). Variabel 10 har nästan lika stor spridning som de mer utarbetade skalorna. Beträffande variabel 9 är dess mätförmåga mera tveksam även bedömd enligt kriterium 2. Den har också den sämsta diskriminationsförmågan av variablerna i denna grupp varför det är tveksamt om den skall föras till grupp A eller B.

2. Grupp B.

Denna grupp utgöres av variabler som tycks ha sämre diskriminationsförmåga, åtminstone när det gäller att diskriminera mellan våra

tre olika nivåer av kamratstatus samtidigt. Innan vi bedömer dem som betydelselösa eller av ringa betydelse för pojkarnas kamratstatus vill vi för varje enskild variabel mer ingående granska deras separation av samtliga par av grupper med samtidigt beaktande av deras mätegenskaper.

Den första variabeln i gruppen, variabel 3 (Laissez faire - aktiv medveten uppfostran) har en mätförmåga som enligt alla fyra kriterierna är god. Att den trots detta inte tycks separera våra grupper särskilt väl är man då benägen att tillskriva bristande relevans i sammanhanget. Storleken av det univariata p-värdet ($p = 0,124$) berättigar till en viss tvekan när det gäller att utdöma variabeln som betydelslös. Detta värde anger signifikansen för skillnaden mellan alla tre grupperna samtidigt. Som framgår av medelvärdesprofilerna diskriminerar variabeln i viss mån de två extremgrupperna. Genom envägs variansanalys har vi fått $P = 0,10$ för denna skillnad. Skillnaden mellan normalgruppen och var och en av de två extremgrupperna är dock mindre, särskilt liten är den sistnämnda skillnaden mellan normal- och högstatusgrupp.

Det extremt dåliga multivariata bidrag till totaldiskriminationen som variabeln ger, trots en viss univariat diskriminationsförmåga, kan antagligen förklaras utifrån variabelns interkorrelationer med övriga i analysen ingående variabler. Den högsta korrelationen har variabeln med variabel 1 (Hematmosfär) och därefter med variabel 4 (Moderns konsekvens). Variabel 1 ger ett bra tillskott till totaldiskriminationen och är univariat signifikant på 1 %-nivån. Det är möjligt att, på grund av att dessa variabler 1 och 3 innehåller mycket gemensam information, de förra därför "står i vägen för" variabel 3 som inte har så mycket "ny" information att tillägga. Variabel 3 tycks alltså vara bättre än den verkar i den multivariata analysen.

I stort sett samma resonemang som ovan kan föras beträffande variablerna 4 och 5 och förklara, utöver den förklaring som deras enligt kriterium 4 dåliga mätegenskaper ger, deras dåliga diskriminationsförmåga multivariat sett. (Univariat förekommer även hos dessa två variabler en viss tendens mot signifikant skillnad).

För variabel 4 (Moderns konsekvens i uppfostran) är detta resonemang något mindre tillämpligt, eftersom dess korrelationer med de övriga variablerna är relativt låga, utom dess korrelation med ovan nämnda relativt "dåliga" variabel 3. Denna skalas mätegenskaper är av så tveksam halt att detta i och för sig skulle kunna ge hela förklaringen till variabelns dåliga diskriminationsförmåga för alla tre kamratstatus-

nivåerna. Även denna variabel diskriminerar dock de två extremgrupperna relativt bra; $p = 0,09$!

Variabel 5 däremot kan även den tänkas "ha kommit i vägen för" variabel 1; med vilken den har en relativt hög korrelation. Vår envägs variansanalys visar att skillnaden mellan de två extrema pojkgrupperna är signifikant på 5 %-nivån.

Den tveksamhet beträffande mätförmåga i en intervjusituation hos variabel 4 (Moderns konsekvens) och 5 (Moderns differentiering) som vi tidigare redovisat; och som framgår av tabell 9 under kriterium 4 gör alltså att slutsatser angående dessa två variabelers relevans utifrån detta resultat måste anses osäkra. Korrelationsbilden för dessa två variabler plus variabel 3 gör det ännu svårare att dra slutsatser angående relevansen av dessa variabler som dock samtliga företer en viss tendens till univariat signifikanta skillnader.

Eftersom så stora skillnader ändå finns mellan de mest extrema kamratstatusnivåerna, medan normalgruppen mer liknar högstatusgruppen, finns anledning att tro att ovanstående tre variabler är av relativt stor betydelse för pojkarnas kamratstatus, detta särskilt med tanke på att så stora skillnader framkommit trots den föga tillfredsställande mätmetoden. Vi antar då att brister i mätningen förgrovat mätningen så att skillnaderna i viss mån utsuddats.

De tre övriga variablerna i gruppen, 7 (Moderns acceptering), 8 (Barnet i centrum) och 11 (Moderns beskyddande), har mättekniska egenskaper som enligt två eller flera av våra fyra kriterier är mycket dåliga.

Om vi studerar korrelationsbilden för dessa tre variabler finner vi att variablerna 8 och 11 är högt korrelerade med de "goda" variablerna 9 och 10. Dessa fyra variabler tycks i hög grad innehålla samma information. Eftersom variabel 9 och 10 fungerar bättre mättekniskt sett än de två övriga variablerna tycks dessa två, som bidrar i hög grad till den multivariata diskriminationen, ge även en stor del av den information som innehålls i de två dåliga variablerna.

En omarbetning av dessa fyra skalor (nr 8 - 11) som mäter så likartad information kan rekommenderas.

Ett alternativ vore därvid att ta med enbart de två skalor som är "bäst" (nr 9 och 10). Det är dock något, som vi kommer att påpeka i det följande, tveksamt vilken av skalorna 9 eller 11 som är "bäst".

Ett annat alternativ vore någon form av omarbetning av samtliga fyra skalor till enbart två, så att dessa kom att innehålla all den information som nu mäts med samtliga fyra, men så att dessa två mätte så

"rent" som möjligt, alltså med minimal innehållsmässig överlap.

Vid envägs variansanalys framgår att variabel 11 (Moderns beskyddande av barnet) diskriminerar bra mellan enbart två kamratstatusnivåer. Skillnaden mellan normalgruppen, som här ligger mest negativt, och högstatusgruppen är signifikant, $p = 0,03$. Skillnaderna mellan grupperna är däremot högst obetydliga mätt med variabel 8 (Moderns sättande av barnet i centrum). Betydelsen av moderns överbeskydd tycks alltså vara större än vad som framgick av vår översiktliga bedömning.

Variabel 7 (Moderns acceptering av barnet) är relativt högt korrelerad med variabel 1 och 9, vilket ytterligare, utöver dåliga mätgenskaper, försämrar dess diskriminationsförmåga multivariat sett. Univariat diskriminerar den signifikant mellan låg- och normalstatusgrupperna, $p = 0,04$. Skillnaden mellan normal- och högstatusgruppen är också relativt stor, $p = 0,13$, medan låg- och högstatusgruppen inte skiljer sig nämnvärt. Denna variabel kan alltså inte heller avfärdas som betydelselös för pojkarnas kamratstatus.

E. Analyser som illustrerar inverkan av faktorer som komplicerar tolkningen av analysresultaten.

1. Analys 1 M p I. Innehåll och syften.

Den sämre funktionen hos variablerna i grupp B, de som ej motsvarar våra kriterier på god diskriminationsförmåga, vare sig uni- eller multivariat, kan i första hand ges tekniska förklaringar, avseende dels deras bristande mätförmåga (mätt med våra fyra kriterier) och dels deras bristande överensstämmelse med vårt a prioriantagande (vid val av metod) om tre särskiljbara variabelnivåer relaterade till de tre kamratstatusnivåerna. Den sämre mätförmågan kan i vissa fall även tänkas ha suddat ut nivåskillnader i variablerna och gjort att bilden av hur väl den nya övergripande "egenskapen" diskriminerar våra grupper blir något missvisande.

De sämre variablerna får anses inte ha kommit till sin rätt i den av oss använda metoden men får ändå enligt vad resultaten senare visat betraktas ha en relativt stor relevans för pojkarnas kamratstatus. Vi anser det därför befogat att göra en ny analys av de tekniskt sett bättre variablerna i grupp A, av vilkas separation av våra grupper vår här utvalda analysmetod kan anses ge en mera rättvis bild.

Med denna nya analys har vi i huvudsak två syften:

Syfte a. Illustrera hur relevant den "nya egenskapen", som berör Hematmosfär och moderns uppfostrings- och beteendep Praxis, kan anses vara för pojkarnas kamratstatus sedan den negativa effekten av att mättekniskt dåliga delvariabler ingår i analysen undanröjts.

Syfte b. Ge en illustration av vilka variabler som visat sig vara bäst och i förefintlig form kan rekommenderas för en ny studie.

Tabell 13. Resultat av analys I M p I.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	3.19	10.00	72.00	0.002	0.68
2	1.10	4.00	36.50	0.373	0.33

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	1
1. Hematmosfär	6.02	704.73	0.005	0.76
2. Frihetsg. - Domin.	1.26	351.65	0.295	-0.72
3. Uppfostringssvårigheter	3.08	723.53	0.057	0.52
4. M:s engagemang	0.35	18.82	0.708	0.49
5. M:s ängslighet	3.28	269.44	0.048	-0.78

Kommentar. Totaldiskriminationen av våra pojkgrupper med dessa hemmiljövariabler är signifikant på 1 %-nivån. Vi får med de fem variablerna tillsammans en bättre diskrimination än med någon av de ingående variablerna enskilt. Samtliga i analysen ingående variabler bidrar i hög grad till den totala diskriminationen.

2. Analys I M p II. Innehåll och syften.

Denna analys vill visa det resultat man får beträffande huvudvariablernas separation av kamratstatusgrupperna om man enbart prövar skillnaderna mellan de med avseende på hemförhållanden förväntat särskiljbara sta-

tusnivåerna, d.v.s. de två extrema nivåerna med utelämnande av normalnivån. Vi kommer visserligen att signifikanspröva skillnaderna mellan de extrema nivåerna men då enbart för en variabel i taget. Den prövningen görs genom envägs variansanalys av samtliga hemmiljövariabler, där varje grupps separation från varje annan grupps signifikansprövas. Här får vi i stället denna separation prövad under hänsynstagande till samtliga variabler från detta ämnesområde.

Normalpojkarernas läge i denna analys är något obestämt. Oftast intar de mellanläge med omväxlande dragning åt det ena eller andra extrema hållet. I vissa analyser sammanfaller normalgruppens läge relativt klart med högstatusgruppens och då oftast för flickornas del. Det vore där av intresse att i diskriminantanalysen studera effekten av att sammanlå dessa grupper till den enda högre nivågrupp som data i dessa fall tycks ange vara mer realistisk. Detta kommer vi att göra i analys 3 M f II för flickornas del.

Tabell 14. Resultat av analys 1 M p II.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	2.64	11.00	16.00	0.038	0.80

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	l
1. Hematmosfär	8.78	1272.61	0.006	1.29
2. Frihetsg. - Dom.	0.45	129.53	0.508	-0.67
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten	3.18	614.02	0.086	1.06
4. M:s konsekvens	2.86	3373.47	0.102	0.67
5. M:s differentiering	4.09	510.78	0.053	0.38
6. Uppfostringssvårigheter	7.61	1385.07	0.010	0.48
7. M:s accepterande	0.18	16.81	0.667	-0.21
8. Barnet i centrum	0.41	33.23	0.525	-0.41
9. M:s engagemang	0.50	33.55	0.484	0.54
10. M:s ängslighet	5.42	525.57	0.028	-0.61
11. M:s beskydd	1.83	85.93	0.187	-0.37

Kommentar. Skillnaden mellan de två extremgrupperna är signifikant på 5 %-nivån. Några större förskjutningar i den relativa vägningen av de olika variablerna inträffar inte. De variabler som i den tidigare analysen framstått som viktiga gör det även här. Detsamma gäller de variabler som verkat oviktiga. Ett par av variablerna framstår dock enligt denna analys som något mer väsentliga, nämligen variabel 3 (Laissez-faire - aktiv uppfostran) samt variabel 4 (Moderns konsekvens).

F. Diskussion och slutsatser angående resultat av analys 1 M f.

De flesta av de i analysen ingående hemmiljövariablerna har god diskriminationsförmåga, enligt ett eller båda av våra kriterier, för våra flickor med olika kamratstatus.

Endast två variabler har sämre diskriminationsförmåga, nämligen variabel 2 (Frihetsgivande - Dominerande uppfostran) samt variabel 11 (moderns beskyddande). Båda dessa variabler bedömdes av oss ha hög förväntad relevans. Enligt vår bedömning av mätegenskaperna har variabel 2 mycket goda mätegenskaper medan variabel 11 har dåliga mätegenskaper. Den till synes dåliga relevans som framkommit här för variabel 11 kan alltså i första hand förklaras utifrån dess dåliga mätegenskaper. Liksom fallet var beträffande pojkar föreligger mycket höga korrelationer mellan variablerna 8, 9, 10 och 11. De tycks i hög grad mäta samma sak. De mättekniskt bättre variablerna 9 och 10 bidrar i hög grad till totaldiskriminationen liksom den mättekniskt sämre men univariat signifikanta variabel 8.

Beträffande variabel 2 är läget mera oklart. Den har mycket svag tendens till univariat signifikans och bidrar knappast alls till totaldiskriminationen. En viss förklaring till dess dåliga bidrag till denna diskrimination kan möjligen ligga i dess relativt höga korrelation med variabel 3, vilken inte heller är univariat signifikant eller har stark tendens därtill, men som i alla fall bidrar stort till diskriminationen. I övrigt är dock variabel 2 mycket lågt korrelerad med andra variabler. Denna variabel 2 tycks alltså inte vara särskilt relevant när det gäller flickors kamratstatus enligt de resultat vi fått här. Vid envägs variansanalys framgår dock att skillnaden mellan enbart två grupper, nämligen låg- och normalstatusgruppen, är relativt stor, $p = 0,13$, medan de båda extremgrupperna inte skiljer sig åt i variabeln ifråga.

De oväntat låga diskriminantfunktionskoefficienterna för de univariat signifikanta variablerna 1 (Hematmosfär), 4 (Moderns konsekvens)

och 5 (Moderns differentiering) kan antagligen förklaras av de relativt höga korrelationskoefficienterna mellan dessa inbördes samt med variablerna 3 (Laissez-faire - aktiv, medveten uppfostran) och 6 (Uppfostrings-svårigheter), vilka lämnar stora bidrag till totaldiskriminationen. Informationsmängden i dessa fem variabler sammanfaller i viss utsträckning.

G. Kön jämförelser beträffande hemmiljövariablernas betydelse.

Vissa bestämda könsskillnader tycks vid första anblicken råda mellan variablernas betydelse (deras diskriminationsförmåga) för kamratstatusen.

När det gäller de variabler i analys 1 M p respektive 1 M f som bedömts ha dåliga mätegenskaper (variabel 7 - 11) tycks detta ha givit olikartat utslag för de olika könen. Vad gäller flickor är det bara en av dessa variabler som bedömts ha extremt dålig diskriminationsförmåga, nämligen variabel 11. För pojkarnas del har utöver nr 11 även nr 7 och 8 dålig diskriminationsförmåga.

Om man bortser från de dåliga multivariata bidragen och granskar den univariata diskriminationen mellan varje par av grupper som variabel 11 ger finner man dock att den separerar pojkgrupperna relativt mycket. Signifikant (5 %-nivån) skillnad finns mellan hög- och normalstatusgruppen. För flickornas del är gruppskillnaderna obetydliga. Variabelns diskriminationsförmåga för pojkar respektive flickor sådan den bedömts utifrån diskriminantanalysen enbart ger tydligen en missvisande bild, och könsskillnaden tycks gå i motsatt riktning. En annan mer poängterad könsskillnad finns i variabel 10 (Moderns ängslighet) där skillnaderna mellan flickgrupperna trots att variabeln för dem vägt tungt är mycket små, medan för pojkarnas del högstatuspojkarna skiljer sig signifikant från både normal- och lågstatusgruppen.

Gruppskillnaderna i variabel 7 och 8 är som framgår av medelvärdesprofilerna i figur 1 och 2 större mellan flickgrupperna än mellan pojkgrupperna. De är för flickorna i det närmaste signifikanta, men i variabel 7 är skillnaden mellan låg- och normalstatusgruppen för pojkarna också signifikant.

Korrelationsbilden, med höga interkorrelationer mellan dessa variabler med dåliga mätegenskaper, är annars likartad för de båda könen. Något som kan vara utslag för innehållsmässig overlap mellan skalorna men också kan vara en haloeffekt. En sådan effekt kan anses relativt sannolik när det gäller dessa skalor som tycks vara svårare för intervjuaren att använda.

De två variablerna 4 och 5 vars mätegenskaper i en intervjusituation vi ansåg borde ifrågasättas, har för flickornas del givit univariat signifikant respektive stark tendens till univariat signifikanta resultat. Även för pojkarna föreligger viss tendens till signifikanta skillnader. Skillnaden mellan de två extremgrupperna är signifikant på 5 %-nivån i variabel 5 och nästan signifikant i variabel 4 ($p = 0,09$). Några könsskillnader tycks alltså inte föreligga.

De två variablerna 2 och 3 kräver särskilda kommentarer. Vad gäller variabel 2 bedömdes dess multivariata diskriminationsförmåga vara god för pojkarna men dålig för flickorna. Om vi ser på de univariata p-värdena skiljer de sig inte nämnvärt, men i samma riktning som diskriminantkoefficienterna, alltså bättre värde för pojkarna. Den stora skillnaden tycks alltså ligga i variabelns bidrag till totaldiskriminationen, något som delvis kan bero på de specifika korrelationsförhållandena mellan variablerna i respektive analyser.

Relevansen av variabel 2 när det gäller flickorna kan betraktas som tveksam men bör prövas i en korsvalidering.

Beträffande pojkarna bedömde vi den i undersökningen framkomna relevansen hos variabel 3 som tveksam, eftersom den inte hade god diskriminationsförmåga enligt något av våra två kriterier. Vi antydde dock stor försiktighet med påpekande om tendens till univariat signifikanta skillnader i variabeln samt höga korrelationer med vissa "goda" variabler vilket kunde sänka diskriminantfunktionskoefficienten. En relativt stark tendens till signifikant skillnad mellan extremgrupperna föreligger också ($p = 0,10$). För flickornas del bedömde vi denna variabel 3 som relevant. Den gav ett stort bidrag till diskriminationen. Om vi nu ser på de univariata p-värdena finner vi att p-värdet för pojkarna är mindre än för flickorna trots att variabeln för pojkarna inte bidrar så mycket till totaldiskriminationen. Vår tveksamhet när det gällde att bedöma variabeln som irrelevant för pojkarnas del kan alltså anses befogad. Bland annat specifika korrelationsförhållanden inom respektive analys bör här som tidigare nämnts ha spelat in.

Variabel 3 kan alltså förväntas vara relevant och värd att pröva i en ny undersökning även när det gäller pojkarna.

Vid ovanstående jämförelser har vi velat praktiskt visa och därmed poängtera det faktum att bakgrunden till vår tidigare bedömning av betydelsen av variablerna, sådan denna betydelse framkommit antingen utifrån en uni- eller multivariat bedömning av deras diskriminationsförmåga,

är mycket mångfacetterad och svår att överblicka. I flertalet fall överensstämmer dock de båda olika bedömningarna av variablernas betydelse. Där så inte är fallet kan orsaken till detta främst ses i de interkorrelationsförhållanden som råder i analysen. Vilken bedömningsgrund som i det enskilda fallet skall anses vara den mest rimliga får främst avgöras utifrån psykologiska överväganden. Vidare diskussion angående orsaksbakgrunden för vi inte här eftersom vi närmare diskuterat detta problem tidigare i detta kapitel, liksom i metodkapitlet (Kap. III) och i samband med slutanalyserna i Kap. XI.

Ovanstående problematik gör det svårt att ens formulera några preliminära hypoteser angående eventuella könsskillnader. Till detta kommer frågan om det överhuvudtaget är meningsfullt att göra jämförelser med utgångspunkt från analyser som gjorts endast på dessa grupper utan att resultatet prövats genom korsvalidering. Denna och senare könsjämförelser, som vi kommer att också göra i olika sammanhang, får inte tas som ett försök från vår sida att göra generaliserbara jämförelser. De kan dock vara av värde när det gäller möjligheten att göra mer ingående jämförelser mellan det resultat vi fått här och det man får vid en framtida korsvalidering. Möjligen kan de också ge uppslag till ny utformning eller annorlunda poängtering av vissa variabler. I stort tycks de ingående variablerna i dessa analyser framträda som lika betydelsefulla för både pojkar och flickor med ett mera markant undantag, nämligen vad gäller variablerna Moderns ängslighet samt Moderns beskyddande av barnet, vilka, särskilt den första av variablerna, verkar vara av stor betydelse för pojkarnas kamratstatus men inte för flickornas. Dessa variabler förtjänar möjligen att penetreras närmare i en framtida studie eftersom denna antydda skillnad verkar psykologiskt rimlig med tanke på rådande könsrollsmönster.

H. Statusgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna analys 1 M p och f

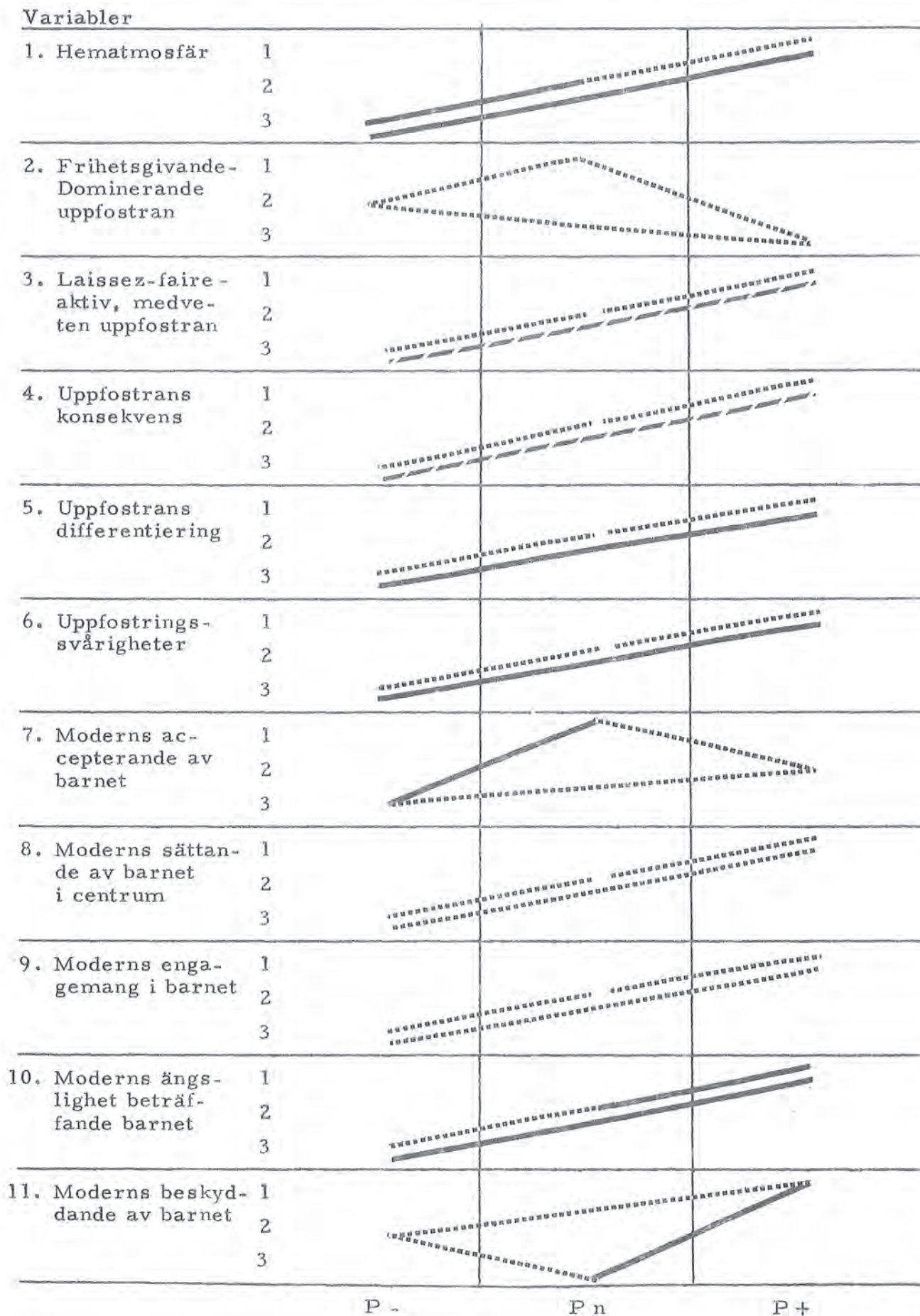
Vi har redan konstaterat att våra statusgrupper skiljer sig åt i de flesta av de hemmiljövariabler som behandlats i analys 1 M, de så kallade huvudvariablerna.

Nedan följer figurer som anger i vilken riktning de olika grupperna skiljer sig i respektive variabel. Siffrorna 1 - 3 anger där gruppernas relativa läge, varvid 1 anger det mest positiva läget i en variabel, 2 anger ett mellanläge och 3 anger det mest negativa läget.

Signifikanta gruppskillnader (5 %-nivån) markeras med heldragna linjer mellan gruppernas lägen. Icke helt signifikanta skillnader men med stark tendens därtill (5-10 %-nivån) markeras med streckad linje med långa streck. Icke signifikanta skillnader markeras med streckad linje med kortare streck.

I. Pojkar

Figur 3. Pojkgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna, analys 1 M p.

Som framgår av figuren ovan intar lågstatuspojkarna mest negativt läge i nio av de elva huvudvariablerna. I de övriga två variablerna intar de mellanläge. De övriga två grupperna intar mest negativt läge i varsin av dessa två variabler.

Högstatusgruppen intar mest positivt läge i nio av de elva variablerna, medan den i de övriga två variablerna intar mest negativt läge i variabel 2 och mellanläge i variabel 7. I dessa två är det normalgruppen som intar mest positivt läge.

a. Lågstatuspojkar. Lågstatuspojkarnas mer negativa läge i de nio variablerna innebär att deras hemförhållanden i jämförelse med de två övriga gruppernas präglas av mindre harmonisk hematmosfär, uppfostran av mer låt-gå karaktär, mer inkonsekvent och odifferentierad uppfostran, föräldrarna upplever sig ha mer uppfostringssvårigheter med sin pojke, modern är mindre accepterande, sätter pojken mer överdrivet i centrum, engagerar sig mer överdrivet i pojken och är något mer överkänslig angående honom.

b. Högstatuspojkar. Högstatuspojkarnas mer positiva läge i de nio variablerna innebär att dessa pojkars hemförhållanden i jämförelse med de andra grupperna präglas av mer harmonisk hematmosfär, uppfostran av mer aktiv, medveten karaktär, mer konsekvent och differentierad uppfostran, föräldrarna upplever sig ha ringa uppfostringssvårigheter med sin pojke, modern sätter varken överdrivet pojken i centrum eller är likgiltig för hans behov, modern intar ett mellanläge, inte överdrivet åt någondera hållet, då det gäller engagemang i, ängslighet beträffande samt beskyddande av pojken.

c. Normalstatuspojkar. Normalstatuspojken intar oftast ett mellanläge, ibland mer likt lågstatuspojkarna och ibland högstatuspojkarna.

I variabel 2, där lågstatusgruppen intar mellanläge har vi betecknat en extremt frihetsgivande uppfostran som positiv, medan en dragning åt det mer dominerande hållet betecknats som negativt. Här intar högstatusgruppen det mest negativa läget och normalgruppen det mest positiva, d. v. s. frihetsgivande. Att observera här är att högstatusgruppens läge inte överskrider mittenvärdet på skalan utan även det är inom den "frihetsgivande halvan". Deras läge anger alltså något mellanläge mellan frihetsgivande och dominerande uppfostran, och det kan här vara något tveksamt vad man väljer att kalla positivt respektive negativt. Man kan dock misstänka att den ändpunkt av skalan som betecknar dominerande upp-

fostran, och tydligen upplevts vara för extrem, förskjutits mot mitten eftersom bara den andra delen av skalan använts. De skattningar som ligger åt det dominerande hållet fastän på andra sidan mittpunkten, kan därför ändå antas representera en uppfostran av mer dominerande karaktär. Samma resonemang gäller även för en del andra variabler med mycket sneda fördelningar.

I två variabler, nämligen nr 2 och 7, intar normalgruppen det mest positiva läget. Detta är ett intressant resultat, eftersom dessa variabler, framför allt Accepterande - Avvisande variabeln men även Frihetsgivande - Dominerande variabeln ofta använts och visat sig vara relevanta för anpassningsproblemen av olika slag, och vi just i dessa fått resultat som antyder att normalgruppen ligger åt det mest positiva hållet och båda extremgrupperna mer negativt. Skillnaderna mellan normal- och högstatusgrupp är dock små och inte signifikanta så några slutsatser kan vi inte dra utan betraktar det enbart som ett observandum vid planering av eventuell uppföljning med nya, bättre mätningar.

Den genomgående tendensen att högstatuspojkarna har mest positiva hemförhållanden, lågstatuspojkarna mest negativa medan normalpojkarna intar mellanläge är i övrigt så genomgående att vi måste bedöma rimligheten för att ett monotont stigande samband mellan Hemförhållanden och Kamratstatus som störst.

2. Flickor

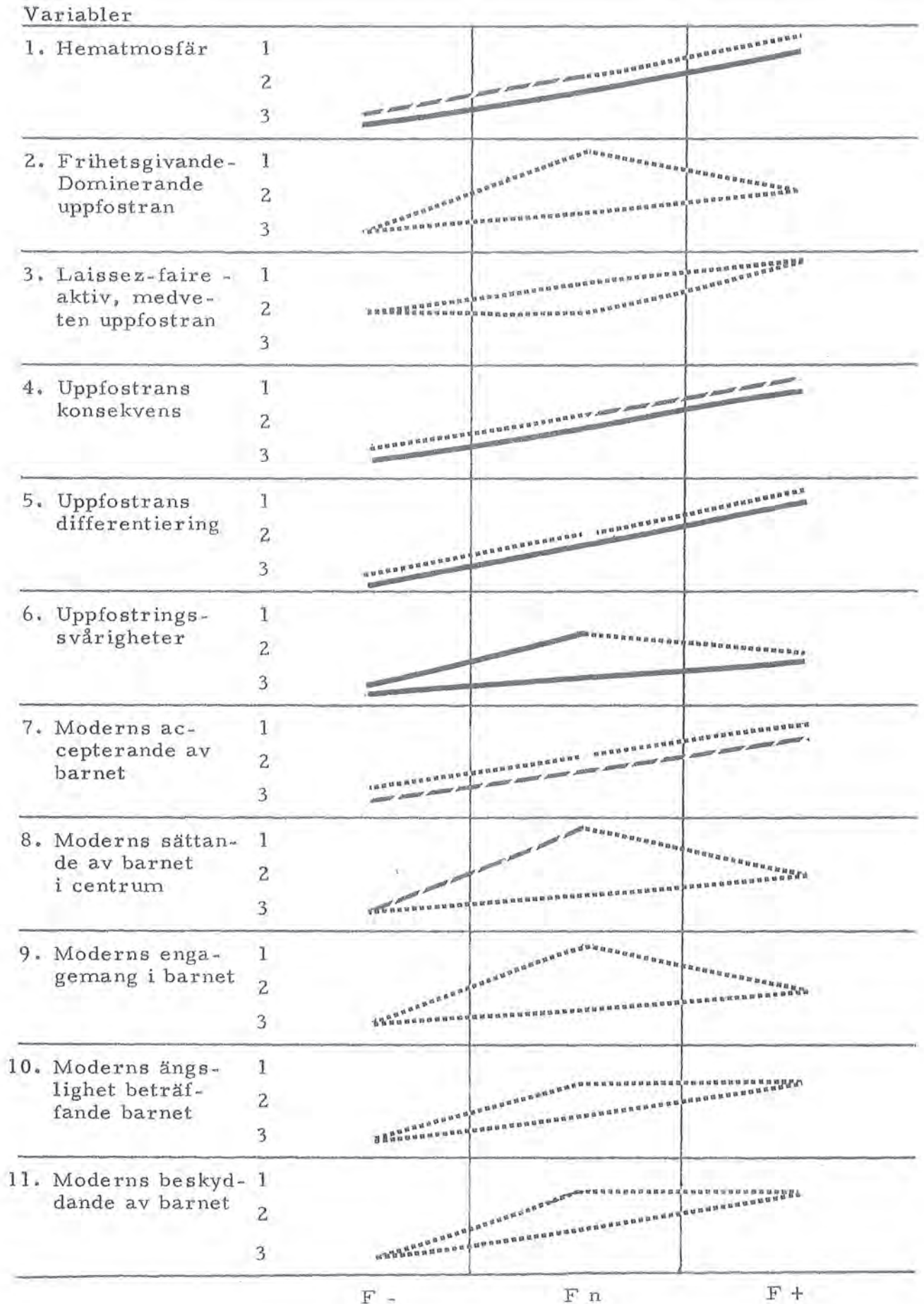
Se figur 4.

Som framgår av figuren intar lågstatusflickorna mest negativt läge i åtta av de elva variablerna. I ytterligare en variabel nr 3 intar de dessutom delat negativt läge med normalgruppen. I de kvarvarande två variablerna intar de mest positivt läge nämligen i variabel 8 och 9. I dessa två variabler ligger normalgruppen mest negativt, denna skillnad är i det närmaste signifikant för variabel 8, men i variabel 9 är skillnaderna mycket små.

Vad som på förhand skall bedömas som positivt respektive negativt är något osäkert beträffande dessa två variabler. Vi har här, liksom för pojkarnas del, i första hand velat beteckna ett modersbeteende som ligger närmare de ändpunkter som innebär ett ensidigt sättande av barnet i centrum i familjen samt ett överdrivet engagemang som negativt, medan ett beteende som ligger närmare mittpunkten mellan dessa beteenden och ett likgiltigt respektive oengagerat modersbeteende betecknats som positivt. För pojkarnas del överensstämde detta med den allmänna trenden för de

Figur 4. Flickgruppernas relativa läge i Huvudvariablerna, analys 1 M f.

olika gruppernas läge. För flickornas del tycks så inte vara fallet. Det är möjligt att ett något mer utpräglat sättande av dotterns behov i centrum och ett något överdrivet engagemang i henne är positivt när det gäller mor-dotter förhållande.

Samma misstanke som vi angav beträffande variabel 2, om att de negativa ändpunkterna likgiltigt och oengagerat beteende i skattarens medvetande flyttats mot mittpunkten av skalan kan möjligen även här vara berättigad, även om detta inte avspeglades i pojkarnas data, eftersom skillnaderna mellan pojkgrupperna i dessa variabler var mycket små och kanske helt slumpmässiga. Vi har med utgångspunkt från ovanstående resonemang ansett det befogat att ändra statussiffrorna i variabel 8 och 9.

Dessa skalor med två negativa ändpunkter och med positivt mellanläge tycks fungera dåligt och är något svårtydbara och bör kanske undvikas i en framtida mätning.

Högstatusflickorna intar mest positivt läge i sju av de elva variablerna. I ytterligare en variabel intar de delat positivt läge. I fyra variabler intar de mellanläge, nämligen i de tidigare diskuterade nr 8 och 9 samt i nr 2 och 10. I de tre förstnämnda av dessa variabler skiljer sig de två extremgrupperna mycket obetydligt åt medan skillnaden mellan dessa och normalgruppen är något större, dock inte i något fall helt signifikant. I variabel 10 intar egentligen normal- och högstatusgruppen gemensamt det mest positiva läget eftersom skillnaden mellan grupperna är helt negligerbar.

a. Lågstatusflickor Lågstatusflickornas mer negativa läge innebär att deras hemförhållanden i jämförelse med de två övriga gruppernas präglas av mindre harmonisk hematmosfär, uppfostran av mer dominerande karaktär, samtidigt som den är mindre aktiv och medveten, mer inkonsekvent och odifferentierad uppfostran, modern upplever sig ha mer uppfostringssvårigheter med sin flicka, modern är mindre accepterande, hon intar ett mellanläge mellan ett överdrivet sättande av dottern i centrum samt ett överdrivet engagemang i henne och mellan ett likgiltigt oengagerat beteende, modern är dessutom mer överdrivet ängslig och beskyddande i sitt beteende mot dottern.

b. Högstatusflickor Högstatusflickornas oftast mer positiva läge innebär att deras hemförhållanden i jämförelse med de två övriga gruppernas präglas av mer harmonisk hematmosfär, en uppfostran av något mindre

dominerande karaktär än lågstatusflickornas men som är mindre frihetsgivande än normalflickornas uppfostran av mer aktiv, medveten karaktär samt mer konsekvent och differentierad uppfostran, modern upplever sig ha ringa uppfostringssvårigheter med sin dotter, beträffande moderns sättande av dottern i centrum samt engagemang i henne skiljer dessa mödrar högst obetydligt från lågstatusflickornas mödrar åt det mer likgiltiga och oengagerade hållet där normalflickorna ligger åt det andra hållet, mödrarna är något mindre ängsliga och beskyddande i sitt beteende mot dottern än lågstatusflickornas mödrar.

c. Normalflickor. I nr 2, 8 och 9 finns en tendens som eventuellt kan tydas som att normalgruppen ligger mest positivt och de två extremgrupperna relativt likartat med högstatusflickorna i något mer positivt läge (förutsatt att den diskuterade omkastningen av positivt respektive negativt i variabel 8 och 9 genomförs). Eftersom skillnaderna i dessa fall är så små betraktar vi dessa resultat som i första hand slumpmässiga.

Med särskilt beaktande av de variabler, där signifikanta gruppskillnader finns, verkar tendensen i flertalet av dessa elva variabler vara den att lågstatusgruppen ligger mest negativt, medan det inbördes läget mellan normal- och högstatusgruppen varierar. Oftast intar dock högstatusgruppen mer positivt läge.

I. Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat.

Vi vill här erinra om den något sneda socialgruppsfördelningen för högstatusflickorna jämfört med de andra två flickgrupperna. För att få socialgruppsfördelningarna helt jämförbara skulle det antal högstatusflickor som tillhör yrkesgrupp 1 - 5 ha minskats med två stycken, från nuvarande antal 8 till 6, och antalet tillhörande yrkesgrupp 6 - 7 skulle ha ökat från nuvarande antal 7 till 9.

Vi hade en misstanke om att denna sneda fördelning skulle kunna ha påverkat uppkomna gruppkillnader, detta under förutsättning att det förekommer en markant samgång mellan socialgruppstillhörighet och läge i de olika hemmiljövariablerna. Gruppkillnaderna mellan högstatusgruppen och de övriga två grupperna skulle till en del kunna förklaras utifrån denna socialgruppskillnad.

Det var enbart möjligt att undersöka detta på informellt sätt för att få en uppfattning om i hur stor utsträckning en sådan mekanism kan tänkas ha påverkat våra resultat.

För att få en viss uppfattning om hur utpräglad denna eventuella samgång mellan yrkesgrupp och läge i hemmiljövariablerna var i våra

grupper, delade vi upp samtliga sex grupper i vardera två undergrupper efter socialgruppstillhörighet, dels yrkesgrupp 1 - 5 och dels 6 - 7. För var och en av dessa 12 undergrupper uträknades medeltal i de elva aktuella hemmiljövariablerna, analys 1 M p och f. Det inbördes relativa läget på de elva hemmiljövariablerna för de två sociala undergrupperna av varje statusgrupp jämfördes. För grupp F + förekom i två fall att modern var död, varför medeltalen grundades på värden från 13 modersintervjuer. De två som bortföll tillhörde olika sociala undergrupper varför N i den "högsta" sociala undergruppen var 7 och N i den "låga" undergruppen var 6.

Det relativt mer positiva variabellet för den ena sociala undergruppen jämfört med den andra betecknades med plus (+), det relativt negativa läget med minus (-). Samma variabellet för de två undergrupperna betecknades med "s", d. v. s. vi bestämde oss för att en medeltalskillnad 1,5 skalsteg (80 gradig skala) skulle betraktas som att ingen skillnad förelåg.

Antal +, antal - samt antal s summerades över alla sex statusgrupperna, varvid framkom att de båda typerna av hög respektive låg social undergrupp i 21 fall låg på samma variabelmedelvärde (21 s). I 28 fall intog hög social undergrupp det relativt mest positiva variabellet (28 +) och i 17 fall intog låg social undergrupp det relativt mest positiva läget (17 +). Denna skillnad är inte signifikant på 5 %-nivån ens om vi riktar vår hypotes och genomför en ensidig prövning.

Trots att det alltså verkar osannolikt att en samgång mellan hög socialgruppstillhörighet och positivt variabellet förligger, vill vi ändå ytterligare söka avvisa möjligheten av en sådan samgång genom att undersöka de faktiska variabelmedellägena för de två sociala undergrupperna av högstatusgruppens flickor.

Eftersom den låga sociala undergruppen är underrepresenterad kan vi misstänka att högstatusflickornas medelvärden i dessa hemmiljövariabler är mer positivt än det skulle ha varit med bättre social representativitet. Det visar sig också att den höga sociala undergruppen för högstatusflickorna ligger mer negativt än den höga undergruppen.

För att få en viss uppfattning om huruvida de av oss redovisade resultaten står sig vill vi här försöka göra grova uppskattningar angående hur stor förändring högstatusflickornas medeltal i de olika variablerna kunde förväntas genomgå med en riktigare social representativitet.

Som en uppskattning av den mest extremt stora förändring dessa medelvärden kunde förväntas genomgå, har vi i tabell 15 nedan tagit medelvärdena för den låga sociala undergruppen och i tabell 16 anges det

nya relativa läge för grupperna som därvid uppkommer. Dessa medelvärden kan sägas ange de förväntade medelvärdena för högstatusgruppen om denna enbart bestod av yrkesgrupp 6 - 7. En för våra resultat extremt sträng uppskattning.

Tabell 15. Jämförelse mellan erhållna gruppmedeltal och extrem uppskattning av förväntat medeltal för grupp F + vid förändrad social representativitet.

Variabler	F - N = 15	F n N = 15	F + N = 13	F + M för låg social undergrupp (6-7) N = 6
1. Hematmosfär	21,46	14,80	11,46	13,66
2. Frihetsg. - Domin. uppf.	28,86	19,20	26,46	31,66
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten uppf.	49,93	50,00	58,00	57,66
4. M:s konsekvens	29,93	22,06	14,07	17,33
5. M:s differentiering	22,06	17,00	11,92	14,16
6. Uppfostringssvårigheter	21,33	9,33	9,46	9,50
7. M:s accepterande	17,00	13,60	12,23	11,66
8. Barnet i centrum	39,06	33,80	38,23	36,50
9. M:s engagemang	39,33	36,53	38,61	36,33
10. M:s ängslighet	32,66	33,93	33,38	29,66
11. M:s beskydd	34,40	36,00	35,92	31,83

Se tabell 16.

Tabellkommentar. Om den extremt stränga uppskattningen av högstatusflickornas förändrade medelvärde tillämpas, sker ändock ingen förändring av det relativa läget för de tre flickgrupperna vad gäller de variabler där säkerställda skillnader framkommit. Vissa förskjutningar sker dock i de mättekniskt sämre och redan tidigare svårtolkade variablerna 9, 10 och 11. En viss förskjutning mellan de båda extremgrupperna förekommer också i den redan tidigare dåligt diskriminerande variabel 2. I variabel 7 förändras medelvärdet i mer positiv riktning, varvid grupp-skillnaderna ytterligare förstoras.

I variabel 8 och 9 förändras högstatusgruppen i riktning från likhet med lågstatusgruppen mot likhet med normalgruppen, vilket kanske

Tabell 16. Flickgruppernas nya relativa läge i Huvudvariablerna, analys 1 M f, om extremt sträng uppskattning av nytt M i grupp F + tillämpas. Jämför figur 2.

Variabler	Relativ position			Signifikant skillnad eller stark tendens därtill (+) åtminstone mellan två av grupperna	Förändring i relativt läge
	F-	F _n	F+		
1. Hematmosfär	3	2	1	+	Ingen förändr.
2. Frihetsg. - Domin. uppf.	2	1	3		Neg. förändr.
3. Laissez-faire - Aktiv, medveten uppf.	3	3	1		Ingen förändr.
4. M:s konsekvens	3	2	1	+	" "
5. M:s differentiering	3	2	1	+	" "
6. Uppfostringssvårigheter	3	1	1	(+)	" "
7. M:s accepterande	3	2	1	(+)	" "
8. Barnet i centrum	1	3	2	(+)	" "
9. M:s engagemang	3	1	1		Pos. förändr.
10. M:s ängslighet	2	1	3		Neg. förändr.
11. M:s beskydd	2	1	3		" "

kan betraktas som positiv riktning här när det gäller flickor enligt det resonemang om dessa två variabler vi tidigare förde.

I variabel 10 och 11 förändras medelvärdet mot större ängslighet och beskydd från moderns sida.

Skillnaderna i variablerna 8 - 11 är dock som tidigare nämnts små, varför slutsatser utifrån dessa variabler är mycket osäkra.

Sammanfattningsvis vill vi framhålla att vi anser det sannolikt att den något sneda socialgruppsfördelningen för högstatusflickorna knappast haft någon betydelse för de resultat vi fått i analys 1 M f.

J. Sammanfattning

Flertalet hemmiljövariabler i denna analys diskriminerar mellan våra kamratstatusgrupper. Dessa variabler anser vi alltså relevanta när det gäller kamratstatus hos båda könen.

Brister i vissa av de övriga variablernas diskriminationsförmåga tycks i första hand kunna tillskrivas mättekniska brister hos variabelskalorna. Skalornas utformning tycks därvidlag vara av betydelse.

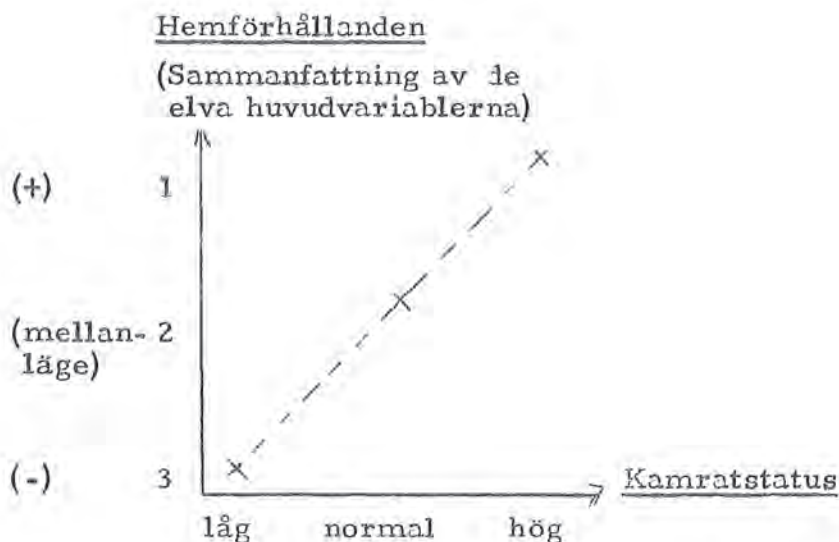
En viss innehållsmässig överlap föreligger mellan några av skalorna. Detta förhållande komplicerar den multivariata bilden. En omarbetning av vissa skalors utformning och (eller) innehåll kan alltså rekommenderas.

Ett klart samband tycks således föreligga mellan denna typ av hemförhållanden och kamratstatus för både pojkar och flickor, vilket stöder vår Teori 1.

1. Pojkar

För pojkarnas del tyder våra resultat på att det föreligger skillnad i dessa variabler mellan samtliga tre kamratstatusnivåer och att sambandet mellan kamratstatus och de elva hemmiljövariablerna med störst rimlighet är monotont stigande.

Figur 5. Sannolikt samband mellan Kamratstatus och Hemmiljövariablerna, analys 1 M p, POJKAR.

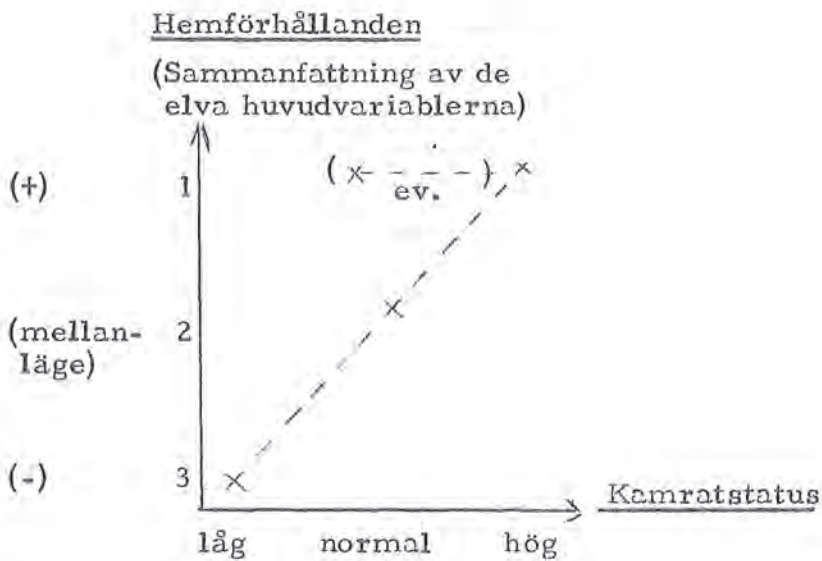

2. Flickor

För flickornas del tyder våra resultat på att det föreligger en viss skillnad i dessa variabler mellan samtliga kamratstatusnivåer. Det inbördes läget mellan normal- och högstatusgrupp är dock mera oklart än vad gäller pojkarna. Utifrån detta resultat är det svårare än beträffande pojkarna att avgöra huruvida det verkar meningsfullt att räkna med tre olika statusnivåer i detta sammanhang, skillnaderna mellan normal- och

högstatusgrupp är ofta mindre och går i olika riktningar. Om vi fäster störst avseende vid de variabler där vi fått signifikanta skillnader verkar det ändå mest rimligt att ett monotont stigande samband föreligger mellan kamratstatus och dessa elva hemmiljövariabler.

Figur 6. Sannolikt samband mellan Kamratstatus och Hemmiljövariablerna, analys 1 M f, FLICKOR.

KAP. V. DISKRIMINANTANALYS 2, MODERSINTERVJUN

A. Innehåll

1. Ämnesområde

Moderns upplevelse av och attityd till sin egen situation, både i sin ARBETSROLL I STORT och i ROLLEN SOM BARNETS FOSTRARE.

Dessa variabler utgör ett urval av de mindre omfattande variablerna i Modersintervjun som vi tidigare benämnt undervariabler.

2. Analys 2 M p, Modersintervju, pojkar.

Se bilaga 2 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika pojkgруппerna i analys 2 M p finns beskrivna i figur 7.

Antal individer som ingår i analysen:

2 M p

P -	P n	P +	Σ
13	15	15	43

3. Analys 2 M f, Modersintervju, flickor.

Se bilaga 2 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika flickgruppena i analys 2 M f finns beskrivna i figur 8.

Antal individer som ingår i analysen:

2 M f

F -	F n	F +	Σ
15	15	13	43

Figur 7. Medelvärdesprofil för Analys 2 M P

--- = P -   --- = P n   +++ = P +

B. Resultat

Resultat av analys 2 M p och 2 M f finns beskrivna i tabell 17 respektive 18.

Tabell 17. Resultat av analys 2 M p

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P <	R
1	1.35	16.00	66.00	0.196	0.57
2	0.86	7.00	33.50	0.545	0.39

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P <	1
1. M:s önskan byta arbetssit.	1.87	1.06	0.167	0.36
2. M:s upplevda trötthet	1.04	0.41	0.362	0.47
3. M:s att. till sig själv som fostrare	1.16	0.38	0.323	0.39
4. M:s emotionella behärskning	7.81	2.10	0.001	-1.09
5. M:s upplevelse av skuld-känslor	1.14	0.62	0.329	-0.28
6. Hur ofta M använder aga	1.05	0.58	0.360	-0.20
7. M:s att. till aga	1.08	2.16	0.349	-0.45
8. M:s tillfredsställelse med sin arbetssituation	1.23	0.87	0.303	-0.25

1. Kommentarer till resultat av analys 2 M p

De åtta i analysen ingående variablerna diskriminerar inte signifikant mellan våra tre pöjkgrupper, men en viss tendens till signifikant diskrimination föreligger.

Korrelationen mellan samtliga optimalt vägda variabler och grupptillhörighet är 0,57.

Endast en variabel nr 4 (Moderns emotionella behärskning) diskriminerar grupperna signifikant på 1 %-nivån. De övriga variablerna har samtliga ungefär likartad tendens att åtskilja våra grupper med p-värdet omkring 0,30, utom variabel 1 (Moderns önskan att byta arbetssituation), som har en något starkare tendens mot signifikant diskrimination.

Som framgår av medelvärdesprofilerna går skillnaderna i förväntad riktning i samtliga fall, nämligen med mer negativa värden för lågstatusgruppen i förhållande till de andra två och i de flesta fall med mest positiva värden för högstatusgruppen.

I flera fall kan den dåliga univariata diskriminationen tänkas bero på att man hela tiden tar hänsyn till alla tre grupperna samtidigt. Av medelvärdesprofilerna framgår att skillnaderna mellan normalgruppen och högstatusgruppen ofta är mycket små och att en skillnad mellan å ena sidan lågstatusgruppen och å andra sidan någon eller båda av dessa andra grupper skulle kunna vara signifikant.

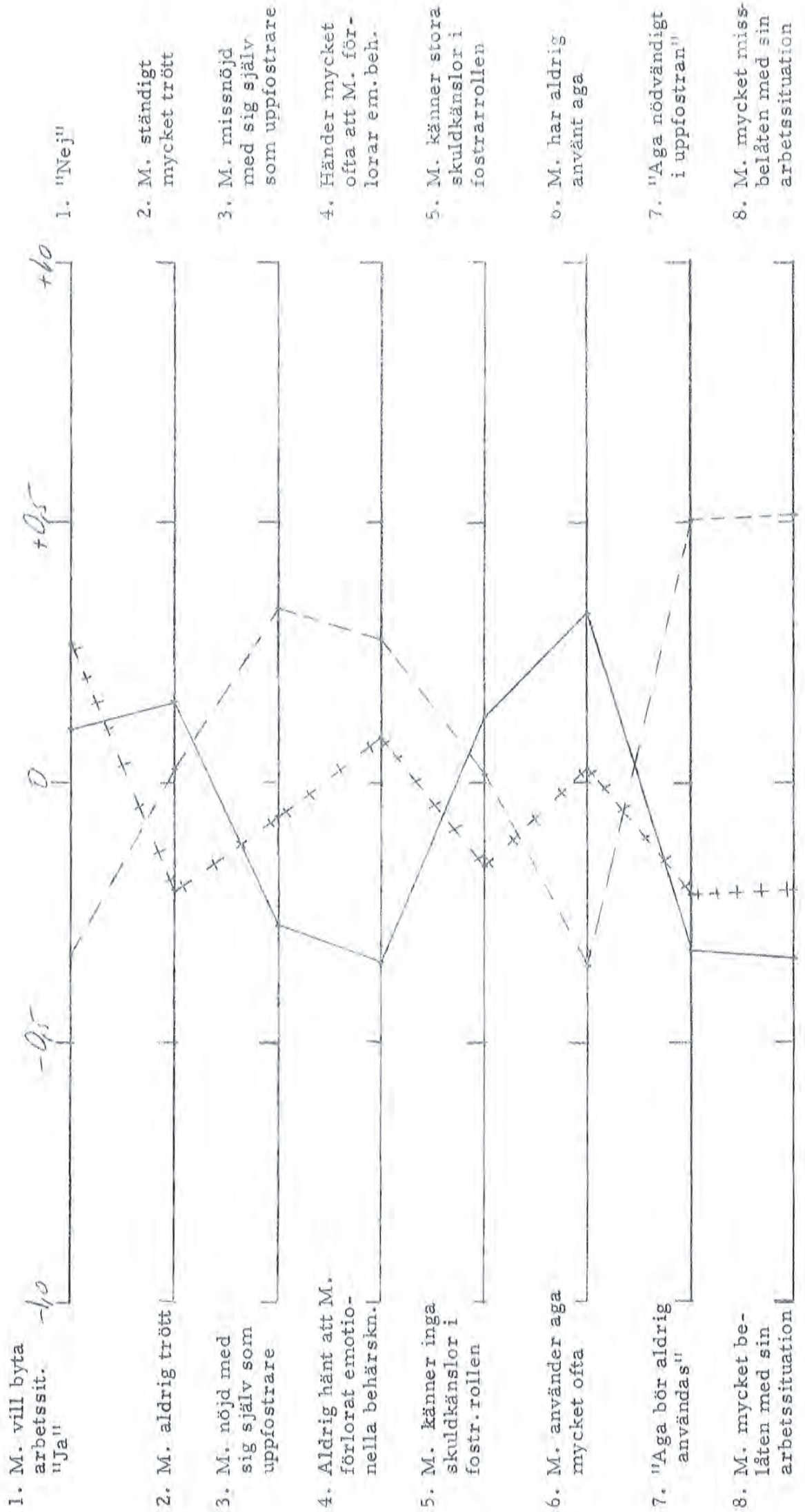
Vid envägs variansanalys framkommer att variabel 1 (Moderns önskan att byta arbetssituation) diskriminerar de två extremgrupperna signifikant på 5 %-nivån medan skillnaden mellan låg- och normalstatusgruppen har stark tendens mot signifikans, 10 %-nivån. Variablerna 5 (Moderns upplevelse av skuld känslor), 7 (Moderns attityd till åga) och 8 (Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation) har dessutom stark tendens till signifikant diskrimination mellan enbart två kamratstatusnivåer, d. v. s. när det gäller variabel 5 och 8, de två extremnivåerna och när det gäller variabel 7, låg- och normalstatusnivån. Dessa skillnader är samtliga signifikanta på 10 %-nivån.

Eftersom totaldiskriminationen ej är signifikant är värdet av att känna till diskriminationsfunktionskoefficienterna begränsat. Invägningen av de olika variablerna på det sätt som gjorts här, har inte givit någon signifikant totaldiskrimination, men en så bra diskrimination som det är möjligt har dock gjorts, och vi kan därvid se att variabel 4 (Moderns emotionella behärskning), den univariat sett bästa, markant skiljer sig från de övriga när det gäller bidrag till totaldiskriminationen. Se tabell 18.

Figur 8. Medelvärdesprofil för analys 2 M f

--- = F -   — = F n   +++ = F +

Tabell 18. Resultat av analys 2 M f

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F.	DFHYP	DFERR	P <	R
1	1,34	16,00	66,00	0,203	0,59
2	0,66	7,00	33,50	0,708	0,35

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P <	. I
1. M:s önskan byta arbetssit.	1,36	0,52	0,268	0,06
2. M:s upplevda trötthet	0,46	0,12	0,633	0,08
3. M:s att. till sig själv som fostrare	1,43	0,62	0,251	-0,25
4. M:s emotionella behärskning	1,50	0,44	0,236	-0,15
5. M:s upplevelse av skuld- känslor	0,29	0,11	0,752	0,61
6. Hur ofta M använder aga	1,73	0,82	0,190	0,44
7. M:s attityd till aga	2,97	3,28	0,063	-0,46
8. M:s tillfredsställelse med sin arbetssituation	3,10	1,22	0,056	-0,77

2. Kommentarer till resultat av analys 2 M f

De åtta variablerna tillsammans diskriminerar inte signifikant mellan våra tre flickgrupper, men en viss tendens till signifikant diskrimination föreligger även här, liksom för pojkarna.

Korrelationen mellan samtliga optimalt vägda variabler och grupptillhörighet är 0,59.

Ingen av variablerna diskriminerar var och en för sig signifikant mellan grupperna om 5 % sättes som signifikansgräns. Variabel 7 (Moderns attityd till aga) och variabel 8 (Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation) ligger emellertid alldeles på gränsen till signifikant diskrimination, det är ungefär 6 % sannolikhet för att skillnader i dessa variabler uppkommit av ren slump.

Som framgår av medeltalsprofilerna går skillnaderna även här i de flesta fall i förväntad riktning. Lågstatusgruppen har med två undantag, i variabel 2 (Moderns upplevda trötthet) och 5 (Moderns upplevelse av skuldkänslor), de mest negativa värdena. I dessa två variabler har normalgruppen lägst värden. De inbördes lägesrelationerna mellan normalgruppen och högstatusgruppen varierar dock och skillnaden mellan dem är ofta mycket liten, vilka förhållanden kan ha bidragit till både den dåliga totaldiskriminationen och den dåliga univariata diskriminationen i vissa fall.

Den dåliga univariata diskriminationen kan alltså bero på att det är tre grupper vi tar hänsyn till hela tiden. Om skillnaden mellan enbart två grupper, lågstatusgruppen och en av de övriga i taget signifikantest, blir resultatet möjligen ett annat.

Vid envägs variansanalys framkommer att endast en, på 5 %-nivån signifikant, skillnad föreligger nämligen mellan låg- och normalstatusgruppen i variabel 8 (Moderns tillfredsställelse med sin arbets-situation). Skillnaden mellan extremgrupperna i denna variabel är signifikant på 10 %-nivån.

I fyra ytterligare variabler, nr 3 (Moderns attityd till sig själv som fostrare), 4 (Moderns emotionella behärskning), 6 (Hur ofta modern använder aga) och 7 (Moderns attityd till aga) föreligger stark tendens till skillnad (10 %-nivån i samtliga fall) mellan låg- och normalstatusgruppen.

Eftersom totaldiskriminationen ej heller här är signifikant är de enskilda diskriminantfunktionskoefficienternas absoluta storlek av mindre intresse. Den nu gjorda bästa diskriminationen har till största delen grundats på variabel 8 och 5, dessutom i någon mån på 6 och 7, medan de övrigas bidrag varit nästan obefintligt.

På dessa fyra bästa variabler har en ny analys gjorts.

C. Diskussion angående olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna, analys 2 M p och 2 M f.

De två aspekter, dels a. Förväntad relevans dels b. Mätgen-skaper hos skalan, som vi tidigare beträffande analys 1 låtit ligga till grund för en förklaring av olikheter i diskriminationsförmåga hos variablerna, är inte lika tillämplbara när det gäller denna analys 2.

Det gäller här mindre omfattande, mer specifika beteenden och upplevelseaspekter hos modern, vilka vi inte mött direkta motsvarigheter till vid vår genomgång av tidigare gjorda undersökningar. Skillnader i förväntad relevans kan vi därför inte på det sättet få fram för dessa åtta variabler.

Olikheter i mätegenskaper kan vi bedöma med endast ett av våra tidigare använda kriterier, nämligen kriterium 2, spridningen i skalan. Även detta kriterium är dock svårare att tillämpa här, eftersom skalornas utformning varierar för de åtta variablerna. Antal skalsteg kan variera från 3 till 5. Avståndet mellan olika skalsteg kan också variera mellan de olika skalorna, även i de fall där totalantalet är lika. Det är ju inte här fråga om kontinuerliga, grafiska skalor som i analys 1, utan här har skalstegen relativt godtyckligt preciserats och placering i mellanlägen har omöjliggjorts.

Vi presenterar ändå samma tre typer av spridningsmått, som vi gjorde i kriterium 2 tidigare, för variablerna i denna analys. Se tabell 19.

1. Kommentrar till tabell 19, variablernas spridning.

Vid jämförelse av standardavvikelsen hos variablerna framgår att variabel 7 (Moderns attityd till aga) har avsevärt större spridning än de övriga. Sämst i detta avseende tycks variabel 2 och 4 vara.

Hos vissa skalor tycks någon eller båda ändpunkterna vara så extrema att de inte passar in på någon individ. Detta gäller båda ändpunkterna av skala 2 (Moderns upplevda trötthet). Beträffande skala 4 (Moderns emotionella behärskning) och 6 (Hur ofta modern använder aga) tycks den ena av ändpunkterna vara alltför extrem. Det är den negativa ändpunkten det gäller i båda fallen. Det är här fråga om socialt negativt värderande, aggressiva beteenden, där man kan vänta sig att mödrarna söker dölja eventuellt extremläge, medvetet eller omedvetet. I övriga variabler har hela skalan utnyttjats.

Anhopningen av skattningar på samma skalvärde kan i många fall tyckas stor. Man får dock ha i minnet att eleverna i vår undersökning till största delen tillhör den normalt eller väl anpassade sidan. Endast till en tredjedel utgöres de av dåligt socialt anpassade individer. Den stora anhopning på samma skalvärde som vi visar i tabellen sker i samtliga fall antingen på normalvärde (mittenvärde) eller på ett värde mellan mittenvärdet och det mest positiva värdet. I ett par fall (variabel 1 och 6) har anhopning skett på det mest positiva värdet. Detta kan anses vara en relativt naturlig följd av de grova skalor vi har här i jämförelse med de 80 gradiga, kontinuerliga skalorna i analys 1.

Tabell 19. Måtförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i analys 2 M p och 2 M f.

Variabler	Antal skalsteg på skalan	Kriterium 2					
		Standardavvikelse	Variationsvidd			Största anhopn. av skattn. på samma värde	
			LV	VV	HV		Värde
1. Moderns önskan byta arbetssit.	3	0,750	1	2	3	3	55
2. Moderns upplevda trötthet	5	0,565	2	2	4	3	52
3. Moderns attityd till sig själv som uppfostrare	4	0,621	1	3	4	2	47
4. Moderns emotionella behärskning i fostrarrollen	5	0,578	1	2	3	2	56
5. Moderns upplevelse av skuld-känslor	5	0,669	1	4	5	2	57
6. Hur ofta Modern använder aga	4	0,779	2	2	4	4	33
7. Moderns attityd till aga	5	1,278	1	4	5	2	36
8. Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation	5	0,799	1	4	5	3	46

LV = lägsta skattningsvärdet i skalan

VV = variationsvidd

HV = högsta skattningsvärdet i skalan

Dessa anhopningar hindrar alltså inte i och för sig att skillnad kan framkomma mellan grupperna om det är så att det huvudsakligen är eleverna i lågstatusgrupperna som ligger spridda åt det mest negativa hållet.

Någon rangordning av variablerna med utgångspunkt från deras här avspeglade och diskuterade mätegenskaper anser vi oss inte kunna göra. De tycks alla ha fungerat relativt hyggligt.

2. Kommentrar till variablernas inbördes korrelationer, analys 2 M p och 2 M f. Se tabell 20 och 21.

De åtta i analysen ingående variablerna bildar i stort sett tre grupper som är inbördes relativt högt korrelerade men korrelerar lågt sinsemellan.

För pojkarnas del är dessa tre grupper klart avgränsade.

Grupp 1 består av variabel 1, 2 och 8. Innehållsmässigt berör denna grupp variabler moderns upplevelse av sin arbets-situation överhuvudtaget.

Grupp 2 består av variabel 3, 4 och 5. Dessa variabler berör moderns subjektivt upplevda fostrarroll.

Grupp 3 består av variabel 6 och 7. Innehållet i dessa två variabler är moderns attityd och praxis när det gäller kroppsbestraffning.

Korrelationsbilden för flickornas del överensstämmer i stort sett med den för pojkarna. Variabel 2 är dock här inte högt korrelerad med någon annan variabel så Grupp 1 består enbart av variabel 1 och 8. Variabel 8 är dessutom relativt högt korrelerad med både variabel 3 och 5 i Grupp 2 men ej med variabel 4. Variabel 6 och 7 är relativt högt interkorrelerade men ej så högt som för pojkarnas del.

Ett uteslutande av den ena av variablerna i ett högt korrelerat par vore kanske motiverat med utgångspunkt från vetskapen om variablernas inbördes korrelationer. En hög korrelation mellan två variabler i våra analyser kan som vi redan nämnt medföra att de "står i vägen för varandra" så att någon av dem invägs med lägre vikt än vad som annars vore mer rättvisande, med tanke på faktisk relevans i sammanhanget.

Det kunde säkert räcka med att enbart mäta en variabel i var och en av ovanstående variabelkonstellationerna. Man skulle då antagligen få en tillsynes bättre diskriminationsförmåga hos var och en av de variabler som togs med än man får för var och en nu, när så många högt korrelerade variabler finns med.

Tabell 20. De i analys 2 M p ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Moderns önskan byta arbetssit.								
2. Moderns upplevda trötthet		-.499*		.233	.020	.164	.015	-.663*
3. Moderns attityd till sig själv som fostrare			.213	.398 (*)	.368	-.238	.207	.692*
4. Moderns emotionella behärsk- ning i fostrarrollen				.575 *	.470*	-.078	.205	.125
5. Moderns upplevelse av skuld- känslor					.383	-.207	.017	.286
6. Hur ofta Modern använder aga						-.062	.187	.033
7. Moderns attityd till aga							-.603 *	-.163
8. Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation								.076

* = De korrelationskoefficienter som av oss bedömts som höga d.v.s. ≥ 0.40

Variablerna 1 och 6 ingår i denna korrelationsmatris i omkastad riktning jämfört med de övriga.

Tabell 21. De i analys 2 M f ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Moderns önskan byta arbetssit.		.247	-.353	-.059	-.036	-.081	.076	-.427
2. Moderns upplevda trötthet			-.073	-.066	.117	.223	-.007	.282
3. Moderns attityd till sig själv som fostrare				.418 *	.493 *	-.054	.008	.567 *
4. Moderns emotionella behärskning i fostrarrollen					.413 *	-.282	.295	.268
5. Moderns upplevelse av skuld-känslor						-.058	.023	.404 *
6. Hur ofta Modern använder aga							-.350	.096
7. Moderns attityd till aga								.058
8. Moderns tillfredsställelse med sin arbetssituation								

* = De korrelationskoefficienter som av oss bedömts som höga d. v. s. $\Rightarrow > 0.40$

Variablerna 1 och 6 ingår i denna korrelationsmatris i omkastad riktning jämfört med de övriga.

Vi kommer att pröva detta längre fram i en ny analys. Se nedan samt sid. 98.

D. Könsjämförelse med utgångspunkt från resultat av analys 2 M p och 2 M f.

Om vi jämför resultaten för de båda könen finner vi att vissa skillnader föreligger dels i de två variabler, 1 och 8, som berör Moderns arbetssituation och dels i variabel 4 (Moderns emotionella behärskning).

För pojkarnas del är skillnaderna i variabel 1 (Moderns önskan byta arbetssituation) stora mellan lågstatuspojkar på ena sidan och normal- och högstatuspojkar på den andra, medan skillnaderna mellan flickgrupperna visserligen går i samma riktning men är av högst obetydlig storlek. För båda könen är skillnaderna i variabel 8 (Moderns attityd till sin arbetssituation) relativt stora men de är störst för flickornas del. Särskilt poängterat positivt är läget för normalflickornas del. Trots att mödrarna till flickorna i de olika grupperna skiljer sig så mycket vad gäller attityd till sin arbetssituation skiljer de sig alltså obetydligt i sin önskan att byta arbetssituation. Detta kan synas motsägelsefullt men vid inspektion av attitydskillnadernas reella innebörd framgår, att normal- och högstatusflickornas mödrar nästan genomgående är mycket belåtna medan lågstatusmödrarna säger sig vara relativt belåtna och inte är direkt missbelåtna med sin arbetssituation, vilket kan förklara att de inte vill byta i större utsträckning. Lågstatuspojkar vill dock i större utsträckning byta arbetssituation och deras attityd till arbetssituationen är också reellt något sämre än lågstatusflickornas trots att gruppskillnaderna för deras kön inte är lika stora.

För variabel 4 (Moderns emotionella behärskning) är skillnaderna mellan pojkgrupperna stora, detta beroende på att högstatuspojkar intar markant positivt läge jämfört med de övriga grupperna (även jämfört med flickgrupperna), skillnaderna mellan flickgrupperna är däremot relativt små.

E. Analys 2 M p I

Ur analys 2 M p plockade vi fyra variabler, nr 1, 2, 4 och 7 och gjorde en ny analys på dessa.

Orsaken till att vi valde just dessa fyra variabler var dels att de hade bäst diskriminationsförmåga både uni- och multivariat sett och dels att de tidigare nämnda tre variabelgrupperingarna skulle representeras av vardera en variabel. I fråga om Grupp 1 har vi tagit med två variabler, både nr 1 och 2, därför att vi har svårt att avgöra vilken av de två som är bäst. Univariat sett är nr 1 bäst, dock inte signifikant, och multivariat sett är nr 2 bäst, med den invändningen att totaldiskriminationen här inte är signifikant varför värdet av de enskilda variabelernas diskriminantfunktionskoefficienter är osäkert. Syftet med denna nya analys är dels att illustrera hur relevant den "nya egenskapen", som berör moderns attityd till sin arbets- och fostrarroll, kan anses vara för pojkarnas kamratstatus sedan den negativa effekten av att mättekniskt dåliga respektive högt interkorrelerade delvariabler ingår i analysen undanröjts, och dels att ge en illustration av vilka variabler som i vår undersökning fungerat bäst och därför kan rekommenderas för en ny studie, t.ex. för korsvalidering.

Tabell 22. Resultat av analys 2 M p I

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	2.53	8.00	74.00	0.017	0.55
2	1.67	3.00	37.50	0.188	0.34

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	I
1. M:s önskan byta arbetssit.	1,87	1,06	0,167	0.36
2. M:s upplevda trötthet	1.04	0.41	0.362	0.21
3. M:s emotionella behärskning	7.81	2.10	0.001	-0.95
4. M:s attityd till aga	1.08	2.16	0.349	-0.25

1. Kommentar till resultat av analys 2 M p I.

Diskriminationen av våra grupper är signifikant på 5 %-nivån. Korrelationen mellan de vägda variablerna och grupptillhörighet är 0,55.

Vi gör ingen vinst i diskriminationsförmåga genom att samtidigt ta hänsyn till alla dessa fyra variabler jämfört med om vi enbart använder oss av den bästa, d. v. s. Moderns emotionella behärskning. Denna ger ensam en bättre diskrimination, signifikant på promillenivå. Dess bidrag till totaldiskriminationen här är också störst.

F Analys 2 M f I.

Ur analys 2 M f plockade vi också fyra variabler, nr 5, 6, 7 och 8. Orsakerna till detta urval var desamma som för pojkarnas del. Dels skulle de variabler med bäst diskriminationsförmåga enligt våra båda synsätt vara med och dels skulle alla tre variabelgrupperna vara representerade av varsin variabel.

Från Grupp 3 har vi tagit med både variabel 6 och 7, därför att båda verkar ha relativt god diskriminationsförmåga. Korrelationen mellan dessa två variabler är heller inte så hög för flickornas del. Vi har här samma syften med denna analys som tidigare redovisats för pojkarnas del. Se tabell 23.

1. Kommentar till resultat av analys 2 M f I.

De fyra variablerna diskriminerar våra grupper signifikant på 5 %-nivån.

Korrelationen mellan de optimalt vägda variablerna och grupptillhörighet är 0,56.

Samtliga i analysen ingående variabler bidrar relativt mycket till totaldiskriminationen. Denna är bättre än den diskrimination man får med var och en av variablerna enskilt, vilken i inget fall är helt signifikant. Man gör här en avsevärd vinst ifråga om markant separation genom att bilda en "ny egenskap" med hänsynstagande till de fyra ingående delvariablerna.

Tabell 23. Resultat av analys 2 M f I.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P <	R
1	2.19	8.00	74.00	0.038	0.56
2	0.29	3.00	37.50	0.834	0.15

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P <	I
1. M:s upplevelse av skuldkänslor	0.29	0.11	0.752	0.49
2. Hur ofta M använder aga	1.73	0.82	0.190	0.51
3. M:s attityd till aga	2.97	3.28	0.063	-0.49
4. M:s tillfredsställelse med sin arbets-situation	3.10	1.22	0.056	-0.92

G. Statusgruppernas relativa läge i de i analys 2 M p och f ingående hemmiljövariablerna.

I nedanstående figurer anger vi i vilken riktning de olika statusgrupperna av vardera könet skiljer sig i respektive variabel.

Siffrorna 1 - 3 anger där gruppernas relativa läge, varvid 1 anger det mest positiva läget i en variabel, 2 anger ett mellanläge och 3 anger det mest negativa läget.

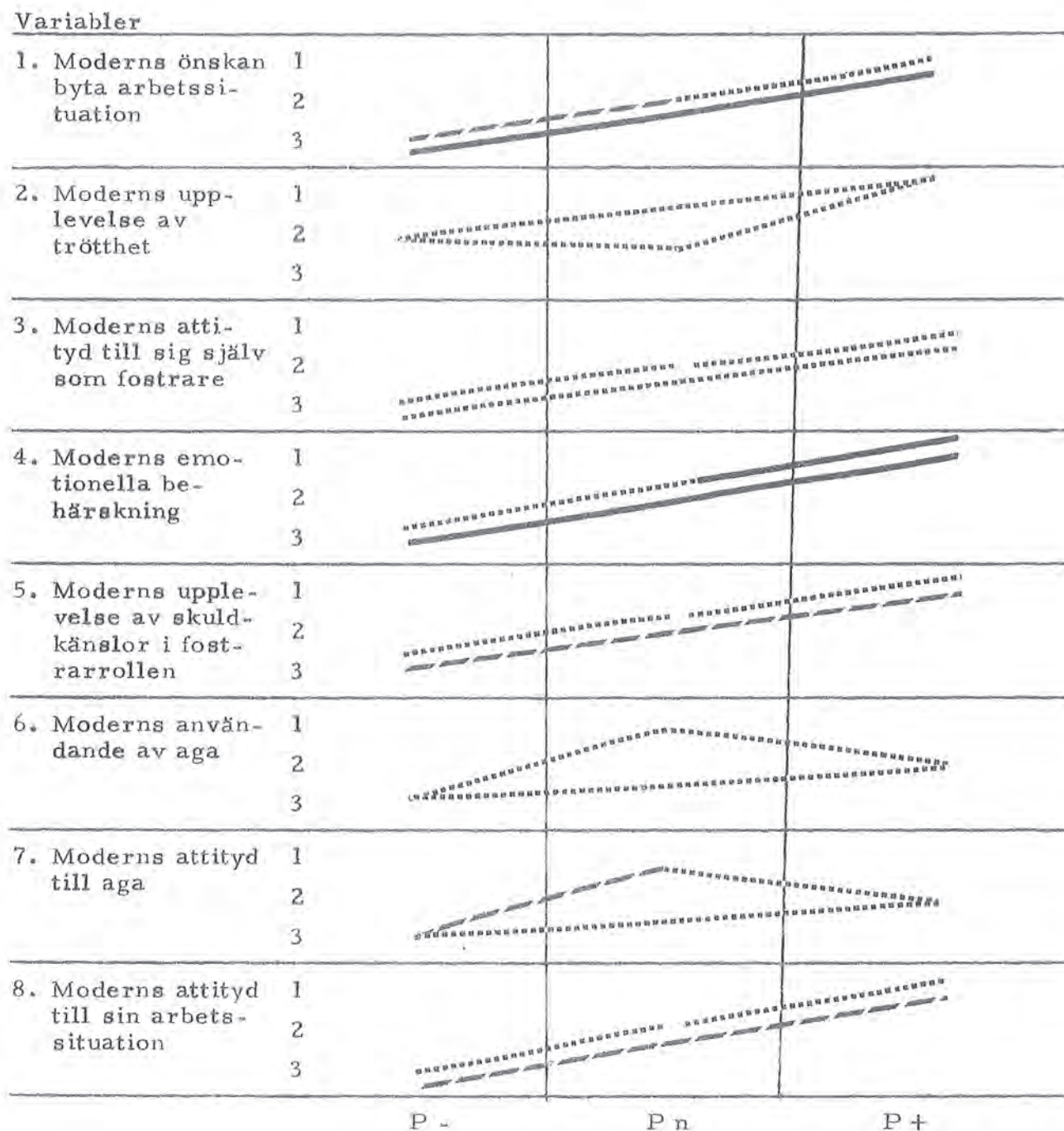
Signifikanta gruppkillnader (5 %-nivån) markeras med heldragna linjer mellan gruppernas lägen. Icke helt signifikanta skillnader men med stark tendens därtill (5 - 10 %-nivån) markeras med streckad linje. Icke signifikanta skillnader markeras med prickad linje.

Se figur 9.

1. Pojkar

Figur 9. Pojkgruppernas relativa läge i Hemmiljövariablerna, analys 2 M p.

Lågstatuspojkarna intar det mest negativa läget i samtliga åtta variabler. I sex av dessa intas det mest positiva läget av högstatuspojkarna medan normalstatuspojkarna intar mellanläge.

I två variabler, de som berör aga, är läget för normal- och högstatusgruppen omkastat, i båda fallen är skillnaderna mellan de båda grupperna små. Man kan dock observera att för dessa båda variabler samma tendens

till mer positiv ställning för normalgruppen, som framkom i de båda huvudvariablerna Frihetsgivande -- Dominerande och Accepterande -- Avvisande uppfostran, återkommer.

a. Lågstatuspojkar. Lågstatuspojkarernas mer negativa läge i dessa åtta variabler innebär att deras mödrar i jämförelse med de två övriga gruppernas är mer villiga att byta arbetssituation, då de är mindre belåtna med sin nuvarande, de känner sig oftare trötta, är mindre nöjda med sig själva som uppfostrare, det händer oftare att de förlorar sin emotionella behärskning, de känner något oftare skuldkänslor i fostrarrollen, de använder oftare aga och har mer positiv attityd till aga som lämpligt uppfostringsmedel.

b. Högstatuspojkar. Högstatuspojkarernas i sex fall mer positiva läge i dessa åtta variabler innebär att deras mödrar i jämförelse med de två övriga gruppernas är mindre villiga att byta arbetssituation, då de är mer belåtna med den nuvarande, de känner sig mera sällan trötta, är mer nöjda med sig själva som uppfostrare, förlorar mer sällan sin emotionella behärskning, känner mer sällan skuldkänslor i fostrarrollen, använder aga mer sällan än lågstatuspojkarernas mödrar, men något oftare än normalpojkarernas, och har en mer negativ attityd till aga som lämpligt uppfostringsmedel än lågstatuspojkarernas men obetydligt mer positiv attityd till aga än normalstatuspojkarernas mödrar.

Den genomgående tendensen är alltså att högstatuspojkarerna har mest positiva hemförhållanden, lågstatuspojkarerna mest negativa medan normalpojkarerna intar mellanläge. Vi måste därför bedöma sannolikheten för att ett stigande samband föreligger mellan dessa hemförhållandevariabler och kamratstatus som störst. En viss reservation är dock berättigad vad gäller det inbördes läget mellan normal- och högstatusgruppen. Skillnaden är oftast inte signifikant.

2. Flickor

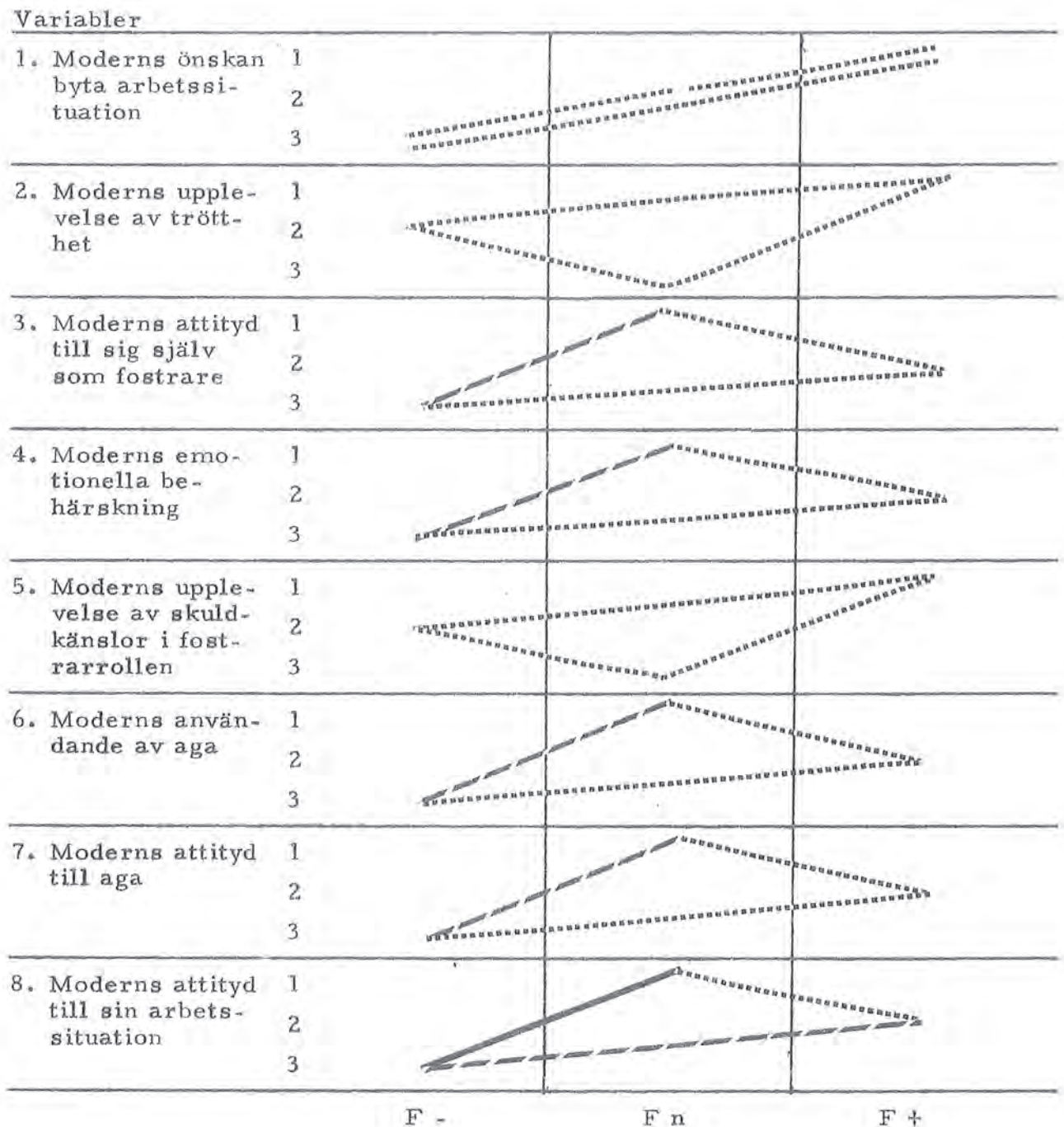
Se figur 10.

Av figuren framgår att i sex av de åtta variablerna intar lågstatusflickorna mest negativt läge och i de två övriga variablerna med normalgruppen delat negativt läge i ett fall och mellanläge i det andra fallet.

Bilden för de båda övriga grupperna är något mer oklar. I flertalet variabler, fem stycken, intar normalflickorna mest positivt läge,

Figur 10. Flickgruppernas relativa läge i Hemmiljövariablerna, analys 2 M f.

och i dessa fall rör det sig alltid om signifikanta eller stark tendens till signifikanta skillnader mellan denna och lågstatusgruppen. I tre fall intas det mest positiva läget av högstatusflickorna, i inget av dessa fall är dock grupp-skillnaderna signifikanta eller har stark tendens därtill.

Ovanstående tyder alltså på att det för flickornas del är normalgruppen som har de mest positiva hemförhållandena vad gäller moderns upplevelse

av sin arbetssituation, inställning till sin roll som fostrare samt i viss mån hennes fostrarattityd, d. v. s. vad gäller den viktiga uppfostringsaspekten äga.

Redan i analys 1 framträdde en viss tendens till att normalstatusflickorna skilde sig ifrån de övriga grupperna vad gäller moderns engagemang i dottern och sättande av henne i centrum. Tillsammans med resultatet här antyder det ett något annorlunda mönster för flickor än för pojkar.

Vi vill inte övertolka data utan framställer enbart dessa något osäkra resultat i form av en tänkbar arbetshypotes, möjligen värd att pröva i en kommande undersökning. Denna hypotes innebär att även extremt hög kamratstatus kan vara uttryck för någon störning. Flickor med mindre tillfredsställande mor-dotter relation men med i övrigt goda hemförhållanden kanske söker kompensera detta med någon form av "överkontakt" med flickkamrater. Observeras bör dock att vi inte fått några signifikanta skillnader mellan normal- och högstatusgrupp. Möjligt är att dessa två grupper intar likartat läge, och att slumpen gör att de alternerar då det gäller att inta mest positivt läge i dessa variabler.

a. Lågstatusflickor. Lågstatusflickornas mer negativa läge innebär att deras mödrar i jämförelse med de två övriga gruppernas är mer villiga att byta arbetssituation, då de är mindre belåtna med den nuvarande, de känner sig oftare trötta, är mindre nöjda med sig själva som uppfostrare, det händer oftare att de förlorar sin emotionella behärskning, de känner oftare skuld känslor i fostrarrollen, de använder oftare äga och har mindre negativ attityd till äga som lämpligt uppfostringsmedel.

b. Normalflickor. Normalstatusflickornas oftast mer positiva läge innebär att deras mödrar jämfört med de två övriga gruppernas är mer belåtna med sin arbetssituation, de är mer nöjda med sig själva som uppfostrare, förlorar mer sällan sin emotionella behärskning, använder äga mer sällan och har en mer negativ attityd till äga som lämpligt uppfostringsmedel. Den tendens som anger störst sannolikhet för monotont stigande samband mellan hemmiljövariabler och kamratstatus som vi tidigare ofta funnit återkommer alltså inte här, utan här har vi fått ett resultat som anger stor sannolikhet för stigande samband från lågstatusgrupp till normalgrupp i dessa variabler. Hur sam-

bandet sedan ser ut, om det är parallellt eller eventuellt sjunker från normalgrupp till högstatusgrupp är en öppen fråga, eftersom vi visserligen i några fall fått fram vissa skillnader mellan dessa grupper men inte i något fall signifikanta sådana.

H. Diskussion angående socialgruppsfördelningens eventuella inverkan på våra resultat i analys 2 M f.

För att få en viss uppfattning om hur utpräglad en eventuell samgång mellan yrkesgrupp och läge i våra åtta hemmiljövariabler var för våra grupper, summerade vi, liksom när det gällde analys 1 M f, antal fall när den ena typen av social undergrupp låg mer positivt, mer negativt eller på samma läge i jämförelse med den andra typen av social undergrupp. Denna summering skedde över samtliga sex statusgrupper.

Därvid framkom att de båda typerna av undergrupper intog samma variabelläge i 3 fall (3 s). I 27 fall intog hög social undergrupp det mest positiva variabelläget (27 +) och i 18 fall intog låg social undergrupp det mest positiva variabelläget (18 +). Denna skillnad är inte signifikant på 5 %-nivån ens om hypotesen riktas och vi genomför en ensidig prövning.

Trots att det alltså förefaller osannolikt att en samgång föreligger mellan högre socialgruppsstillhörighet och mer positivt variabelläge, ville vi ytterligare söka avvisa möjligheten av en sådan samgång genom att undersöka de faktiska variabellägena för de två sociala undergrupperna av högstatusgruppens flickor.

Som en uppskattning av den mest extremt stora förändring medelvärde i grupp F + skulle undergå om socialgruppsfördelningen i denna grupp gjordes helt representativ tog vi, liksom för analys 1 M f tidigare, medelvärdena för den låga sociala undergruppen av högstatusflickorna. Dessa medelvärden kan sägas ange de förväntade medelvärdena för högstatusgruppen om denna enbart innehöll yrkesgrupp 6 - 7, en för våra resultat extremt sträng uppskattning.

Om de nya, extremt strängt uppskattade, medelvärdena för högstatusflickorna tillämpas, förändras ändå inte det relativa läget för grupperna i någon nämnvärd utsträckning.

Vår sammanfattande slutsats av ovannämnda genomgång är att det är mest sannolikt att den något sneda socialgruppsfördelningen i grupp F + haft mycket liten betydelse för ernåendet av de mer säkerställda resultat vi fått i analys 2 M f.

I. Sammanfattning

Flertalet av hemmiljövariablerna i dessa analyser verkar ha en viss relevans i detta sammanhang, de diskriminerar i viss utsträckning (oftast ej helt signifikant) mellan två eller samtliga av våra kamratstatusgrupper av respektive kön.

De höga korrelationerna mellan vissa variabler samt de i ett par fall alltför negativa ändpunkterna gör, att vi vill rekommendera en viss omarbetning, eventuellt sammanslagning av vissa av variabelskallorna. Se tidigare redovisning och diskussion som underlag för detta.

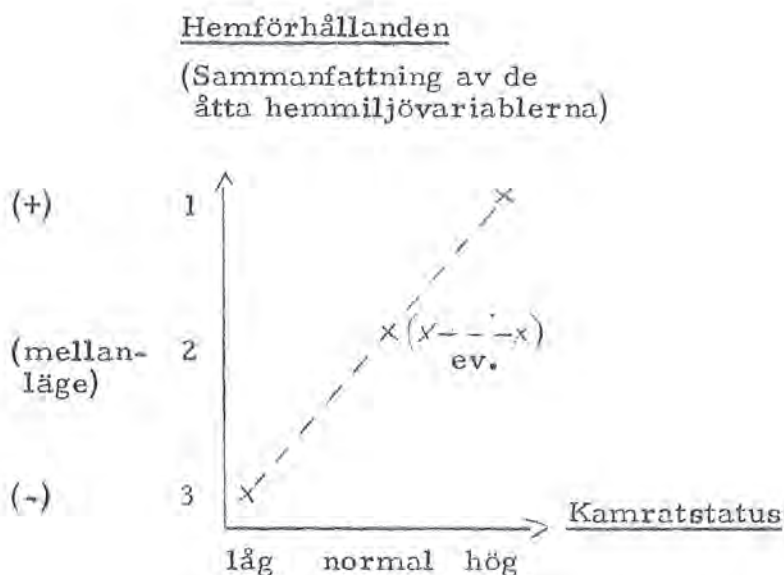
Vi anser oss, främst med utgångspunkt från analys 2 M p I och 2 M f I, ha fått stöd för vår hypotes att Samband 1. Hemförhållanden -- Kamratstatus föreligger då det gäller båda könen.

Detta resultat stöder vår Teori 1 (se sid. 27 Del I).

I. POJKAR

Våra resultat tyder på att det för pojkarnas del föreligger skillnad i dessa åtta hemmiljövariabler mellan samtliga tre kamratstatusnivåer och att sambandet mellan kamratstatus och de åtta hemmiljövariablerna med störst sannolikhet är monotont stigande. En större tveksamhet råder dock om sambandets utseende mellan normal och hög kamratstatusnivå. Det kan möjligen också vara parallellt.

Figur 11. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 2 M p, POJKAR.

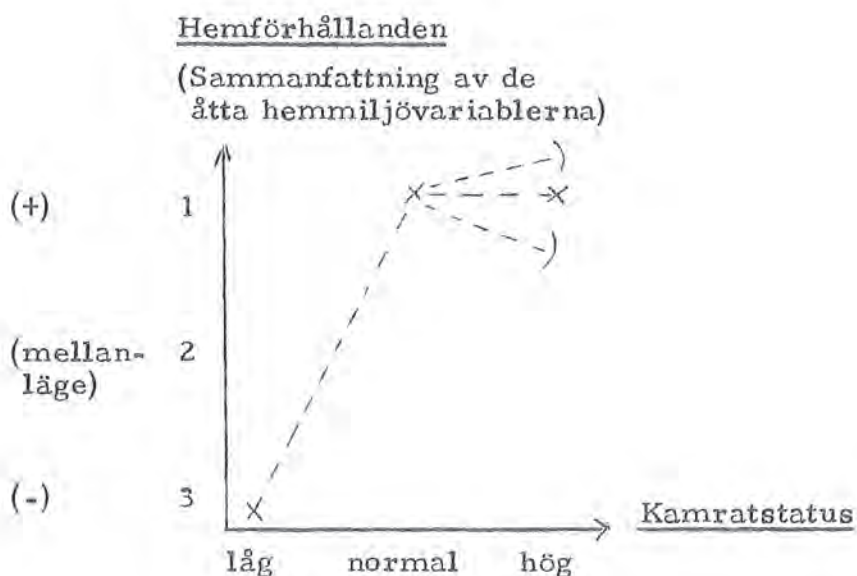

2. FLICKOR

Våra resultat tyder på att det för flickornas del föreligger skillnad i dessa hemmiljövariabler mellan enbart två kamratstatusnivåer, nämligen låg- och normalstatusnivå. Inga säkerställda skillnader föreligger mellan högstatusgruppen och de övriga respektive grupperna, en stark tendens till skillnad mellan de två extremgrupperna föreligger dock i två fall.

Det förefaller alltså troligast att ett stigande samband föreligger mellan dessa hemmiljövariabler och kamratstatus mellan låg och normal nivå. Sambandets utseende mellan normal- och högstatusnivå är mera osäkert. Utifrån våra resultat förefaller ett parallellt samband mest troligt, men vi kan inte dra några säkra slutsatser om detta.

Figur 12. Sannolikt samband mellan kamratstatus och hemmiljövariablerna, analys 2 M f, FLICKOR.

KAP. VI. DISKRIMINANTANALYS 3, MODERSINTERVJUN

A. Innehåll

1. Ämnesområde

MODERNS RELATIONER TILL MAKEN (FADERN) dels överhuvudtaget och dels mer specifikt i uppfostrarsammanhang.

Dessa variabler innehåller både huvudskalor och underskalor. På grund av bortfall i de här ingående två huvudskalorna, beroende på att fader saknas i en del fall, kunde dessa två skalor inte tas med i Analys 1, där de övriga huvudskattningsskalorna finns med.

Innehållsmässigt passar de logiskt ihop med de övriga variablerna i analysen, men vid diskussion av resultatet av analyserna är det av vikt att deras karaktär av mer omfattande huvudskalor beaktas.

2. Analys 3 M p, Modersintervju, pojkar

Se bilaga 3 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika pojkgrupperna i analys 3 M p finns beskrivna i figur 13.

Antal individer som ingår i analysen:

3 M p			
P -	P n	P +	Σ
11	11	15	37

3. Analys 3 M f, Modersintervju, flickor

Se bilaga 3 för beskrivning av gruppmedeltal och -spridning.

Medelvärdesprofilerna för de olika flickgrupperna i analys 3 M f finns beskrivna i figur 14.

Antal individer som ingår i analysen:

3 M f			
F -	F n	F +	Σ
12	13	13	38

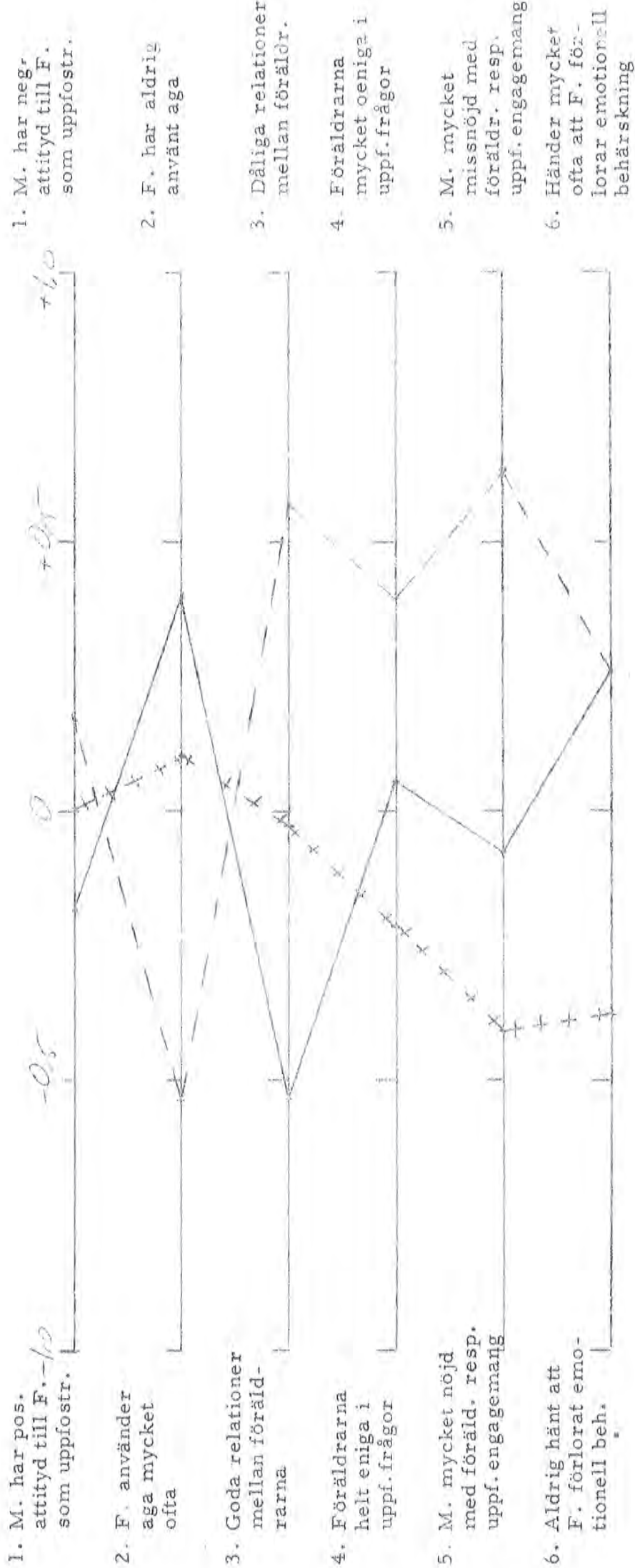
B. Resultat

Resultat av analys 3 M p och 3 M f finns beskrivna i tabell 24 respektive 25.

Figur 13. Medelvärdesprofil för Analys 3 M p

--- = P -   — = P n   +++ = P +

Tabell 24. Resultat av analys 3 M p.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P<	R
1	1.57	12.00	58.00	0.127	0.52
2	1.70	5.00	29.50	0.166	0.47

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P<	1
1. M:s att. till F som fostrare	0.34	0.09	0.714	0.31
2. Hur ofta F använder aga	2.50	1.53	0.097	-0.50
3. Relationen mellan föräldrarna	3.36	275.80	0.047	0.86
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran	0.65	101.14	0.527	-0.42
5. M:s att. till föräldr. resp. uppf.engagemang	3.46	1.43	0.043	-0.13
6. F:s emotionella behärskning	1.81	0.50	0.180	-0.61

1. Kommentarer till resultat av analys 3 M p

Alla sex i analysen ingående variabler diskriminerar inte tillsammans signifikant mellan våra tre pojkgrupper, men en tendens till signifikant diskrimination föreligger.

Korrelationen mellan samtliga optimalt vägda variabler och grupp-tillhörighet är 0.52.

Två av variablerna, nr 3 (Relationen mellan föräldrarna) och nr 5 (Moderns attityd till föräldrarnas respektive uppfostrarengagemang), diskriminerar var och en för sig signifikant mellan grupperna på 5%-nivån.

Variabel 2 (Hur ofta fadern använder aga) har stark tendens till signifikant diskrimination.

Vid envägs variansanalys framkommer att skillnaden mellan låg- och normalgruppen är signifikant ($p = 0.02$) medan skillnaden mellan de båda extremgrupperna tenderar att vara signifikant ($p = 0.10$). Ingen större skillnad råder mellan normal- och högstatusgruppen.

Figur 14 Medelvärdesprofil för analys 3 M f

--- = F -   --- = F n   +++ = F +

1. M. har pos. attityd till F som uppfostrare

2. F. använder aga mycket ofta

3. Goda relationer mellan föräldr.

4. Föräldrarna helt eniga i uppf.-frågor

5. M. mycket nöjd med föräldr. resp. uppf. engagemang

6. Aldrig hänt att F. förlorat emotionell behärskn.

1. M. har neg. attityd till F som uppfostrare

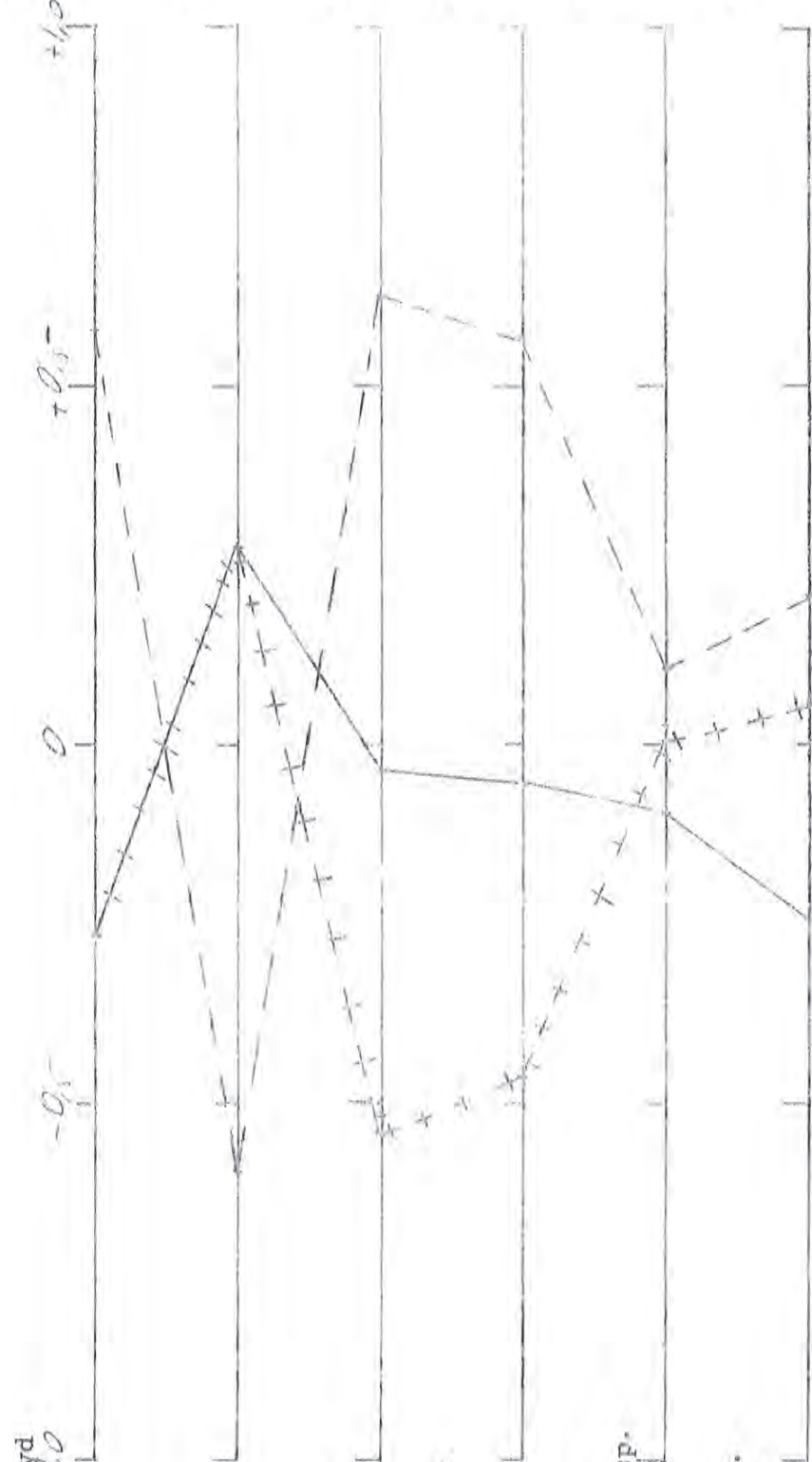
2. F. har aldrig använt aga

3. Dåliga relationer mellan föräldr.

4. Föräldrarna mycket oeniga i uppf. frågor

5. M. mycket missnöjd med föräldr. resp. uppf. eng.

6. Händer mycket ofta att F. förlorar emot. beh.

I variabel 1 och 4 förekommer inga skillnader som är signifikanta eller har tendens därtill.

I variabel 6 (Faderns emotionella behärskning) är däremot skillnaden mellan extremgrupperna relativt stor ($p = 0.10$) liksom skillnaden mellan normal- och högstatusgruppen ($p = 0.10$).

Tabell 25. Resultat av analys 3 M f.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P <	R
1	1.43	12.00	60.00	0.178	0.56
2	0.84	5.00	30.50	0.534	0.35

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P <	1
1. M:s att. till F som uppfostrare	2.95	0.83	0.066	0.49
2. Hur ofta F använder aga	3.13	1.62	0.056	-0.34
3. Relationen mellan föräldrarna	4.29	210.06	0.022	0.73
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran	3.31	217.31	0.048	0.04
5. M:s att. till föräldr. resp. uppf.engagemang	0.13	0.07	0.883	-0.67
6. F:s emotionella behärskning	0.66	0.17	0.523	0.06

2. Kommentrar till resultat av analys 3 M f

Samtliga sex variabler diskriminerar inte signifikant mellan våra tre flickgrupper men en viss tendens till signifikant diskrimination föreligger.

Univariat sett är resultatet däremot bra. Två variabler, nr 3 och 4 (de två huvudvariablerna), diskriminerar grupperna signifikant på 5%-nivån. Två variabler, nr 1 och 2, har mycket stark tendens till signifikant diskrimination (6%- respektive 7%-nivån).

De övriga två variablerna diskriminerar inte signifikant var och en för sig.

Inte heller framkommer några nämnvärda skillnader i dessa variabler vid envägs variansanalys, d. v. s. de diskriminerar inte signifikant mellan några av våra grupper.

Variabel 5 bidrar mycket till totaldiskriminationen, vilket i detta fall är relativt ointressant eftersom denna inte är signifikant.

C. Diskussion angående variablernas mätegenskaper.

Liksom när det gällde variablerna i analys 2 M är det även här svårt att betrakta våra variabler utifrån de två aspekterna a. Förväntad relevans och b. Mätegenskaper. Vi har samma typer av specifika variabler och grova skalor här som i analys 2 M.

Två av skalorna skiljer sig dock från de övriga och skulle rätteligen ha sammanförts med de övriga huvudskalorna i analys 1 M, detta gäller nr 3 (Relationen mellan föräldrarna) och nr 4 (Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor). Orsaken till att de finns med i denna analys är att bortfall, på grund av skilsmässa eller den ena förälderns död, förekom i alla dessa variabler, som därför sammanförts till en analys. Innehållsmässigt passar de väl ihop.

I tabell 7 redovisar vi mätegenskaperna enligt kriterium 2, skalans spridning, för dessa två huvudvariabler. Där framgår att mätegenskaperna är goda. I tabell 8 (kap. 4) redovisas deras läge i mätförmågekriterium 3 (intervjuarens skattning av sin upplevda säkerhet vid skattningen). Där framgår att intervjuaren känt sig något mer osäker vid skattningen i dessa två variabler än i övriga huvudvariabler. Antalet fall då han "glömt" skatta sin säkerhet är också större för dessa två variabler. Det verkar som om säkerhetsskattningen från intervjuarens sida fungerat enbart när det gäller att i någon mån urskilja just dessa två variabler från de övriga. Detta kriterium verkar i övriga fall värdelöst. Det har tydligen varit svårt att få information om föräldrarna själva, något som intervjuaren även informellt, på muntlig väg framfört till undersökningsledaren.

Beträffande relevansen hos dessa båda huvudskalor, måste de av oss bedömas ha mycket hög förväntad relevans när det gäller att diskriminera mellan våra kamratstatusgrupper.

Mätegenskaperna hos samtliga i analysen ingående variabler enligt kriterium 2 (skalans spridning) redovisas i tabell 26.

Tabell 26. Måtförmågekriterium 2 (spridningsstorlek i skalan) tillämpat på variablerna i Analys 3 M p och 3 M f.

Variabler	Antal skalsteg på skalan	Kriterium 2					
		Standardavvikelse	Variationsvidd			Största anhopning av skattningar på samma värde	
			LV	VV	HV	Värde	Antal skattningar
1. Moderns attityd till fadern som fostrare	4	0.540	1	2	3	2	42
2. Hur ofta fadern använder aga	4	0.789	2	2	4	4	30
3. Relationen mellan föräldr.	80	9.264	1	53	54	-	-
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran	80	11.172	4	52	56	-	-
5. Moderns attityd till föräldr. resp. uppfostringsengagemang	5	0.732	1	3	4	2	43
6. Faderns emotionella behärskning	5	0.519	1	2	3	2	53

LV = lägsta skattningsvärdet i skalan

VV = variationsvidd

HV = högsta skattningsvärdet i skalan

1. Kommentar till tabell 26, variabelernas spridning

Fördelningen i samtliga skalor är även här negativt sned, vilket vi enligt vad som tidigare diskuterats förväntat oss, dels med tanke på huvuddelen av gruppernas normala eller höga anpassningsstatus, och dels med tanke på intervjuarens referensram. I hur hög grad snedheten beror på att intervjuaren inte kunnat avslöja respondenternas sanna läge kan vi inte bedöma.

Av variationsvidden ser vi i tabellen, att samtliga skalsteg enbart utnyttjats i en enda variabel, nämligen nr 1 (Moderns attityd till fadern som uppfostrare). I de övriga skalorna har den extremt negativa ändpunkten inte utnyttjats. Beträffande skala 6 (Faderns emotionella behärskning) har de två mest negativa skalstegen inte använts.

Samma stora anhopning av skattningar på ett värde, åt det positiva hållet, som förekom i analys 2 förekommer också här i de fyra underskalorna, vilket vi då påpekade inte är konstigt med tanke dels på den stora gruppen normalt eller högt anpassade och dels på att dessa underskalor ger grova mått.

Skalornas mätgenskaper, som vi bedömer dem utifrån detta kriterium 2, kan anses någorlunda tillfredsställande. Någon rangordning av skalorna efter vilka som fungerar bäst eller sämst anser vi oss inte kunna göra. Variabel 6 tycks dock mättekniskt fungera något sämre än de övriga.

En omarbetning för att mildra negativiteten i de extrema ändpunkterna för att därmed söka få en bättre differentiering på mellannivå rekommenderas.

Tabell 27. De i Analys 3 M p ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6
1. Moderns attityd till fadern som fostrare		-.366	.273	.266	.394	.474*
2. Hur ofta fadern använder aga			-.357	-.124	-.457*	-.365
3. Relationen mellan föräldrarna				.528*	.340	.208
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran					.195	.339
5. Moderns attityd till föräldrarnas resp. uppfostringsengagemang						.376
6. Faderns emotionella behärskning						

* = De korrelationskoefficienter vi här bedömt vara höga d. v. s. ≥ 0.40 .

Tabell 28. De i Analys 3 M f ingående variabelernas interkorrelationer.

Variabler	1	2	3	4	5	6
1. Moderns attityd till fadern som fostrare		-.272	.453*	.616*	.361	.010
2. Hur ofta fadern använder aga			-.558*	-.490*	-.295	-.206
3. Relationen mellan föräldrarna				.826*	.557*	.234
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran					.581*	.227
5. Moderns attityd till föräldrarnas resp. uppfostringsengagemang						.190
6. Faderns emotionella behärskning						

* = De korrelationskoefficienter vi här bedömt vara höga d. v. s. $\cong 0.40$.

Variabel 2 ingår i dessa korrelationsmatriser i omkastad riktning.

2. Kommentrar till variabelernas inbördes korrelationer i analys 3 M p och 3 M f.

För pojkarnas del är variabelerna högt korrelerade två och två sinsemellan. Detta gäller variabelparen 1 och 6, 2 och 5, 3 och 4.

Dessa korrelationer kan ge vissa förklaringar till diskriminant-funktionskoefficienterna. Variabel 5 är ju univariat signifikant på 5%-nivån men bidrar mycket litet till totaldiskriminationen. Detta kanske delvis beror på dess höga korrelation med variabel 2 som bidrar mycket. (Observera att koefficienterna här är mycket osäkra på grund av ej signifikant totaldiskrimination.)

För flickornas del framgår att samtliga variabler utom en är högt interkorrelerade.

Variablerna 3, 4 och 5 har höga interkorrelationer och 1 och 2 är högt korrelerade med 3 och 4. Alla dessa fem kan alltså sägas i stor utsträckning mäta gemensam information (kan också bero på haloeffekt). Variabel 6 är tydligen fristående från de övriga.

Dessa höga korrelationer mellan praktiskt taget alla variabler i analys 3 M f kan ge en viss förklaring till varför de flesta variabelerna har god diskriminationsförmåga univariat sett, men att man inte vinner något i diskrimination genom att de slås samman.

De höga korrelationerna mellan variablerna kan antingen ha sin grund i haloeffekt eller i att skalorna mäter för likartad information, innehållslig overlap finns mellan skalorna. För att söka bemästra detta problem med de höga interkorrelationerna rekommenderar vi att åtgärder vidtas vid kommande användning av dessa variabler med tanke på dessa möjliga orsaker.

D. Könsjämförelse med utgångspunkt från resultat av analys 3 M p och 3 M f.

Om vi jämför resultatet i de variabler där univariat signifikanta skillnader förekommer för pojkarnas respektive flickornas del finner vi att markant skillnad föreligger i tre variabler, nämligen nr 1, 4 och 5.

Vi gör nedan ett försök till en hypotetisk tolkning av framkomna olikheter mellan könen i detta stickprov.

För flickornas del föreligger signifikant skillnad mellan lågstatusgruppen å ena sidan respektive normal- och högstatusgruppen å den andra sidan i variabel 1 (Moderns attityd till fadern som uppfostrare) samt variabel 4 (Föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor). I variabel 4 skiljer sig även normal- och högstatusgruppen åt, så att högstatusgruppen ligger längst åt det positiva hållet medan normalgruppen intar ett mellanläge. I dessa två variabler är skillnaderna inte signifikanta för pojkarnas del.

För pojkarnas del skiljer istället variabel 5 (Moderns attityd till föräldrarnas respektive uppfostrarengagemang), signifikant mellan de tre pojkgrupperna i förväntad riktning.

För pojkarnas del **verkar det vara faderns** uppfostrarengagemang, som är relevant, om vi tar moderns attityd som uttryck för hur stort engagemanget verkligen är (även om det bara är frågan om hennes rent subjektiva upplevelse som stämmer illa med hur det i verkligheten objektivt förhåller sig kan det i princip ha samma verkan genom hennes negativa respektive positiva attityd.) Vikten av faderns direkta engagemang i uppfostran av sina pojkar har tidigare betonats i flera undersökningar om pojkars anpassning, asociala pojkar t.ex. Vi har tydligen fått fram samma resultat ifråga om pojkarnas kamratstatus, nämligen att faderns direkta engagemang verkar viktigt för pojkarnas del (samma kön) men inte för flickornas.

För flickornas del tyder resultaten på att moderns inställning till faderns sätt att uppfostra och föräldrarnas enighet i uppfostringsfrågor som är relevant i sammanhanget. Det verkar vara av stor be-

tydelse för flickornas kamratstatus att föräldrarna är eniga beträffande uppfostran, att modern känner faderns stöd. Det direkta engagemanget i själva uppfostran är tydligen av mindre betydelse för flickornas del, där då modersengagemanget kan antas viktigast. Se analys 1 M, variabel 8 och 9. Moderns sättande av barnet i centrum samt moderns engagemang i barnet. I dessa variabler är tendensen för flickornas del att ett något överdrivet sättande av dottern i centrum samt engagemang i henne, något som vi a priori betecknat som negativa hemförhållanden, visade sig vara mer utmärkande för normal- och högstatusflickornas mödrar.

En viss tendens till könsskillnad föreligger även i variabel 6 (Faderns emotionella behärskning). Denna variabel tycks vara något mer relevant för pojkarnas del, där högstatusgruppen tenderar att signifikant skilja sig från de två övriga grupperna som intar ett mera negativt läge. ($p = 0.10$).

Om vi ser tillbaka på Analys 2, finner vi att även Moderns emotionella behärskning tycks vara mer betydelsefull för pojkarnas del, där denna variabel skiljer pojkgrupperna signifikant på 1%-nivån, men inte signifikant skiljer flickorna.

För variabel 2 (Hur ofta fadern använder aga) och variabel 3 (Relationen mellan föräldrarna) tycks överensstämmelse råda mellan de båda könen. Båda variablerna tycks vara relevanta för båda könen och skiljer signifikant, eller på gränsen därtill, mellan de tre grupperna av vardera könet.

E. Analyser som illustrerar inverkan av faktorer som komplicerar tolkningen av analysresultaten.

Den kombination av variabler vi samtidigt analyserat på detta ämnesområde visade sig något olycklig dels p.g.a. att ett par av variablerna inte diskriminerar våra grupper nämnvärt och dels p.g.a. att relativt höga korrelationer föreligger mellan några av variablerna. För att få en analys som kan sägas ge en mer rättvisande bild av de gruppskillnader som ändå tycks finnas på detta ämnesområde, vill vi bilda en i detta avseende riktigare "ny egenskap" för vardera könet och genomför därför analys 3 M p I och 3 M f I.

Syftena med de nya analyserna är att illustrera dels hur relevant den "nya egenskapen" som berör föräldrarnas inbördes relationer kan anses vara för de olika könen kamratstatus sedan olämpliga delvariabler plockats bort och dels vilka variabler som visar sig vara bäst och

kan rekommenderas för en korsvalidering. (Se dock våra tidigare förslag till omarbetningar som kan förväntas göra diskriminationen ännu bättre.)

1. Analys 3 M p I

Med utgångspunkt från resultat av Analys 3 M p utvaldes för förnyad analys de fyra av samtliga sex variabler, som hade **univariat** signifikanta skillnader med ett undantag, nämligen nr 6 (Faderns emotionella behärskning) som bara har viss tendens till signifikanta skillnader, men som i analysen bidrar mycket till totaldiskriminationen.

Genom detta urval fick vi också med en variabel ur varje variabelpar med inbördes hög korrelation. Variabelparet 2 och 3 togs med båda på grund av att båda har så hög univariat diskriminationsförmåga.

Tabell 29. Resultat av analys 3 M p I.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P <	R
1	2.04	8.00	62.00	0.057	0.50
2	2.10	3.00	31.50	0.121	0.41

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter	
	F	MK	P <	1	2
1. Hur ofta F använder aga	2.50	1.53	0.097	0.56	0.30
2. Relationen mellan föräldrarna	3.36	275.80	0.047	-0.67	-0.23
3. M:s attityd till föräldrarnas resp. uppf. engagemang	3.46	1.43	0.043	-0.23	0.76
4. F:s emotionella behärskning	1.81	0.50	0.180	0.44	0.66

Tabellkommentar. Totaldiskriminationen med dessa fyra utvalda variabler är i det närmaste signifikant(6%-nivån). Någon vinst genom att ta hänsyn till alla dessa fyra variabler vid diskriminationen jämfört med om man enbart tog de univariat sett bästa gör man inte.

2. Analys 3 M f I

Ur analys 3 M f plockade vi de fyra variabler, som var univariat signifikanta, respektive i det närmaste signifikanta, för förnyad analys. Två av dessa var identiska med två av de variabler som togs med i en ny analys för pojknarnas del, nämligen nr 2 och 3, som vi redan tidigare påpekat verkar relevanta för båda könen. Att undvika interkorrelationer mellan de variabler som medtogs var omöjligt här.

Tabell 30. Resultat av analys 3 M f I.

Signifikanstest med Wilks lambda kriterium					Kanonisk korrelation R
Test av rot nr	F	DFHYP	DFERR	P <	
1	1.58	8.00	64.00	0.149	0.50
2	0.75	3.00	32.50	0.532	0.25

Variabler	UNIVARIATA F-test			STAND. DISKRIM. FUNKT. koefficienter
	F	MK	P <	1
1. M:s attityd till F som uppfostrare	2.95	0.83	0.066	0.55
2. Hur ofta F använder aga	3.13	1.62	0.056	-0.46
3. Relationen mellan föräldrarna	4.29	210.06	0.022	0.56
4. Föräldrarnas enighet i uppfostran	3.31	217.31	0.048	-0.22

Tabellkommentar. Totaldiskriminationen är inte signifikant trots de många univariata signifikanserna.

Här ser vi ett exempel på att man kan förlora i diskrimination genom att slå ihop flera variabler till en gemensam analys. I de flesta fall förväntar man sig en vinst i diskrimination genom att ta hänsyn till flera enskilda variabler. Här tycks bland annat specifika interkorrelationsförhållanden mellan variablerna spela in, så att den totala diskriminationen blir sämre än samtliga enskilda diskriminationer, som kan göras med var och en av variablerna för sig. Normalstatusflickornas läge, som i stort sett sammanfaller med högstatusflickornas, medför dessutom svåröverblickbara komplikationer.